

Tibetan Buddhist Resource Center

Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W1KG14782	ImageGroup:	I1KG23951
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

Title:	སྐད་གསུམ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། skad gsum yongs su rdzogs pa'i tshig mdzod chen mo/
Author:	རག་ཏུ་བེར་ raghu vira
Descriptor:	some type set print and most of them are hand written notes
Original Publication:	n/a;n/a
Place:	[new delhi]
Publisher:	[dr. lokesh chandra]
Date:	[n.d.]
Volume:	89
Total Volumes:	139
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at M/S Satluj Infotech Images, E-45, Sector 27 Noida, District Gautam Buddha Nagar, U.P. 201301 via New Delhi, IN for the Tibetan Buddhist Resource Center, 150 17th st., New York, NY 10011, U.S.A 2006. Comments: 6/2016

VOL. 89

NOWADAYS
TO
OFFEND

now-a-days adj अद्यतन (इ) .

current now-a-days अद्यतनीय .

now-a-days अद्य ind — इदा चिद् अह्नि, / अह्नि इदा

इदानीमह्नि: — पुनर्हि ind TS, SBr, AitBr,

etc .

now-and-thenअनुवेष्टम् indअन्तरा ind

अतपरा:

ind Mn 12.20 & 21इहेह ind

कच्चन, कच्चिद्

कदापि

कच्चिद्

कच्चिद्

R 3.50.7, Bhartr 1.4

व्यस्ते काले

appearing now-and-then

कादाचिक

mf(इ)n Comm

on Badar 2.3.18 & 3.2.10 .

now further अतः खलु, उ खलु, वै खलु, खलु वै

TS, TBr, SBr, etc _____ (used as a continuative particle)

खलु ind RV 10.34.14, TS, etc .

nowhere न कुत्रचिद् MBh, Pāncat _____ न क्वचिद्

Mn, Yājñ, Nal, etc, क्वचिद् अपि न Megh _____ न क्वचन

MBh 14.560 _____ न क्वच BhP 4.29.64 _____ न समन्तेन.

from nowhere न कुत्रचिद् ind BhP n. mentioned

प्रकीर्ण mfn Vishn .

now then तेन हि Śak, Vikr 1.³/₄ — अतः खलु,

उ खलु, वे खलु, खलु वे TS, TBr, SBr, etc — (as

a continuative particle) खलु ind RV 10.34.14, TS,

etc — नूनम् ind — नु ind RV, AV, Br, Up .

now then कुचिद्-कुचिद् R 3.50.7, Bhartr 1.4 .

noxious adj कष्ट Susr — दोषवत् R

— अहित Kathas — अहितकारिन् Sah —

अक्षयस्क MBh 3.75 — नृशंस f(आ) RV, etc

— शराम् RV, Nir, Hcar, Śis .

abounding in noxious animals हिंसाप्राणिप्रचुर MW a

kind of n. animals वघा AV a n. animals हिंसकः

(only L), हिंसाप्राणिन् m MW a n. beverage गरः (g

उच्छादि, Kās on Pāṇ 3.3.20 & 57) TāṇḍyaBr 19, Tār, R,

Susr, BhP a n. demon पारिबाधः MantraBr a n. flying

insect अपाचिन् f AV a particular n. insect शम्भुकः

Susr a particular small animals of n. kind शालग्राम

m Susr .

noxiousness and harmlessness हिंसाहिंसम् Mn 1.29

the nozzle of a winnowing fan

इन्पुटः, इन्पुटम्

MarkP .

nozzled adj नास्ति L .

the nucleus of a comet

यूना

(ifc) VarBrS

11.9 & 21

without a n. (as a comet)

वितार

mfn VarBrS

nuisance n अवरोध .

any domestic nuisance (vermin etc) गृहोत्पातः W

extirpating any national and public n.

कष्टकोद्दरणम्

Mn 9.252, R, etc .

nuisance

"

अभावः .

rendered null

आहत mfn BhP, VarBrS .

26309

to wish to nullify

व्युध्

desid

वीत्सति

AV.

nullifying a curse

शपथ जम्भन mf(इ) n Āpast

— शपथमोपन mf(इ) n, AV .

nullity

n

अभावः .

numbered adj सुप्त. — निस्तब्ध.

number vb गण. cl 10 गणयति (ep. also

गणयते) MBh, R, etc — प्रति संख्या

(only ind प्रतिसंख्याय) ŚBr, KātyŚr .

to be numbered among सम्भू सम्भवति, सम्भवते

(loc) RV, MBh, etc .

number n 1 I संख्या 5Br, etc _____ (in gram)

(as expressed by personal terminations) संख्या Kas on

Pāṇ 2.3.1 _____ (in gram) (as expressed by case-termi-

nations) संख्या Kas on Pāṇ 2.3.1 _____ संख्यानाम्

Hcat _____ संख्यानाम् BhP _____ परिसंख्या Sankh'r,

Mn, MBh, etc _____ परिसंख्यानाम् MBh _____ अभिसंख्या

MBh 1.617 _____ अङ्कः ~~1411~~ ~~1 in arithm~~ 1

II (in arithm) गणः L _____ गणः RV, AV,

etc .

enmity against a number of persons

युगवैरम्

MBh equal in n. with समसंख्यात mfn pl (instr)

BhP equality in n. सम्मा AitBr, PañcavBr expressive

of n. संख्यावाचक mf(इका)n forming a n. जगत्पूरण

mf(इ)n L from a n. संख्यातः ind MW ' a full n. '

(integer) पूर्णाङ्कः MW having n. संख्यावत् mfn

Vas having which n. यत्संख्याक mfn Yājñ, Sch the

highest n. in the older system of numbers (viz. a crore

or ten millions) कोटि f Mn, Yājñ, MBh, etc a high

n. (100 vivāhas) उत्सङ्गम् Lalit a high n. 10 bill-^{li}

ions ? महारवः, महारवम् MW a hundred in n.

ज्ञातमात्रम् Kathās initiation of a n. गणदीक्षा W

known n. स्वपाणि n pl a large n. बद्धम् (once बद्ध)

Br, MBh, BhP _____ (either 10,000,000,000 (L) or 37

cyphers preceeded by 1, P 6.4.59) रवः, रवम् _____

(= 100 Nāga-balas) टिटिलम् Buddh L like n.

संख्यावत् ind MW n. for n. यथासंख्यम् ind APrāt

APrāt, KātyŚr, etc, यथासंख्येन ind BhP, Paṇ, Sch

the n. of the gods अमरगणनालेख्यम् Page 8.94 a n. of

women अङ्गनागणाः a n. of written characters लिपिसंख्या

L a n. of young women तरुणीगणः W the n. 13 दशक अमो

Shadgurus the n. to be added युति f Bijag the n.

2 द्विता LW of an equal n. with समानसङ्ख्य mf(आ)n

(instr) RPrāt of that n. तत्संख्याक mfn Yājñ 2. ⁶/₇

of the highest possible n. पराध्य mf(आ)n SBr a

particular high n. अगार Buddh — आगार

Buddh — आरावम् Buddh — कङ्क २ म

Lalit — करफु L, (Buddh) — कुरुता Lalit

— क्षुमदः , क्षमुदम् (?) Buddh, L —

गति f Buddh — गमान Buddh, L —

गेल, गेलु Buddh — चरणम् Buddh, L

— परम mf(आ)n Buddh, L — तल्लक्षणम्

Lalit 12.165 — तवर L — त्रिरवर्म MBh

2.1749 & 1826 — दुमेलम् Buddh — दृष्टान्तः

L — द्रबुद्धः, द्रबुद्धम् Buddh — द्राविडः L

— धमनः, धमनम् Buddh — धमरः, धमरम्,

धुमात्रः, धुमात्रम् Buddh _____ धरणम् Buddh _____

धुवरम् Buddh _____ धूलि _____ f W _____ (Buddh)

धुमात्रः, धुमात्रम् v r for धुमात्र _____ नहिमात्रः,

नहिमात्रम् Buddh (v. 4. मन्त्र) _____ नागबलम्

Lalit _____ निगमम् Buddh _____ निबलः, निबलम्

Buddh _____ निम्बरजः B. ddh _____ निरवयम् Lalit

_____ निर्देशः Buddh _____ नेमम् Buddh _____ नेलः,

नेवलः, नेलु _____ m Buddh _____ (1000 millions)

पद्मः, पद्मम् MBh, R, etc _____ (1000 billions)

पद्मः, पद्मम्

MBh, R, etc (with Buddhists)

परमात्रः, परमात्मम्

(v.l. मन्त्र)

पल्लवम्

Dharmasarm

प्रमन्त्रः, प्रमन्त्रम्

(?) Buddh

प्रमादः

L

प्रसूतः, प्रसूतम्

फेल्म

Buddh

बिम्बरः, बिम्बरम्

Buddh

मेलु

m n Buddh

भ्रमात्र

m or n (?) Buddh

मगवः, मगवम्

(?) Buddh

मल्लः, मल्लम्

(?) Buddh

मल्लः, मल्लम्

(?)

Buddh

मल्लुदः,

मल्लुदम्

(?)

Buddh

मल्लुमः, मल्लुमम्

(?)

Buddh _____ मवरः, मवरम्

(?) Buddh _____

महाकङ्कुरः, महाकङ्कुरम् (?) Buddh _____ महाकरभः,

महाकरभम् (?) Buddh _____ महाक्षोभ्यः, महाक्षोभ्यम्

(?) Buddh, महाक्षौहिणी (I with twentyfour cophers) L

_____ (I with 14 cophers) महागणाः L _____ महागति

(Prob) f Buddh _____ महानिम्बरजस् n Buddh _____

महानियुतम् Buddh _____ महापद्मः, महापद्मम् MBh, R?

LTL _____ महाप्रसुतः, महाप्रसुतम् (?) Buddh _____ महाबलम्

Buddh _____ महाबलाक्ष Buddh _____ महाबिम्बरः,

महानिम्बरम् Buddh — महामुद्रा Buddh —

महाम्बुजम् L — महायुतः, महायुतम् (?) Buddh

— महावाहनः, महावाहनम् (?) Buddh — महाविभूतः,

महाविभूतम् (?) Buddh — महाविवाहः, महाविवाहम् (?)

Buddh — (100,000 Vrindas) महावृन्दम् R —

(10 Nikharvas) महाशङ्खः L — महासंज्ञा

Buddh — महासमाप्तः, महासमाप्तम् (?) Buddh —

(with Buddhists) ~~महासरोजम्~~ महासरोजम् L (महाम्बुज)

— महाहेतु ~~DDO~~ m or n (?) Buddh — महेन्द्रः

Buddh — महोत्सङ्गः, महोत्सङ्गम् (?) Buddh —

मालुदः, मालुदम् Buddh — मिरफः, मिरफम्

(?) Buddh — मीवगः, मीवगम् (?) Buddh —

मृगवः, मृगवम् (?) Buddh — मेमः, मेनम्

(?) Buddh — विपथः, विपथम् Buddh — विपर्यः,

विपर्यम् (?) Buddh — विभक्ति f Buddh —

विभाजः Buddh — विभूतंगमा Buddh, विभूतः

Buddh — विमुदः, विमुदम् Buddh — विरगः,

विरगम् (?) Buddh — विरागः Buddh — विवरः,

विनश्च Buddh _____ विवाहम् Buddh _____ विसरः

Buddh _____ (1,000 millions) वृन्दः Aryabh _____

(100,000 millions) वृन्दम् L _____ वेकम् Buddh

_____ वेकुवः, वेकुवम् Buddh _____ वैमात्रम् W _____

व्यवस्थाप्राप्ति f Bud h _____ व्योमन् m L _____ (said)

oto = a hundred billions or 100,000 Krores) शङ्कुः, शङ्कुम्

MBh _____ शङ्कु m MBh, R _____ संक्रमः, संक्रमम्

(?) Buddh _____ संख्या Buddh _____ सदमः,

सदमम् (?) Buddh _____ सपरम् MBh _____

सरला

Buddh (with Buddhists) ~~सर्वसंज्ञा~~

Lalit (10 Padmas) सागरः Pur

सागरोपमः or सागरोपमम् (?) Jain सीमन्

f Buddh सेलः, सेलम् Buddh सेलु m

Buddh हरिवः, हरिवम् Buddh हरुणः,

हरुणम् Buddh हलिभः, हलिभम् Buddh

हारिसः, हारिसम् Buddh हाहा m MW

हेतुहिलम् Buddh हेमाचः, हेमाचम् Buddh

हेलुग, हेलुय Buddh हेवर Buddh

(Buddh) उत्तालम् ————— कमलम् Buddh —————

(Buddh) उपगमः ————— उपवर्तः L —————

एलम् , एदलम् (Buddh) ————— ऐलम् (Buddh)

— एतु n Buddh the plural n. बहुवचनम् ŠBr,

etc (in gram) ~~महत्त्वम्~~ बहुत्वम् ————— बहुशब्दः Laty

— बहुभिधानम् RPrāt relating to n. सार्व्य

mfn W ————— (in gram as expressed by the caste terminat-

ions) सार्व्य mfn Pat a sacrifice offered for a n.

of persons पूगयज्ञः seven in n. सप्तसार्व्याक mfn W

symbolical expression for the n. 1 कलि m a symboli

cal expression for the n. ' three ' हरनेत्रम् L a sym-

bolical N. for the n. ' thirty-three ' (from the 33 gods)

सुरः Ganit a symbolical term for the n. 4 सिन्धु

m Ganit (in alg) an unknown n. अव्यक्तराशि m a very

high n. नियुतः, नियुतम् Br, Pur ~~.in expression~~

in great numbers सैख्याशः ind BhP by n.

सैव्यशः ind MBh, R, etc पाङ्क्तिशः ind Sis

14.33 in large n. वक्षशः ind AitBr in n. पुञ्जशः

ind MBh a peculiar concatenation of n. अङ्कपाशः

science of n. अङ्कविद्या the use of a peculiar concaten-

ation of numerals or n. अङ्कपाशव्यवहारः .

number n 2 I समूहः (ifc f आ) AV, etc

_____ संघः (generally with gen pl or ifc) MBh,

Kāv, etc _____ संघकः Pāncab _____ (in general)

ग्रामः (ifc) _____ वृन्दम् Naigh , MBh, etc _____

(of quadrupeds, birds, insects etc , or of inanimate

objects) कुलम् (ifc f आ) _____ राशि m PV, etc

श्रेणि f (also m L) RV, etc, श्रेणी Mn, MBh,
etc .

2 II एतावत्तम् Paṇ 2.4.15, BhP, etc

ऐयलम् — खण्डः, खण्डम् (ह अर्थर्चादि)

MBh, R 1.30.15, etc (ifc m or n) — दरा BhP 3.

17.6, Kpr 7. $\frac{11}{12}$ — पक्रवालः, पक्रवालम् MBh 1,

Hariv 4098, VarBrS, etc — पक्रावली MBh 9.443

दरा Sis 1.47, Kathās, Rājāt 5.332, Prasannar,

Sāh — तन्त्रम् ifc Bālar 2f.6 — दाढा

L _____ पक्षः (ifc f आ or ई) _____ परीमाणम्

MBh, Yājñ, Hcat _____ यूगः (ifc f आ) SāṅkhBr, Mn,

MBh, etc _____ पेटकम् Rājat, Kathās _____

माता RV, etc _____ यूथः, यूथम् R, etc

_____ (in gram) वचनम् Pān, Vop _____ (in gram)

वचसः n _____ वायकः L _____ विस्तरः

Mn, R, VarBrS, etc _____ सैसद f R _____ सटा

VarBrS _____ सम्भारः (ifc f आ) Kāv, Pur, Sarvad

_____ स्तोमः Kāv, Rājat .

according to number यथासंख्यम् ind Aprāt,

VPrāt, KātyŚr, etc, यथासंख्येन ind BhP, Pān, Sch

according to the n. of Rishis यथर्षि ind ĀpGr any

n. पङ्क्ति f (also पङ्क्ति m c and in comp) Mn, MBh, Kāv.

etc any n. of people living together for a certain purpose

सैव्यः any very large n. सहस्रम् — शतम्

(rarely शतः ifc f ई) (in comp) complete in n.

विश्वशर्धस mfn RV consisting of a n. of jewels

रत्नसंघातमय mf (ई) n MBh contiguity in n. उप

ind corresponding to the n. of the gods (said of the

metre Anushtubh) देवकय mfn SāṅkhBr 27.3 (v.1.

देवत्य) great n. भरः (ifc f आ) Kāv,

Kathās, etc प्रसिद्धः MBh 7.8128 (v.1. प्रवर्ष)

' having a great n. of qualities ' (Śiva) गुणराशि m

made of a n. of jewels रत्नसंघातमय mf (ई) n MBh

a n. of actions of any kind क्रियाकलापः W a n. of

Brāhmans वाडव्यम् Pāṇ 4.2.42 a n. of carriages

रथीयः VarBrS रथिनी ह स्वलादि on

Pāṇ 4.2.51, Vārt a n. of chariots रथमण्डलः,

रथमण्डलम् MBh — रथयूथः, रथयूथम्

Hariv — रथवंशः MBh — रथिनी ह रथनादि

on Pāṇ 4.2.51, Vārtt a n. of courtezans वैशकुलम् Das

a n. of enemies अरिजनम् Kathās a n. of female friends

सरवीकदम्बकम् MW, सरवीगणम् a n. of globes गोलपुञ्जः

Sūryapr a n. of good men सुजनता W a n. of good

qualities गुणगणः PhP 5.3.11 a n. of Gurus गुरुसमवायः

Ap 1.7.14 a n. of jewels रत्नसंघातः a n. of kings

राजकम

Kāv, Pur a n; of men पुरुषसमवायः

जनान्तः

Sāh 6.139 a n. of princes राजपुत्रलोकः

Hcar a n. of respectable persons स्युजनता

W a n.

of shaven heads

मुण्डमण्डली

MW a n. of warriors

राजन्यकम

Ragh, Das ' a party, i.e. n. of trees '

(a grove) वृक्षखण्डः

R, वृक्षखण्डम्

Kās on Pāh

4.3.38 relating to a large n. लाक्षिक

mfn MW relat-

ing to a sacrifice offered for a n. of persons पूगयज्ञीय

numbered adj गणित MBh, BhP, et _____

संख्यात AV, etc _____ संख्यावत् Vās _____

अङ्कित _____ कृताङ्क _____ पिण्डित (ifc)

after a numeral) Var .

' numbered among ' संख्या (ifc) .

to be numbered संख्येय Pān, MBh .

to be numbered among लेख्य (loc) Kāvyaḍ .

numbering adj संख्यक .

numbering a hundred शतसंख्य MBh, Hit n. a

hundred thousand शतसाहस्रसंख्य R, शतसाहस्रसंख्य

VP n. a thousand सहस्रसंख्य MBh .

numbering again स्मारणम् MBh, स्मारणा .

numberless adj निःसंख्य Insr .

following numberless paths शतपथिक ५(ई)

W.

numⁿless n सुप्ति f Susr' — स्वापः Susr'

— सुप्तता, सुप्तलम् Susr' (of the skin)

स्वपनाम् Susr' — स्तैमित्यम् Kāv, Susr' —

स्तब्धि f MW .

numbness of the feet पादहृषः Susr' .

numerableness n संख्यता, संख्यत्वम्

MW.

numeral n संख्या Prāt, Pan, etc

^a
संख्यानामन n Nir संख्यावाचकः IW

^o
संख्यापदम् VPrāt संख्याशब्दः L

संख्य mfn W .

a peculiar concatenation of numerals अङ्कपञ्चः

numeration n संख्याता, संख्यात्म

MW

संख्या

R, Ragh, Rājat .

' going beyond numeration ' (innumerable) संख्यातिग

mf(आ) n Bhartr: mere n. संख्यामात्रम्

MW .

the numerator of a fractions भागः Col (in arithm)

~~num~~ (?) भागः $\frac{w}{\lambda}$ (in alg) ~~num~~ लेखः $\frac{f}{\lambda}$ Col (in

arithm) ~~num~~ विभागः Col .

a numerical figure अङ्कः .

numerous adj I बहुसंख्याक Say — बहु

f(नी, उ) RV (rarely in Mand 1-9) AV, etc —

बहुतरक Pat — बहुल f(आ) RV, etc

— नैक f(आ) Yājñ, Mn, etc — प्रभूत ŚBr,

etc — भूरि RV, etc — पुष्कल f(आ)

MBh, Kāv, etc .

II અનલ્પ — અવિરલ f(આ) Ratnāv

— પૂગતિથ Pāṇ 5.2.52 — પૃથુ f(લી or ડ)

RV, etc — પ્રવૃદ્ધ P, etc — મહત્ RV, etc

— વિપુલ f(આ) PārGr, MBh, etc — વિવૃદ્ધ

SvetUp, MBh, etc — વિસ્તીર્ણ MBh, Kāv, etc —

વૃન્દ W — શશ્વત્ f(ઈ) RV —

શશ્વત્તમ RV — સંદતિથ Sīs — સુમહત્

ind Nir, MBh, etc — સ્ફીત MBh, R, etc .

distributing a hundred (i.e. numerous) bounties

शतामय RV distributing a hundred (i.e. n.) rewards

शतामय RV exceedingly n. असंख्य f(आ)

Mn, Susr, etc, असंख्यक् AgB साहस f(ई)

or आव) VS, etc having n. adherents महापक्ष Mn, Kam

having n. children सुप्रज f(आ) RV, MBh, R, etc,

सुप्रजस having n. offspring सुप्रजात Hariv in

n. ways बहुधा ind Pān 5.3.23, Sch more n. बहुतर

f(आ,ई) भूयस RV, etc अधिक

— शशीरस RV — बहुतम most n. भूयिष्ठ

f(अ) RV, etc not n. सैरव्येय Pān, MBh n. force

शैव्यः 'Sis possessing a hundreded (i.e. n.) bounties

शतामय RV possessing a hundred (i.e. n.) rewards

शतामय RV so n. यत्सैरव्याक Yājñ, Sch very n.

अनेकसैरव्य Kir — सम्बहु f(वी) Mn, MBh, etc

— सम्बहु Lalit, Jātakam — भूयस —

सैरव्यावृत्तिकर Hariv — सुविपुल f(आ) MBh, R.

to become numerous प्रभू प्रभवति (rarely

~~प्रभवति~~ RV, etc, प्रभू

प्रभवते) RV, etc, प्रभु to be n. प्रभू प्रभवति

(rarely प्रभवते) RV, etc, प्रभु .

numerously भूयिष्ठम् ind R .

numerousness n बहुलता

Susr, बहुलम्

Mh, etc — बहुता

Vet .

Numidian crane कर्कराटुकः

L, कर्करैटु, कर्करैटु,

कर्करैटुकः

L

कर्कटु

m

करैटव्या

L, करैटु, करैटुकः m L

करैटु

m L

.

nun   n   प्रव्रजिता

Yājñ, Var, Kād, Sāh

अमृता, अमृता

L

(Buddhist)

रक्तपटव्रतवाहिनी

Kad

XXXXXXXXXXXX

Kant

— अतिनी

HParis

21.7.11

HParis .

nuptial adj ११
ववाह

F, ⁹⁹ववाहिक f(इ) Mn,

MBh, Hariv, etc

९९
व वा ह्य

1-
SankhGr

पाणिग्रहणिक

Mn, MBh .

having (merely) the name of a nuptial gratuity

शुक्लराज, शुक्लाभिधान

an. text ^{०१}संयोगमन्त्रः

Gaut a kind of n. ceremony अङ्कुरारोपणम्, अङ्कुरार्पणम्

GrS n. ceremony वहवु m RV, AV, AitBr n. fee दायः

L n. festivities वैवाहिकम् MBh, R a n. gift

सौदायिकम् MW a n. hymn पाणिग्रहणमन्त्रः MBh, Hariv

n. music हुलिहली L a n. present हरणम् MBh यीतक

n. solemnity वैवाह्यम् R a n. verse पाणिग्रहणमन्त्रः

MBh, Hariv a particular n. ceremony प्रतिसरबन्धः ApGr,

Sch इन्द्राणीगौरीपूजा ApGr, Sch गृहपूजा

ApGr, Sch यक्षबलि m ApGr, Comm the place for a

particular n. ceremony ^{११} कौतुक

MāGr treating of n.

rites (said of a chapter) नैनाहिक ^{१(३)} / Mn, M h, Hariv, etc

nurse vb उपचर उपचरति

Susr, Pāncat .

nurse n I द्यात्री MBh, Kāv, etc — मातृका

L — उपमातृ f L — वर्धापिका HParis .

II अङ्गुपाती L — उपस्थातृ mfn Car —

उपस्थायिकः L — कुलभृत्या W — धन्या L

— पपु f L — पैषी .

wet nurse द्यात्रिका L — द्यात्रैयिका L

— द्यात्रेयी L a n. who attends to a child's bodily

necessities मलद्यात्री Buddh son of a n. द्यात्रीपुत्रः

L (v.l. धर्मीपुत्रः) .

nursery n कुमारागरो

Car 4.8 .

nursing n भृत्या .

nurture vb प्रभू caus प्रभावयति Br, MBh,

etc .

nurture n पोषः Kāv, Pur, etc _____

परिपालना Balar .

nurtured adj पुणित W, पुंष्ट .

well nurtured यवसप्रथम S 21.43 .

the clearing nut द्वावणम् L a kind of clearing n.

उद्देखनीयः L .

nutmeg n I जातीफलम् VarBrS 16.30, 76.27 & 33,

Pāncad 2.66 ——— जातिफलम् L ——— जाती

Su'r, VarBrS ——— जाती, जाति f Susr ———

जाती कौशः (also जाती कौशम् L) Susr 1.46.3.64

——— जातिकौशः (Dhanv), जातिकौशम् (Bhpr 5.2.

54) ——— जातिरसफलम् Npr ——— जातिसारम् L

——— जातिशरय, जातिसरयम् L ——— मालतीफलम्

Bhpr .

II कोमलम् Gal ——— कौशः, कौशम् L ———

कौशिकम् L _____ तृत्वम् L _____ (as

being of 2 kinds ?) द्विधात्मकम् L _____ द्वेष्यम्

Gal _____ पुरकम्, पुरम् L _____ पुन्नागः L

_____ फलम् (ifc f आ or इ) Susr _____

मज्जासारम् L _____ मदशौण्डिकम् L _____

राजभोग्यम् L _____ लवम् (only L) _____ शालूकम्

L _____ सैव्यापुष्पी MW _____ समुद्रान्तम् L _____

सुगन्धिविकला L _____ सुमनःफलम् L _____ सुरभि

m L _____ ९९ सोमनसम् L .

nutmeg (and) Arecanut (and) cloves सुरभिनिफला

L the outer shell of a n. मालतीपत्रिका L the outer

skin of a n. सुमनःपत्रिका L, सुमनःपत्रम् Susr _____

सौमनसा L _____ सौमनसायनी (सौमनसायिनी)

Car) .

nut-shell   n   कौशः   MarkP, कौशम्   L .

nutriment   n   अन्नरसः .

the nutriment of meditation   ध्यानहारः

Dharmas

nutritious adj क्षुमत RV, TBr बृहणीय

Susr .

the Nux vomica plant वरम्बरा L .

a follower of Akshapādas (i.e. Gautamas) Nyaya

doctrine अक्षपादः L .

nyctalopsis n क्षणदान्ध्यम् Susr ..

Nyctanthes arbor tristis शफालिका _____

निशापुष्पा, निशापिका, निशापी L _____ नीलिका L

_____ ^{९९}नेपाली _____ मारिका L (v.l. मालिका)

_____ रक्तवृन्ता L _____ रङ्गलासिनी L _____

रजनीहासा

रजनी, _____ L _____ शीतमञ्जरी L _____ शुक्लाङ्गुली

L .

the stalk of the Nyctanthers arbor tristis मसी

L.

a common N. for the 4 trees nyagrodha, udumbaru

asvattha and madhūka क्षीरवृक्षः Susr .

the plant Nyctanthes tristis शीफालिका L

अलूहा

nymph n देवकन्यका

Kāv, देवकन्या MBh, R.

an Apsaras or nymph of heaven अमरस्त्री L,

अमराङ्गना Kathās ' celestial n. ' (an Apsaras) स्वर्ग-

वधू, सुवर्गविधू f L, सुवर्गस्त्री, स्वर्गस्त्री Rājāt a heaven

-nly n. सुरविवासिनी M.

the bulb of a small variety of the Nymphaea गिलोय

Car 1.27, Susr ¹ the leaf of a N. उत्पलपत्रम् L the root

of N. lotus प्रपाण्डरीकम् Car (v.l. प्रपुण्डरीक) a seed

of the N. उत्पलम् Susr ¹ .

the flower Nymphaea alba पद्मसौगन्धिकानि ^{११} n pl R.

Nymphaea caerulea अनुष्णम् — अनुष्णम्

— इन्दुवरम् L, see इन्दुवर .

the blossom of the blue lotus (Nymphaea caerulea)

उत्तमम् MBh, R, Susr, Ragh, Megh, etc .

Nymphaea cyanea नीलासुतम् MBh, Kāv, etc —

मृदुसुतम् . L — (the goddess Indira issued at

the creation from its petals) इन्दिरासुतम् L,

इन्दुवरः, इन्दुवरम्, इन्दुवारः, इन्दुवारम्, इन्दुवरः (MBh, इन्दुवरम्)

R, Susr, Prab, etc .

Nymphaea esculenta कन्दारः, कन्दारः L .

the blossom of Nymphaea esculenta त्रिशतपत्रम् L

the water lily (N. esculenta) कामुदी BHP 10.65.18,

कुमुदवती .

Nymphaea lotus कहारम् MBh, Susr, Ritus, etc .

Nymphaea nelumbo अम्बुजः, अम्बुजन्मन n Naish .

अरविन्दम् Sak, etc पुष्करम् (ifc f

आ) AV, etc .

Nymphaea rubra अलोहितम् L कुमुदम्,

कुमुदः L .

the flower of Nymphaea rubra रक्तकुण्डलम्, रक्तकुमुदम्

रक्तकरवम्, रक्तकोकनदम् L रक्तसन्ध्य-

कम्, रक्तसरोरुहम् L लोहितोत्पलम् BhP the

red lotus N. rubra अलिप्रियम् L कृष्णकन्दम्

L .

Nymphaea stellata (the goddess Indirā issued at the

creation from its petals) इन्दिरालयम् L, इन्द्रीवरः,

इन्द्रीवरम्, इन्द्रीवारः, इन्द्रीवारम्, इन्द्रीवरः, इन्द्रीवरम् । Bh,

R, Susr, Prab, etc .

०! भौस

SBr, etc .

a kind of oak-apple कुलिङ्गा L — कुलीरवि-

षाणिका, कुलीरशृङ्गा Bhpr — कुवापुष्पम L .

oak apples on Rhus चन्दारमदा L .

प्रतिबुध् प्रतिबुध्यते (ep. also प्रतिबुध्याति)

RV, AV, Br, BhP — प्रतिभू caus प्रतिभावयति

MBh — प्रमि प्रमिनोति, प्रमिनुते Sāh, Nyāyad,

Comm, Susr — बुध् cl 1 बोधाति, बोधते cl 4

बुध्यते (ep. also बुध्याति) RV — मन् cl 8,4

(Dhātup 30.9, 25.67) मनुते, मन्यते (ep. also

मन्यति) RV, etc — मनसा गम् RV 3.38.6, VS,

Nal, R — मि cl 5 (Dhātup 27.4) मिनोति, मिनुते

Māndūp, MBh — विग्रह् विग्रहाति, विग्रहीते (Ved

belonging to an o. आरिन्निक mf(आ and ई)n 'hav

-ind an o ' (a rower, a boats man) शम्भिन m AV a

kind of o. स्पयम् R the large o. used as a rudder

केनिपातः, केनिपातकः L, केनिपातनम् Gal

o. deep अरिन्नागाद्य mfn Pān 6.2.4, Kās ' o. footed '(a

boat) तरणुपादा L .

having good oars स्वरिन्न mf(आ)n RV having its

own o. (as a ship) नित्यारिन्न mf(आ)n RV ' having

o. ' (a boat) दण्डारः L .

hundred-oared adj शतरिन्त्र

f(आ) RV, VS, J

AV .

oarsman n प्रतितरः Susr _____ दण्डिन

W.

oath n I शपः L, शपथः (and शपथम g

अथर्विदि ifc f आ) Mn, MBh, etc _____ शप्तम R

_____ शपनम W _____ शपः (ifc f आ) MBh,

Kāv, etc .

II अभिषङ्गः (ifc f आ Ragh 14.77) L _____

उपनिषन्धः Mcar _____ कृतम् TāṇḍyaBr, Lāṭy

_____ कौशः Rajat 5.325, ^{कौशम्} ~~कौशम्~~ (L _____ रा L

_____ दिव्यानि n pl Hit 4. ¹²⁹ 130 _____ तन्त्रम् L

_____ परिग्रहः L _____ प्रायशः L _____ नाचा

MW सहक्रिया Buddh सहम AV, etc.

made to take an oath शापित mfn In, MBh, etc

one to whom an o. has been administered शापित mfn

In, MBh, etc taken as an o. शप्त mfn W taking an o.

दिव्यकारिन् mfn W taking an o. against विशप्तम्

MaitrS the taking of an o. सहश्रावणम् Pāncat a tern-

ific oath o. अद्यौरप्रमाणम् L a triple o. त्रिसहम्

Pāncat (v.l.) with an o. सशपथम् ind Mricch .

to take an oath together संशप्त संशपति, संशपते

MBh .

one whose oaths are true सत्यशपथ mfn MBh

with o. शपथपूर्वकम् mfn Cat _____ शपथान्तरम् ind

Kathas .

coarsely ground oats करम्भः _____ करम्भकम्

Rajat .

obduracy n स्विकृतम् Lalit 19.21 .

obdurate adj प्रतिनिविष्ट .

obdurateness n प्रतिनिवेशः Buddh .

obedience n I अनुवर्तनम् — अनुवृत्तम् —

वश्यता (MBh, Hariv, R, etc), वश्यत्वम् (MBh,

R) — अनुरुश्रूणा MBh — रुश्रूणा Mn, MBh, etc

— रुश्रूणम् MBh, R, etc — श्रुष्टि f RV .

II अधिवासना Lalit — अनुविधानम् —

अ॒रति f RV — आ॒नति Comm on KātyŚr, etc,

आ॒नम॒नम् T — क॒निष्ठि॒का VCān — म॒न्त्रश्रु॒सम्

RV — व्र॒तम् (ifc f आ) RV, AV, ĀsvGr — श्ला॒घा

L — ^{२९}सौ॒त्रस्य॒म् VS .

complete obedience परि॒शुश्रू॒षा Śukas fond of o.

(said of the gods) प्रि॒यव्र॒त mfn RV, ŚBr, KātyŚr ' in

o. to us ' = we ought to be obeyed वर्ति॒तव्य॒म् (impers)

(with अ॒स्मद्भ्यो) o. of the people लो॒कानु॒वृत्त॒म्

Kāv o. to प॒रव॒त्ता tikr, Pājat o. to a spiritual tea-

cher वरिवस्था L o. to law द्यमन्वियः Divyāv o. to

one's Gurus गुरुशुश्रूषा SankhGr, PārGr 2, Vishn, Mn 2,

MBh, etc गुरुशुश्रूषा SankhGr, PārGr 2, Vishn, Mn

2, MBh, etc o. to (the feet of) any one पादशुश्रूषा

(gen) Hariv o. to the will of अनुवराः strict o. to

संस्थानम् (ifc f आ) (comp) Kām (in theatri-

cal language) whose lover is kept in o. आक्रान्तनायका

Sah .

to reduce to obedience प्रसाध caus प्रसाधयति

TS, Mn, etc .

obdient adj I अनुवर्तिनः — समनुवर्तिनः R

— वृत्तानुवर्तिनः L — वशैवद (mostly ifc)

Kāv, Sāh, etc — वशिन् VS, TS, Vet — वशग

f(आ) MBh, etc — वशगत (ifc) Pāncat,

VarBrS, BhP — वशीभूत Cān, Pāncat — वश

f(आ) Kathās, BhP, Pañcat — वश्यक f(आ) L

— परवरा Mn, Pañc, Hit — उरात्, उरान

— वचनकर f(ई) Pañcat, वचनकार, वचनकारिन्

MBh — वचनानुग MarkP — यथावचनकारिन् R

— वचनग्राहिन् L — वचनेस्थित L — शुश्रूषु

TBr, etc — शुश्रूषक MBh, Kav, etc — शुश्रूषित्,

शुश्रूषिन् (ifc) MBh — श्रोत्रनादिन् Hariv —

श्रोषमाण RV — श्रुष्टि RV — श्रुष्टिमत्,

श्रुष्टीवन f(अरी) RV — श्रुष्टि RV —

श्रुतीयत RV आश्रव Ragh, 'as, L .

II अनुशासनपर अरमनस RV 6.17.10

अनित MBh, etc केतसप RV 5.58.3

ज्यायस्वत निघ्न f(आ) निर्देशकारिन्

BhP परतन्त्र f(आ) MBh, Kāv, Susr, etc

पूर्वङ्गम् Divyāv प्रणय MBh, Hariv,

Samk प्रतिपन्मय Jatak रथ RV

विधेयवर्तिनः 'sis व्रतनी RV 10.65.6

ब्रह्म RV साधु f(वी) RV, R सुसाधु

f(अ) Pañcar .

not obedient अरध्र RV 6.18.4 & 62.3 .

becoming obedient वशगामिन MarkP encouraging

the o. रध्रचोद, रध्रचोदन, रध्रतुर RV furth-

ering the o. रध्रचोद, रध्रचोदन, रध्रतुर RV o. to

निदेशकारिन, निदेशकृत, निदेशभाज, निदेशवर्तिन (gen

or comp) ~~Kāthā~~ MBh, etc — नियोगस्थ (gen) R

— विधेय (gen or comp) MBh, Kāv, etc —

सिद्ध (gen) Pañcat, Kathās o. to another's will

वश्य MBh, Kāv, etc o. to fate देवानुरोधेन W o.

to one command एकमुष्टि AV 3.30.7 o. to one person

only एकत्रत ĀsvGr 1.21.7 o. to one's ~~own~~ Guru

गुरुशुश्रूषु Pan 3.1.26, Vārtt 14, Pat o. to (the

voice of) parents पितृवाक्पर W an o. wife वशगा

NW वशका L o. to the will of अनुवश

वशानुग f(आ) In, MBh, P, Pur o. to the will

of the gods देवानुरोधेन W .

to be obedient उपाचर उपाचरति RV, MBh 2.408

निदेशमृक्, निदेशमृपालय, निदेशमृपपालय

निदेशस्थ

निदेशवृत्, (MBh, Kāv, etc श्रु cl 5 (Dhātup

22.44) शृणोति (Ved and ep. also शृणुते) MBh,

R, etc ♥

obeisance (esp. to a Brāhman) n प्रणामः (ifc

f आ) MBh, Kāv, etc _____ (esp. to a deity) प्रणामः

(ifc f आ) MBh, Kāv, etc _____ प्रणति f MBh,

Kāv, etc _____ प्रणिपातः (ifc f आ) MBh, Kāv, etc

_____ नमस n RV, etc _____ नमोवाकः RV, AV, etc

_____ प्रणयः L .

humble obeisance महीपतनम् R making a humble

०. भक्तिनम् mfn Megh, VP making an ०. प्रणामकृति

f Pañcat making a respectful ०. विहिताञ्जलि mfn Śis

o. made with the arms, knees, head, voice and look

पञ्चाङ्गप्रणामः Tantras o. to विनति f (loc)

Bhartr̥, Kathās (esp.) o. to a Brāhman by touching the

feet वन्दनम् (esp.) o. to a superior by touching

the feet वन्दनम् o. towards गति f (loc) Āp 1.

13f one who has made his o. रचितानति mfn Kathās

paying o. नमसान् mfn AV returning o. प्रत्यर्चनम्

MBh |.

to make a low obeisance पृष्ठम् दा to make a o.

to प्रणम प्रणमति, प्रणमते

(dat, gen, loc

or acc) Mn, MBh, etc .

obey vb I अनुवृत् Ā ---- समनुवृत् समनुवर्तते

MBh, R, etc ---- श्रु desid श्रुश्रूषते (Pāṇ 1.3.57,

ep. or m c also श्रुश्रूषति pass श्रुश्रूष्यते (acc rarely

gen) Mn, MBh, etc ---- अनुश्रु desid अनुश्रुश्रूषते

---- सम्पद caus सम्पादयति (rarely सम्पादयते)

(with शुभ्रूषाम and gen) — शु cl 5 (Dhātup 22.

44) शृणोति (Ved and ep. also शृणुते) MBh, R,

etc — शृण्वे कृ — वचनं कृ, वचने स्था with

gen — सेव cl 1 सेवते (rarely सेवति) Mn, MBh,

etc .

II अनुगम cl 1 अनुगच्छति — अनुव्रज —

आभूष आभूषति — उपभूष उपभूषति

RV — गृह cl 9 गृह्णाति, गृह्णाति, गृह्णीते

MBh, R, Mricch 9. ³⁰/₃₁ , BhP 3f — परिभूष परिभूषति

RV — प्रतीष् प्रतीच्छति MBh, Kāv, etc — भृ

cl 1 भरति, भरते cl 3 बिभर्ति, बिभृते cl 2

भर्ति (with आज्ञाम्) Rājat — मूर्ध्ना कृ —

यम यच्छते (dat) RV — संस्था संतिष्ठते

(ep. also संतिष्ठति) (with नान्ये) — सन्

RV — संज्ञा संजानीते (dat) AitBr — संनम

संनमति, संनमते (dat) RV, TS, VS — साध्य

cl 1 साध्यति, साध्येते (cl 4 साध्यति cl 5 साध्नोति

Dhātup 26.71 and 27.16) RV — स्था cl 1 (m c also)

तिष्ठते

(loc or dat) RV, etc .eager to obey शुभ्रूषु mfn TBr, etc .to obey gladly प्रवणविद्येयीभू Inscr to o. orders

शासनं-कृ, शासने-वृत्, शासने-स्था .

obeyed adj निषेवित Mn, MBh, Kāv, etc ____

परिगृहीत Br, MBh, Kāv, etc .

to be obeyed सेव्य R, Kālid, etc ____ निषेवणीय

W ____ शुभ्रूषितव्य R ____ शुभ्रूष्य R, Kathās

परिचार्य

W

आभूषण्य

RV 5.55.4

ग्राह्य

Mn 8.78, Yājñ, MBh, etc .

it should be obeyed शुश्रूषितव्यम् (i pers) Pat .

an elephant which obeys orders विनयग्राहिन् n L

one who o. orders आज्ञावह mfn L .

obeying adj अनुवृत्त — वर्तिन् (ifc) —

(the words or commands of) अवस्थित (loc) BhP, ~~MBh~~

Bhatt — कृतिन् W — व्यवस्थित (with

वाक्ये) — श्रुतिन् W .

obeying orders वचनकार, वचनकारिन् MBh o. ord-

ers वचनेस्थित L — वचनग्राहिन् L o. the gods

देवव्रतिन् MBh o. the orders of शासनवर्तिन् (gen)

Kathas o. sacred ~~prep~~ precepts शास्त्रानुष्ठित W .

object (in grammatical and philosophical discussion)

vb आशङ्क आशङ्कते (seldom आशङ्कति)

_____ (to) आक्षिप आक्षिपति (acc) MBh 3.16117,

Kāvyād, etc _____ पुद् caus चोदयति rarely चोदयते

Bādar, Sch _____ दूषय Nom दूषयति (ep. also

दूषयते) MBh 13.1683 , Kathās, etc _____ (in dis-

putation) अपोह Ā Sāh _____ निषिध्य निषेधयति

(acc) Kathās, BhP _____ प्रत्यवस्था प्रत्यवतिष्ठते

Kap, Sch _____ विरुध्य caus विरोधयति (rarely

विरोधयते) (acc) MBh 10.180 .

object n 1 I वस्तु n Kāv, VarBrS, Kathās, etc

— द्रव्यम् Up, Mn, MBh, etc — गुणिन् mfn

Yājñ 3.69, BhP 2.8.14 .

1 II रस्नम् Un 3.12, Sch .

objects अर्थजातम्, अर्थजातानि Śāk, Paś .

another object वस्त्वन्तरम् W any o. made of

iron लौहम् Kav any o. necessary for a king's

consecration राज्यद्रव्यम् at every o. प्रत्यर्थम् ind

Pāṇ 2.1.6 , Sch ' clearing to an o. ' (a shadow)

भावालीना L an external o. बहिर्यः BhP a favour-

ite o. प्रियवस्तु n MW .

पारिभोगिकम्

objects possessed by Buddha पारिभोगिकः (पारिभोगिकम्)

MWB 495 o. used by Buddha पारिभोगिकः, पारिभोगिकम् MWB 495

regardless of (worldly) o. अनर्थनिश्च mfn ĀpGr .

object 2 I प्रयोजनम् (ifc f आ) Prāt, MBh, Kāv,

etc _____ उद्देशः _____ (as opp. to a subject) विषयः

(ifc f आ) Sarvad _____ विषयीयः, विषयीयम् Kusum,

विषयः _____ कार्यम् Mn, R, etc _____ कार्यवस्तु

n W _____ कृतम् MBh, etc _____ (in Gr) कर्मन्

n .

2 II अभिसन्धि _____ m _____ संमायोगः W _____

तात्पर्यम् Bhāṣāp, Vedāntas, etc _____ प्रयोगः W

_____ भू f _____ भूमि f ifc _____ लक्षः

लक्ष्म

RV 2.12.4, etc

लक्ष्म

APrāt,

Yajñ, MBh, BhP

लक्ष्म

Hariv

संज्ञः

(ifc f3A) MW .

according to the object यथार्थम् ind, यथार्थ

ibc SBr, GrSrs, Nir acting with an o. in view फलक्रिया

L, फलप्रवृत्ति f Bear an action as o. क्रियार्थः

Jaim 1.1.25 any desired o. विवक्षितम् W any o.

कार्गार्थः any o. of affection विषयः (ifc f3A)

KathUp, Mn, MBh, etc any o. of attention विषयः

(ifc f आ) KathUp, Mn, MBh, etc any o. of concern

विषयः (ifc f आ) KathUp, Mn, MBh, etc any o. of

human pursuit पुरुषार्थः any o. of the senses

इन्द्रियविषयः any o. to be attained कायः L any

special wordly o. विषयः (ifc f आ) KathUp, Mn,

MBh, etc arrived at one o. एकार्थसमुपेत mfn the

being an o. लक्ष्यता Kathās the being an o. of

लक्ष्यत्वम् (ifc) Kathārṇ being in the o. कर्मस्थ

mfn being the o. of wishes मनोरथमय mf(ई)n Naish

belonging to an o. of sense वैषयिक mf(इ) n Pāncar,

HParis the character or condition of being and o. or hav-

ing anything for an o. विषयता Sāh, Vedāntas, Sarvad,

विषयत्वम् Sarvad, Yājñ, Sch chief o. ऐदंपर्यम्

Mālatīm, Comm on Bādar the condition of relating to the

same o. सामानाधिकरणम् Sarvad contained in the o.

कर्मस्थ mfn devoted to one o. एकान्तिक mfn

एकान्तिन mfn MBh, BhP (a meaning) derived from

the (mere) o. of thought (without regard to the sense

of the phrase) अयसिम्भव mfn Kpr, Sāh a fit o. (for)

(for) विषयः (ifc fआ) (dat gen or comp) MBh, Kāv,

etc ' following the o. भवानुग mfn W for any parti-

cular o. कार्यार्थम् ind Mn for this o. अतोऽर्थम्

ind having a particular o. वैषयिक mf(इ) in _____

अथपूर्वक mfn VPrāt, Sch having a similar o. समर्थ

mf(आ) in MBh, Kāv, etc having a suitable o. समर्थ

mf(आ) in MBh, Kāv, etc having anything for an o. विषयक

(ifc) Siddh, Nyāyas, Nīlak, विषय (ifc) having a

different o. नानार्थ mfn KathUp (in gram) ' having

an o. ' (transitive) सकर्मक mfn Pān 1.3.53

कार्येन mfn (Pān 5.2.115, Pat) सार्थ

mf(आ)n SāṅkhBr having no o. निराकार mfn having no

o. of action निर्विषय mfn Sāh having no particular o.

आद्युक्तिक mf(ई)n B' P having an o. not evident

to the senses (as a science) अदृष्टार्थ mfn having

one & and the same o. of desire (course) एकैति

mfn SBr 12.2.2.4 having one common o. एकविषयिन mfn

having one's o. स्वार्थ

mf(आ) n MW

having some o. in

view प्रयोगिन mfn W

having that as chief o. तत्पराग्रण

mfn Bhag having that for its o. तद्विषय

mf(आ) n

BrārUp, Sch having the o. apparent दुष्टार्थ

mfn Śamk

having the quality (sound) which is the o. of hearing

(said of ether) श्रुतिविषयगुण

mfn Śak having the

same o. समानप्रयोजन mfn MW

समानार्थ mf(आ) n

AsvSr, R (in gram) समानकर्मक

mfn Pān 3.4.

48 (in gramm) तुल्यकर्मक mfn Pān 3.4.48, Kās

— साधारण mfn — समानार्थम् KātyŚr

having which o. यदर्थ mfn BhP intent on that particular

o. तदर्थ mfn RV 8.2.16 leading to an o. औपायिक

mf(इ)n MBh, BhP, etc made an o. for विषयीकृत mfn

(ifc) Cat made an o. of विषयीकृत mfn (ifc) Cat

made an o. of sense विषयीकृत mfn Śaṅk, Vedāntas

made an o. of thought विषयीकृत mfn Śaṅk, Vedāntas

— चितीकृत mfn BhP 4.1.28 to making anything an of

perception or thought विषयीकरणम् Śaṅk material o.

पदार्थः

Var, Kāv, Pur means and o. उपायोपेय

Mālav no proper o. for अभूमि f (gen) Śak, etc

not having an o. अविषय mfn NṛisUp the not making

anything an o. अविषयीकरण (gen) Vedāntas not with-

out an o. अनकस्मात् ind o. and subject विषयविषयिणी

m du Badar an o. attained प्राप्तार्थः Kap (in rhet)

the o. compared विम्बः, विम्बम् (ifc f आ) Sāh, Pratāp

o. for वस्तु n (comp) Kāv the o. fought for a contest

उल्लङ्घः

MRh, 6.7f, Bālar 5.1 the o. in view यथाकृतम्

TS o. of वस्तु n (comp) Kāv — पदम् (rarely

पदः) Kāv, Pañc, etc (gen or comp) — स्थानम्

(स्थानः Siadh) (gen or comp) MBh, Pañcat, Kathās

the o. of a business कार्यार्थः (in rhetor) the o. of a

comparison विषयिन m the o. of a graha or organ of

apprehension अतिग्राहः SBr 14, अतिग्राहः an o. of affect.

ion प्रेमपात्रम् MW ~~XXXXX~~ — प्रीतिपात्रम् MW ' o.

of charity ' (N. of a ch of Psarv) दानपात्रम् o. of

a
comperision and that with which it is compared विमलप्रतिनिध

ibc , विम्बप्रतिबिम्बता, विम्बप्रतिबिम्बम्, विम्बानुबिम्बलम्

Sāh an o. of favour प्रसादभूमि f Hcar the o. of

hearing श्रुतिविषयः an o. of honour (also applied to

persons) पूजास्थान, मान्यस्थान an o. of love

and confidence प्रेमानिश्वासभूमि f MW the o. of

Manas धर्मायतनम् the o. of perception धीकर्मन् n

Sarvad an o. of pleasure कामार्थः MBh o. of possession

द्वयम् Mn, Yājñ, MBh, etc an o. of praise स्तुतिपदम्

Subh an o. of sense विषयः (ifc f आ) Yājñ, Śamk,

Sarvad , IV 83

गोचरः

MBh 7.5616, Susr, Vikr

4.9, etc

तानः

L, तात्पर्य

मभापतादः

(?) Un 5.50, Sch, विषय the o. of speech (i.e. any one

who is spoken to or spoken about) बाह्यगोचरः BhP, the

o. of understanding धीकर्मन् n Sarvad (in gram)the o. of the action वैषयिकः (with आधार) Siddh onPan 2.3.36 o. of senses अर्थः, अर्थम् arBrS (withBuddhists) an o. perceived by the senses and manas or

mind

आश्रितम्

one and the same o. एकार्थः

Bh,

Rajat

एकद्रव्यम्

KātyŚr 1.7.9 one's own o.

स्वार्थः

MaitrUp, MBh, R, etc, स्वार्थः one who hasaccomplished an o. सिद्धार्थ mf(आ)n MBh, Kāv, etc onewho has another o. अन्यार्थ mf(आ)n Jaim one who hasattained any o. कृतकृत्य mfn AitUp, Mn, MBh, etc onewho has attained his o. पूर्णार्थ mfn BhP one who hasattained an o. प्राप्तार्थ mfn Kathās performed throughthe desire of some o. (as a religious ceremony etc) काम्यmf(आ)n KātyŚr 12.6.15, ĀsvŚr 2.10, ĀsvGr 3.6, Kauś 5,

ChUp 5.2.9, Mn 2.2, MBh, etc the real o. of any thing

अर्थतत्त्वम् Mn 12.102, R 1.1.16 relating to an o.

विषयीय mfn MW —, आर्थ mf(ई)n relating h

to ~~ex~~ an o. of sense वैषयिक mf(ई)n Pāncar, HParis ^{ch}

a right o. सल्लक्षणतीर्थम् Cat sameness of o. सामर्थ्यम्

Pat, Hariv, Susr, etc (Gr) single o. द्रव्यम् the

state of being an o. कर्मता, कर्मत्वम् Comm on TPrāt

the state of being the o. of वस्तुता (ifc) Pāncat

state of concentration on one sinle o. एकैतिभावः

cl 3 जगन्ति Ved & Class cl 1 (also Ā MBh, etc)

गच्छति MBh 3.2108, Pab, Kās L, Sch — पद्

cl 4 (Dhātup. 26.60) पद्यते MBh — (a duty)

रक्ष् cl 1 (Dhātup 17.6) रक्षति (Ved also रक्षते)

RV, MBh — (a law) रक्ष् cl 1 (Dhātup 17.6) रक्षति

(Ved also रक्षते) RV, MBh — संधु संधारयति,

संधारयते MBh, R, BhP .

to observe a vow व्रतं चर् — धृ (with व्रतम्)

RV, etc to o. religiously अभ्युपसेन् अभ्युपसेयते MBh 3.

(Buddh) the state of having the same o. एकार्थता,

एकार्थत्वम् KātyŚr, Mit a suitable o. (for) विषयः

(ifc f आ) (dat gen or comp) MBh, Kāv, etc that which

has become the o. (of all) लक्ष्मणम् mfn Cat towards

a particular o. अर्थितः ind Sāṅkhyak, Mcat very small o.

स्वल्पविषयः w want of o. असंस्थानम् without any o.

अपार्थ mfn with regard to this o. अत्र विषये

with the o. तदर्थम् ind Pāṇ 5.1.12, R 1.73.4, VarBrS

to attain an object लक्ष्यं भू to become an o.

लक्ष्यं भू लक्ष्यं भवति (v.l. for लक्ष्यं भू) _____

लक्ष्यं भू लक्ष्यं भवति Kull (v.l. लक्ष्यं भू) .

to become an object of perception विषयी भू

विषयी भवति 'Samk to become an o. of sense विषयी भू

विषयी भवति 'Samk to become the only o. (of affection

etc) एकाग्रनी भू Malar to form an o. aimed at शरणाग्र

Nom शरणाग्रते 'as to make anything an o. विषयी कृ

विषयी करोति 'Samk, TPrāt, Sch to make anything an o.

of पात्रीरुक् (gen) Megh, Balar to make an o.

लक्ष्मीकृ लक्ष्मीकरोति, लक्ष्मीकुरुते Kalid, hūrtas

लक्ष्मीकृ लक्ष्मीकरोति Kalid .

all objects सर्वाभावाः m pl MaitrUp, Mn

सर्वशक्तिः m pl (or ibc) MaitrUp, Madhus any one of

the four o. of existence पुरुषार्थः Mn, Prab, Kap ' best

of all o. of desires ' (N. of Śiva) सर्वकामतरुः MBh

(in phil) the five o. of sense स्कन्धः W having

many o. अनैकान्तिक mfn बहुर्थ mfn L having 2

०. द्यु^१थ mf(आ) n W — द्विकर्मक mfn Pāṇ 2.3.68,

Kas intent upon on 3 o. of man पुरुषार्थनियोग mf(ई) n

(काम, अर्थ, धर्म) Sinhas the o. of sense आस्तावाः

m pl Āp the o. of sensual perception ग्राह्यम् Yogas 1.

41 pursuing equal o. समसिद्धान्त mfn ĀsvSr relating to o.

of Manas धर्मयितनिक mfn Buddh relating to 10 o.

दशलक्षण mfn BhP 2.9.43 the various o. of sense

प्रतिविषयाः m pl L .

(in Gr) ' an object -agent ' (an agent which is at

the same time the object of an action) कर्मकर्तृ m

Pan 3.1.62 .

objected (to) adj अपावादित .

to be objected चौखम् Sarvad 13.2 & 22 .

objecting (to) adj अपवादक

desirous of objecting to प्रत्याक्षेपणक (acc)

Nyayas , Sch .

objecting n आक्षेपणम् Car समर्थना,

समर्थना

W .

objection n आशङ्का

Kathās, R, Śis, etc

(especially to rectify a statement of one's own)

आक्षेपः Susr, Kāvyaḍ, Sāh, etc — दूषणम्

Sarvad, Jeim, Kap, Schol — उत्तरक्रमः Jātakam —

उद्धाहः L — उद्धाहणिका Comm on BhP 5.11.1 —

उद्धाहणिका, उद्धाहणी L — निबन्धः Gaut —

परवादः Sāmkhyk — परिहारः L — (?)

पारिक्षेपकः, पारिक्षेपकम् Car, पारिक्षेपिक — प्रतिक्षेपः

MBh, Sarvad — प्रतिबन्धि m L — प्रत्यवस्थानम्

Nyāyas _____ वाधः (also f ओ) Kap, Bhāshāp , etc

_____ समर्थनम्, समर्थना W .

(a reason) against which a valid objection has been

raised सत्प्रतिपक्षित mfn Kap, Sch containing an o.

साक्षेप _____ mfn Kāvyaḍ an irrelevent o. by adducing a

counter example which ignores the ~~an~~ opponent's example

प्रतिदृष्टान्तसमः Bhp liable to a valid o. सत्प्रतिपक्ष

mfn , सत्प्रतिपक्षिन् _____ mfn Bhāshāp , Kap, Sch (in rhet)

an o. accompanied with reasons हेत्वाक्षेपः Kāvyaḍ 2.167.

168 (in rhet) an ~~objection~~ o. based on compassion

अनुक्राशक्षपः Kāvyaḍ 2.158 (in rhet) an o. containing

harsh words पशुवाक्षपः Kāvyaḍ 2.144 o. in argument कक्षा

L an o. raised not withstanding an effort to stop it

यत्नाक्षपः Kāvyaḍ an o. raised to the cause of a

phenomenon (in rhet) कारणाक्षपः Kāvyaḍ o. to the

bearer of any characteristic धर्म्याक्षपः Kāvyaḍ 2.130

o. to the bearer of any peculiarity धर्म्याक्षपः Kāvyaḍ 2.

130 o. to the commonly accepted nature of anything ~~धर्म्याक्षपः~~

व्यभिचारेणः Kāvyaḍ 2.128 o. to the commonly accepted

property of anything व्यभिचारेणः Kāvyaḍ 2.128 an o. with

regard to ~~the~~ the future भविष्यदाक्षेपः Kāvyaḍ 125.126

(in Nyāya phil) a particular sopistical o. (ignoring

that similar effects may result from dissimilar circumst-

ances) कार्यसमः Nyāyad 5.1.37, Sarvad .

(in argumentative works) to ponder over an objection

शङ्क cl 1 शङ्कते (ep. also P) Mālav (in argu-

mentative works) to propound an o. शङ्क cl 1 शङ्कते

(ep. als P) Mālav to state a possible o.

आशङ्क आशङ्कते (seldom आशङ्कति).

to raise objections विशंबद विसंबदति

Kathās, Kull.

objectionable adj संदोष Kāvya, Hcat _____

वक्तव्य Mn, MBh, etc _____ विसंबादित Sak,

MarkP _____ सावध्य MBh .

any objectionable person परिहारः W any o. thing

परिहारः W anything o. सावधान HParis' .

objectioner n चोदकः Jain .

objective adj विषयवत् FBh वस्तु, तन्त्र

'Samk वस्तुधर्मिनः Kpr .

objectless adj निरास्पद MW .

(lit) objectless look निराकारबोध्यनम् .

oblation n I हविस् n RV, etc — हुतम्

AV, etc — हवः ^१śī/ śis — हवनीयः (!) śis

(Sch) — हव्यदाति f RV.

II उत्सर्गः — उत्सर्जनम् L — (to a deity)

उपहारः — उपहारकः, उपहारिका BhP, Kathās

— उपहारम् MBh, BhP — औपहारिकम् MBh 13

— दानम् — दुवस् n RV 1.14.1, etc —

(esp. in honour of a ~~dead~~ deceased ancestor) निवापः

MBh, Kāv, etc — निःषिद्धः f RV — (esp. at the

निवापः R, Kāv, etc
Śrādhā) — (esp. to deceased relatives) निवापः R, s

Kāv, etc — प्रभृथः निवापः RV — माज् प्रभृथः f RV AV

प्रहुति
— प्रधाञ्च f प्रहोमः RV — (in later lan-

guage always with √हृ) वति n RV, etc —

(of Soma) भृथः RV — महस n L —

— मजः RV, etc

मेधः VS, Br, ŚrS, MBh, etc — यागः, याजिका

Pāṇ 3.3.110, Sch — राति f RV, etc — वक्षणा

RV 5.52.15 — वयस n RV, AV — वितानः,

वितानम् MBh, Śis, BhP — सनित्रम् RV —

समिथः L — सहसानः Un 2.87, Sch, सह^{सानु}

m L — साति f L — (without ~~pouring~~ pouring

water) सात्त्विकम् L — सुधासूति f L — सूतः

L — (offered to Agni, Indra, etc) स्वादा RV, etc

— हस्तोद्धृतः Divyāv.

no oblation अहोमः // ŚBr 12 the act of

making an o. to the Devas or gods by casting clarified

butter into the fire

होमः

AV, etc after o.

अनुहोमः

१११ ३rS

any o.

होमः

AV, etc

पुरोडाशः

Mn 5.23

सवनम्

RV, etc any relationship

relationship based upon an o. offered in common मारवम्

Hariv (v.l. मैरव) any substance mixed with clarified

butter etc and offered as a burnt o. सोमाम् TS,

Br, KātyŚr

anything employed for a Homa-o. होमत्रयम्

KātyŚr anything fit for an o. हविनीयम् ~~any~~

~~thing fit for an o.~~ (esp. rice) हविष्यः, हविष्यम्

GrŚrS, Mn, MBh, etc ____ (esp. various kinds of grain)

हविष्यः, हविष्यम् GrŚrS, Mn, MBh, etc anything

offered as an o. with fire (as clarified butter) हविस्

n RV, etc ____ (as grain) हविस् n RV, etc ____

(as milk) हविस् n RV, etc ____ (soma) हविस्

n RV, etc anything to be offered as an o. हव्यम् RV,

etc anything used for an o. (as clarified butter)

होमीयद्रव्यम् MW as at the midday o. माध्यंदिनवातः

ind KātyŚr at each o. प्रत्याहुति ind ĀpŚr, Kauś (a

sacrifice) at which the o. (homa) is offered standing

तिष्ठद्योम mfn KātyŚr, 1.2.6 an auspicious o.

सुखमाज्जनम् Śak bearing the o. (said of Agni) त्रतभृत्

mfn TS, Br, ŚrS bearing the o. (to the gods) हव्यवाह

m RV, MBh, R, हव्यवाह mfn AV, TBr, हव्यवाहन

mfn RV, ŚrS become an o. हविर्भूत mfn ŚBr the

being an o. हविष्मन् Nyāyam, Sch belonging to an o.

होमीय mfn Samkarak, होम्य mfn ShadvBr,

GrŚrS, MBh belonging to an o. होमीय ChUp, Gobh,

etc, होम्य mfn Kauś, MBh a Brāhman who has

offered the usual fire o. कृताग्निर्होमः a common o.

सहनिवापः Pat ४४ ३३३३३३=३ / (to various gods)

सहदानम् Pāṇ 6.3.26, Sch a complete o. सर्वहोमः

Heat — समिष्टि f TS, TBr — (an offering made

with full ^{blade} ~~blade~~) युजाकृति f Br, GrŚrS, MBh, Rājāt,

युजोमः Gobh, Kauś, Vait condition of an o.

पुरोडाशता daily o. of water to the gods तपेज

the daily o. to deceased progenitors प्राशितम् Mn 3.

74 destined for an o. होमीय mfn ChUp, Gobh, etc,

होम्य mfn Kauś, MBh — होमीय ~~mfn~~ mfn

Samskārah, होम्य mfn ShaḍvBr, GrŚrS, MBh destin-

ed for the Caru o. चरुय mfn (Pāṇ 5.1.2, Vārtt 3,)

Patḥ ĀpŚr 8.2.4, Sch a domestic o. गृहवति m Mn 3. :

265, MārKP 29 drinking the o. हविष्या mfn RV eat-

ing the o. हव्याद् mfn RV, हव्याद् mfn Hariv

— हुताद् mfn TS, AitBr the evening o. सामेहोमः

ĀsvŚr, Sch, सामेधुति f MW ~~XX~~ — संध्यावति

m Megh the first o. of Soma प्रथमसोमः, प्रथमसोमता

KātyŚr, Comm fit for ^{an} o. होमीय mfn ChUp, Gobh,

etc, होम्य mfn Kauś, MBh — होमीय mfn

Saṅskarak, होम्य mfn ShadvBr, GrŚrS, MBh —

हविष्य mfn RV, TS — वातेय mfn Ragh —

मेध्य mf (आ)n Br, Mn, MBh, etc from the o.

हविष्य: ind SāṅkhŚr 'funeral o. for the Rishis;

(consisting of ~~an~~ a mere hand-ful of water) अक्षिष्णादम्

Sārng the gift of an o. हविर्दानम् Mn, R (a cow) givi-

ng milk for an o. होमदुह mfn Hariv, Bcar having

an o. consisting of ~~the~~ clarified butter आज्यहविस् mfn

ŚBr, AitBr having an o. just offered इता इति mfn

MW a kind of o. उपधातः Gṛhayas 2.7 ओदनसकः

Comm on TBr 2.7.7 ओषधिहोमः ĀpŚr कशेरुमसः

Pat परिवापी ŚāṅkhŚr बृहल्लक्षहोमः Cat

भृङ्गराजः L मण्डलम् L वनहोमः ĀpŚr

शालकद्रिमहोमः KātyŚr शाकलहोमः Cat

संतानि n f ŚBr, KātyŚr सावित्रः (scil

होम) Mn 4.150 — सावित्रम् (scil हविस) TS

ŚBr, etc left from an o. हुतोच्छिष्ट mfn ŚBr lord of :

the o. हविष्पति m RV, VS, ShadvBr made ^{int.} with an o.

हविष्कृत mfn TS, ŚBr, Mn more than an o. परोहविस

n Āpast morning ४४ o. (the second half of the daily Agni

hetra sacrifice) प्रातराहुति f Br, ŚrS the new moon

o. आमावास्यम् not a complete o. असर्वहोम KātyŚr ar

o. accompanied with the utterance of Vashat वषट्क्रिया

MārkaP, वषट्कारक्रिया ÁsvŚr an o. at the Agnyādheya

अग्न्याधेयहविस् ŚBr an o. consisting of butter fruits

etc opposed to the sacrifice of an animal or Soma शषि

f RV 1.166.14, 10.169.2, ŚBr, ~~Á~~ ÁsvŚr, Yājñ, Mn, Śak,

Ragh, etc an o. consisting of clarified butter होमः आज्यः

Gaut, आज्याहुति f ŚBr, AitBr, etc an o. for remedy.

ing anything wrong in the performance of an act यनम् शाखा

an o. for remedying anything wrong in the performance of

a rite इण्ड्यायनम् an o. given at a child's birth

जातेष्टि f Vedāntas 10 an o. lasting for a fortnight

पक्षहोमः L an o. made by one desirous of offspring

पुत्रकामेष्टि f ĀsvŚr o. made to the goddess Anumati

अनुमति f o. made to the Pitris पितृमेधः Śis,

Mn, MBh, etc, पितृयज्ञः RV, etc an o. made to Yama

यमेष्टम् TS an o. made with ladle यविहोमः TS

3, ŚBr 5, KātyŚr, Kauś, दारुमः ŚBr, दर्विहोमः MBh

2.537, ŚBr 14.6.8.9, Sāy the o. of a man पुरुषाहुति

HirP the o. of a Yajamāna यजमानहविसⁿ BhP an o.

of barley-meal सक्तुहोमः Vait an o. of boiled rice

(caru) upon which ghee has been sprinkled आभिदादि m

TS an o. of cow-dung इक्कवलि m AV an o. offered

to the mothers मातृकाहविस Cat an o. offered with ५५

the hand हस्ताहोमः Kauś an o. of flesh, etc presented

to the Rudras ५५ of flowers रुद्रवलि m cat ५५

an oblation o. of flowers पुष्पवति m Märkl

o. of fuel, rice, etc to the fire होम an o. of

fuel (to fire) समिद्धो मः MW an o. of milk पयो ग्रहः

ŚBr — पयाहुति f ŚBr an o. of millet सामानेति

f ĀpŚr, KātyŚr, Paddh an o. (of rice, barley and pulse)

boiled with butter and milk for presentation to the gods

or manes चक्र m VS 29.6, TS 1, ŚBr, AitBr 1.1.

& 7, KātyŚr, etc (pl Yājñ 1.298) an o. of Soma (poured

out for the gods) आसिच f RV 2.37.1 & 7.16.11 an

o. of Soma (poured out towards the gods) आसि च f

RV 2.37.1 & 7.16.11 o. of the first fruits (in harvest)

आग्रयेण्ये f ŚBr, Yājñ, 1.125 an o. performed अ

after killing a sacrificial animal संस्पृष्टोऽग्निः āpŚr

o. personified (as a daughter of Dakṣha and wife of Agni)

स्वाहा RV, etc an o. (prepared) for the sacrificial

grass वाहि होमः Vait (an o.) prepared in eight pans

अष्टाकपालं mfn VS, AitBr, ŚBr o. put into the fire

अग्निहोमः KātyŚr o. to Agni अग्निहोत्रम् AV, etc an

o. to be offered every fortnight पक्षहोमः L

the o. to deceased ancestors on the evening of new moon

पिण्डपितृयज्ञः GrŚrS an o. to firewood समिधा Grihyās

an o. to fuel समिधा Grihyās 'o. to life' (food)

प्राणोपहारः BhP o. to the gods देवबलि m Un 4.

123, Sch an o. to the 5 Prāṇas प्राणाहुति f A an o.

to yaksha यक्षबलि m ĀBGṛ, Comm an o. with fire

वैतानम् W ४४/४४४४ — होमः AV, etc —

होत्रम् RV, PañcavBr, ŚāṅkhŚr, MBh an offerer of an

०. होतृ m RV, etc offering an ०. हविष्मत् mfn

RV, AV, KathUp — हविन् mfn ŚāṅkhŚr —

हविमसः Br, GrŚrS one for whom an ०. has been

offered हितप्रयस् mfn RV one to whom the ghee ०.

belongs (Agni) द्यूताहवन् mfn RV 1.12.5 & 45.5, 8.74.5

सुति
 (Mitr̥a and Varuṇa, Viṣṇu, Indra & Kṛ Viṣṇu) द्यूता

mfn RV 1.136.1 & 156.1, 2.41.6, 6.69.6 one who has

offered an o. होमवत् mfn Dhāt. one who offers an

o. to the Pitris शादेकरः, शादेकर्तृ n W one who

partakes of an o. आहुतिभाज mfn MaitrS a particu-

lar o. in the Rājasuya (having reference to persons who m

may be reckoned among king's most valuable treasures)

रत्नहविस् n KātyŚr a part of an o. हुतांशः

VarBrS possessing an o. हविष्मत् mfn RV, AV, Kāth

KathUp prepared for an o. हविष्य mfn RV, TS pré.

~~sex~~ presenting an o. of होमिन् mfn (only ifc)

the priest who makes the o. with Vashat वषट्कारि m

ŚBr, ŚrS, वषट्कारिन् m Lāty principal o. to fire

आवापः Gobh a propitiatory o. शान्तिहोमः Mn,

MBh purifying the o. हव्यशोधन mfn TBr receiving

an o. of Surā सुरावलि mfn TBr receiving the o.

मेधस्याति f RV, (Sāy) relating to an o. होमीय

mfn ChUp, Gobh, etc, होम्य mfn Kauś, MBh —

होम्य mfn Saṃskarak, होम्य mfn ShadvBr,

GrŚrS, MBh ~~पुनःपुनःपुनःपुनःपुनःपुनः~~ — प्रादानिक mfn

KātyŚr, Sch the remains of an o. बलिशेषः Mn 3.91

remnant of an o. हुतशिष्टम्, हुतशेषः GrŚrS, हुतोच्चे ^{षण्म}

Hir repeated śr̥s sacrificial o. पुनर्हविस n ŚBr

sacrificiāal o. मरवः ŚBr, etc, Naigh 3.17 —

मियेक्षः RV, मेध the sacrificial o. sacred

to the Maruts कैडिनीया Scil कैडिनीया KātyŚr 2

& 4, Sch the share in an o. हविर्भागः ŚBr the smoke

from an o. हविर्धूमः Bcar a Śrādha o. पिण्डः

(rarely पिण्डम्) RTL 293, 298-310, GrŚrS, Mn, MBh,

etc state of an o. पुरोडाशता the state of being an

o. उपहारता, उपहारत्वम् M Kum, Kathās that

which forms an o. औपहारिकम् MBh 13 the twilight

o. संध्यावाति m Megh a voluntary o. of water to

deceased friends etc (exclusive of those for whom it is

obligatory) कामोदकम् PārGr 3.10, Yājñ 3.4 with an

o. offered in secret सोपांशुमाज mfn ŚāṅkhŚr with

an o. offered with a whisper सोपांशुमाज mfn ŚāṅkhŚr

with the o. सहहुत mfn Kauś worthy of an o. (as

Śiva) हविष्य mfn MBh.

to y/a be an oblation आहुतीभू Bālar to be-

come an o. आहुतीभू Bālar to make an o. for the

sake of आग्निहो ~~॥॥॥~~ (acc) ŚBr, etc to make an

o. over आधिहो RV 1.51.5 to make an o. upon

आग्निहो (acc) ŚBr, etc — आधिहो RV 1.51.5

to make an o. with clarified butter सो cl 9

जानीते gen to make into an o. हविष कृ to

offer an o. to a god उपहारविधा (acc) Kathās to per-

form a funeral o. निर्वप निर्वपति, निर्वपते RV, ex

etc to prepare an o. हविष कृ to present an o.

हु cl 3 (Dhātup 25.1) जुहोति (Ved and ep. also

जुहुते) (acc, gen) (loc) RV, etc to present an

०. to हु cl 3 (Dhātup 25.1) जुहोति (ved and

ep. also जुहुते) (acc, gen) (dat) RV, etc. ~~to/make/~~

to make oblations (to gods) आयज् आयजति,

आयजते RV, AV to perform the ceremony of certain

prescribed ०. (esp. an concluding certain vows) स्ना

cl 2 (Dhātup 24.44) स्नाति cl 4 (Nir 7.12) स्नायति

(ep. also स्नायते)(also with अवभृथम्) RV, etc

accompanied with o. आहुतिवत् mfn Śr attended with

o. हविष्मत् mfn RV, VS (praisers) bearing o. नेप्ति

mfn Sāy cessation of relationship by the Śrāddha o.

पिण्डनिवृत्ति f Gaut connected with 2 o. द्विह्वर mfn

ŚāṅkhŚr consisting of 25 o. पञ्चोपचार^क mf (पञ्चोप-

चारिका)n Śāktān consisting of o. आहुतिमय mfn

ŚBr containing as many pieces of wood as there are o.

to be made. आहुतिपरिमाण mfn Kauś containing o.

स्वधावत् mfn AV — हविष्मत् mfn RV, VS —

(as a sacrificial ~~ladle~~ ladle) रातिन् mfn RV con-

veying o. to the manes (said of fire) कव्यवाहन mfn

(Pāṇ 3.2.65) RV 10.16.11 (Sāy) VS, TS, AV, ŚBr, ~~Ṛg~~ //

ĀsvŚr daily o. of water to Pitris तपिज daily o.

of water to the sages तपिज devouring o. जालिभुज

mfn Kāv 'enjoying domestic o.' (a sparrow, etc)

गृहबलिभुज् m L the 5 religious o. of a housekeeper

पञ्चयराः m pl the 4 Ājya o. (offered to Soma,

Tvashtṛi, the wives of the gods, and AgniGṛiha-pati)

पत्नीसंमाजाः m pl Br, ŚrS furnished with 5 o.

पञ्चहविस्र mfn ŚāṅkhŚr furnished with o. सभरस्र

mfn (inst) पञ्च having beautiful o. सुहविस्र mfn

RV having 8 fat or rich o. (Indra-Agni) पञ्चहोषिन्

mfn RV 6.59.4 lord of o. दाशरूपति m Sch o. both

to the gods and to the spirits of deceased ancestors

हव्यकव्यम् Mn 3.190 obtained by o. पुष्ट mfn

VS 5.7 offering beautiful o. सुहविस mfn RV offer-

ing o. अलिहन् MānGr — निविजम् L offer-

ing o. to all creatures अलिकर्मन् n GrS, Mn, etc

offering o. to deceased ancestors पिण्डद mf(आ)n

Yājñ, MBh, पिण्डयातृ mfn Yājñ, Kāraṇḍ, पिण्डप्रद mfn

Kāḍ offering o. to fire वधनम् L offering o. to

thee वामाहुति ~~म~~ mfn TS 1.5.10.2 offering o. (to

the manes) तमिन् mfn W one to whom o. of prayer

and devotion have been made वामाहुति mfn AV one

who offers o. for याजन्: Mn, MBh, etc one who

offers o. for याजन्: Mn, MBh, etc a kind of o.

अतिमुक्ति f ĀpŚr a place for keeping the sacred

fire for o. होमशाला RTL 365 a place where o. are

offered निकुम्भितः, निकुम्भिता the presentation of o.

हरणः
 अतिहरण mf(ई)n GrS, Susr, अतिहार हरणम्, अतिहार

MāGr presenting funeral o. निविपणम् L provided

with food o. (said of a house) अतिमत mfn Rgh

qualified to offer o. to deceased ancestors पिण्डद mf(

अ)n Yājñ, MBh, पिण्डदातृ mfn Yājñ, Kāraṇḍ, पिण्डमद

mfn Kād receiving o. अतिप्रतिग्राहक mf(इका)n Divyāv

repeatedly offering o. पुनर्मद्य mfn AV, TS, TBr rich

in o. महिमद्य mfn RV 1.122.8 various o. स्वध्या .

'oblation-bearer' n (Agni or fire) हुतावहः (ifc)

f आ) MBh, Kāv, etc ____ (N. of the tutelary diety of the

family of Kapila) हव्यवाहिनी Cat.

oblation-eater n हुताशः MBh, Kāv, etc, हुताशः

Grihyas, Yājñ, MBh, etc ____ (fire) हुताभुज n Kāv,

Susr, etc ____ (fire) (fire) हव्याशः Rajat, हव्याशः -

L ____ (fire of the god of fire) हव्यभुज n VarBrS.

'oblation-eaters' (the manes or a class of manes)

क०यभुजः, क०यभोजनाः m pl L.

' oblation-offerer ' (a priest) हविर्वाजिन m

W .

obligation n कर्तव्यम् MBh, Pañcat, Kathās, etc

— कर्तव्यम्, कर्तव्यता, कर्तव्यत्वम् Yājñ, Hit, etc

— इतिकर्तव्यता
इति करणीयता, इतिकर्तव्यता, इतिकार्यता, ।

— इतिकर्तव्यम्
इति करणीयम्, इतिकर्तव्यम्, इतिकार्यम्, । MBh,

R, Mn — कर्मन् n (frequently ifc) SBr,

Mn, Bhartr, etc — कत्वम् RV — कर्मणम् RV,

AV, etc Mn, MBh, etc — उद्धारः Das —

उपनिबन्धः Mear — नियमः Var, R, Susr, etc

etc — निमोगः Kāv — नैयत्यम् Rājat .

non-obligation असमयः Āp absence of o. अनियमः

anything out of harmony with a religious o. अत्रत्यम्

ŚBr, AitBr, AitĀr, अत्रत्यम् (with कर्मन्) mfn Gobl

अत्रत्यम् Vishnus being under o. अत्रजावन RV 1.

169.7, 10.34.10 difference of 9. वैधर्म्यम् W ful-

filling a religious o. ज्ञानसम्पादनम् Vikr keeping etc

the o. of eating such food only as has been obtained with-

out solicitation अयाचितज्ञात mfn Āp (quoted by

kullūka on Mn) a legal o. धर्मसमयः Mn 9.273 mutual

०. मिथः कृत्यम् MBh the o. of eating such food only

as has been obtained without solicitation अयाचितज्ञातम्

an o. to all castes सामान्यधर्मः Vishn religious o.

नियति f — यमकः L — निषयः (ifc

f आ) W transgression of a fixed o. नियमत्तद्धनम्

Kāp ' the true nature of o. ' कृत्यतत्त्वम् enjoining

enjoining certain obligations समयक्रिया Mn 7.

202 going after (fulfilment of) o. अङ्गया mfn RV

not observing religious o. अत्रत mf(आ)n Gobh, Mn,

MBh, etc performing one's own o. स्वकृत mfn BhP prac-

tising anything that offends one's religious o. अत्र-

ल्योपचारः ĀsvSr, ĀsvGr the state of being under o.

अङ्गता .

to duly discharge an obligation सुसंस्था with कृ

only acc to establish o. for one's self संस्था with कृ

or caus of स्था to fix an o. for one's self संस्थां

with कृ or caus of स्था to transgress an established

† o. संस्थां with व्यतिक्रम or परिभिद्. —

obligatory adj नित्य f(आ) Br, SrS, Mn, etc

— नैत्यन्क, नैत्यन्क Mn, MBh, etc .

oblige vb अनुग्रहं — अनुसंग्रह —

दशस्य nom दशस्यति (with acc) RV —

प्रतिभा प्रतिभाति R .

to be obliged to do anything अहं cl 1 अहति

rarely अहति (acc) .

obliged adj अनुग्रहीत (to) अनुबन्ध

— अहं f(आ) — जुष्ट (RV 9.42.2, AV, Pañ 6.

1.209f) W .

to be obliged to give दापयितव्य Kull to be o.

to pay दापयितव्य Kull .

obliging adj अनुरोधिन — प्रग्रहवत् R

— प्रतिच्छन्दकल्याण L — सोपरोध Kathās .

obliging behaviour उपचारः ŚBr, MBh, Śak, etc .

obliging n अनुरोधः, अनुरोधनम् — अनुवर्तनम् .

the being obliged to धर्मित्वम् ifc Gaut .

obligingness n अनुरोधः .

oblique adj वक्र f(आ) AV, etc — तिग्मश्च

AV, VS, TS, etc, तिग्मश्च Gal — जिह्म f(आ)

(Nir 8.15) RV 1f, TS 2, SBr 5 — कुलब SBr —

नाम f(आ) BhP .

having a somewhat oblique course (as a planet etc)

अनुवक्रग Susr ~~making~~ making o. जिहीकर^W an o.

look वक्रदृष्टि f MW o. movement तियग्वलेनम् Malatim

somewhat o. अनुवक्र mfn .

to be oblique जिह्वाय Nom जिह्वाभते Vait 10.17.

obliquely तिर्यक् ind ŚBr, KātyŚr, ŚāṅkhŚr, VPrāt

Mn, etc, तिरश्चा instr ind RV 1.61.12, 2.10.4, 10.70.4,

तिरश्चि loc ind ŚBr 2.3.2.12, KātyŚr 17.8.14 & 12.

1 — तिरः ind (g स्वरादि) MārKP 17.3 —

साचि ind RV 10.142.2 (?) PāṇcavBr, Kir .

falling obliquely on तिर्यक्पातिन् mfn (loc) Śis'

10.40 going o. तिर्यग्गत mfn MBh 7.1162, तिर्यग्गामिन्

m L, तिर्यग्ग्यात mfn MBh 7.26.36 — तिर्यग्ग

mf (आ) n Susr 1.14.1, 2.1, 3.9 — तिर्यग्य mfn

AV, VS, TS, etc, तिथिद्वयम् mfn Gal —

तिथिद्वयम् mfn MBh 2.5, तिथिगीक्ष mfn MBh 12.65.

75 looking o. लक्ष्मिदृश mfn Gal, लक्ष्मिदृष्टि mfn

— विषमदृष्टि mfn ĀpGr, Sch .

obliterate vb युष् caus योपयति RV, TS,

Br — संयुष् caus संयोपयति RV —

संयुष् caus संलोभयते AV .

oblivion - n विस्मृति f Kāv, VarBrS, Kathās

— विस्मरणम् Kap, Śak — अश्रुति f ŚBr 13,

R .

utter oblivion (obliterating all that is disagree-

able in the past, and regarded as the highest condition of

bliss) अतिद्वी ŚBr 14 .

oblivious adj स्मृतिहीन R .

oblong ~~adj~~ n आयत चतुर्भुज ^{रस} ~~mf~~ ^{mf} AsvGr, etc

चतुरस्रः
आयतचतुरस्रः, आयतदीर्घः — दीर्घचतुरस्रः

Sulbas 1.36 — दीर्घाकार mf n MW .

(in geom) half an oblong आयताधः an o.

figure (in geometry) आयतः an o. pond दीर्घिका

MBh, ¹Susr, Kāv — यष्टिका L an o. tank दीर्घा

R 5.16.27 — यष्टिका L an o. with quadrangular

sides चिति f .

shaped like an oblong parallelogram दीर्घचतुरश्र

mfn Sāy .

shaped like an oblong square दीर्घचतुरश्र mfn Say.

obloquy n निवाद्यः IBh, Ragh .

~~xxx~~ obnoxious to health आयुहेत mfn to be o.

to sorrow शोकवत्तम्य mfn 'Sak (v.l.) .

obscene adj आहनस् RV 5.42.13, 10.10.6.8 .

, extremely obscene व्याहनस्य f(आ) AitBr .

obscenity   adj   आह्वयस्यम्   'SBr .

(astrol) the obscuration

obscuration (astrol) (of a comet)   n   धूमनम्

— परिध्वंसः — पीडनम्   'Susr — पीडा

Var .

amount of obscuration   ग्रासः   Sūryas (in astron)

complete o. निमीलनम् Sūryas — विमर्दः Sūryas,

VarBrS the moment of the beginning of an o. राहु m

(in astrol) the o. of a comet धूपनः o. of one's

(philosophical) views । दर्शनावरणम् Jain (Sarvad 3.195

ff) the o. of the sun in eclipses attributed to Pāhu

तमस् n (also m L) R, VarBrS 5.44, VarBr2, Var-

Yogay, Sūryas, तमः (Pāṇ 7.3.34, Kāś') L , Sch .

obscure vb अवच्छद, अवच्छादयति BhP _____

संछद caus संछादयति SBr, Mh, etc _____ समवच्छद

caus समवच्छादयति Bh, Hariv _____ स्याम (रीक) स्याम-

(री) करोति Prab, Kathās _____ अन्तर्धा अन्तर्धत्ते

_____ तिमिरय Nom तिमिरयति BhP 3.15.10, Hit _____

पीड cl 10 or caus पीडयति (ep. also पीडयते)

Dhātup 32.11 _____ (in astrol) प्रतिग्रह् प्रतिगृह्णाति,

प्रतिगृह्णाते _____ (the intellect) मुष् cl 9 (Dhātup

31.58 and 17.25 v.l.) मुष्णाति, मोषति (ep. also

cl 1 मुषति) MBh, Kāv, etc (light) मुष cl 9

, 1 (Dhātup 32.58 17.25 v.l.) मुष्णाति, मोषति

(ep. also cl 1 मुषति) MBh, Kāv, etc कध cl 7

(Dhātup 29.1) रुणादि, रुन्दे (रुन्धति, रुन्धते^{Br}, etc,

रोधति MBh) MBh, Kāv, etc लड् caus or cl

10 (Dhātup 33.87, 121) लड् याति R, Ragh, Rājat

(in astron) सम्पीड् सम्पीड याति .

(in astron) to obscure partially लड् cl 10

लड् याति VarBrS 24.34 (fig) to o. the mind समाच्छद

caus समाच्छाद्यति (astrol) to o. with mist धूपय

Nom धूपयति Var, R .

to be obscured जिह्मीभू Lalit 9.21 _____

सम्प्रमुह् सम्प्रमुह्यति, सम्प्रमुह्यते R .

to make obscure मलिनिकृ मलिनिकरोति Kathās.

obscure adj आविस्पष्ट f(आ) Nir, etc —

कुप्रकाश MBh — संछन्ता MBh — निगूढ

(lit and fig) RV, etc (निगूढ) — अप्रभ

— क्लृष्ट Sāh, Pratāpar, Vām 2.1.21ff — (as

a meaning) प्रक्षित MBh — रगढ MW —

विकट f(आ, इ) W .

any obscure passage व्याख्यागम्यम् W any o.

statement व्याख्यागम्यम् W formed in an o. manner

परोक्षवृत्ति Nir, Sch an o. man दिवाप्रदीपः L.

obscured adj धूमित — धूम f(आ)

— श्यामलित Hariv, Prab, Kād — (the moon)

छन्न MBh 1.2699, Sūryas 4.10 & 22 — (the moon)

छादित Mricch 1.53 — उपरागवत् 'Sis' —

(by Rāhu as the sun) उपसृष्ट MBh, Mn 4.37 —

(as light or power) क्षततेजस् — जिह्वीकृत

Lalit 9.17, 21.12 — तमेवृत् W — ध्वस्त

Var — ध्वसमन्वत् RV — पीडित Var

— मुषित MBh — विगत (ifc) L

विचलित

Mricch

विध्वस्त

Sūryas

संरुद्ध

MBh, R

सतमरक

VarBrS

(as

the sky)

सतिमिर

f(आ)

R

सम्पीडित

VarBrS

(in astron) completely obscured

मध्ययोगिन्

f(इनी)

VarBrS

the object o.

छाद्यः

Sūryas 4.10

o. by

संवीत

(instr or comp)

MBh, Kāv, etc

o. by

dark clouds

नीलाश्रसंवृत

IW

whose light is o. मलिनप्रभW liable to be o.राहुगम्य

L

having the stars o.

(as the sky) निमीलितनक्षत्र Hariv 2660 having

the o. by dark clouds ^{स्वर} दुर्दिनग्रस्तभा / MW .

obscuring उपरज्य ind p BhP 4.29.69 .

^{our}
whose splend~~or~~ obscures moon and sun चन्द्रसूर्य-

जिह्मीकरणप्रभः Lalit 20.34f .

obscuring adj छादिन् ifc VarBrS 30.18

जिह्मीकर W — जिह्मीकरण .

any obscuring object (as a cloud) छादक

Sūryas 4.9f .

obscuring n निन्हवः Kāvyād — प्रत्यादेशः

Das — सम्मीलनम् Sūryas .

obscurity n धूमिमन् m TS, Kath _____

माहिन्यम् SārngP _____ (of a passage) क्लृप्तम्

Sāh _____ (of sense) शूढत्वम् MBh 1.82 _____

(of style) काठिन्यम् Comm on Pāṇ 6.1.24, Vop 13.1,

Sak 63, Kum, BhP _____ कठिनता, कठिनत्वम् ^W _____

अन्धस् n RV _____ अवतमसम् ^{Sis} 11.57 _____

रात्रिवासस् n L .

excessive obscurity (of a sentence) अतिभारः

free from o. जीतमल mfn MW .

the obsequial ceremonies performed for a relative at

death and every month for a year and at every anniversary

after death

प्रेतशास्त्रम्

o. ceremony

पितृयम्

(with or sc कर्मन्) ŚBr, Mn, etc ' o. ordinance' (N.

of GarudāP 2) प्रेतकल्पः an o. rite प्रेतकर्मन् n

MBh प्रेतकार्यम् MBh, P, BhP, प्रेतकृत्यम् MBh, (

f आ Mn 3.127) o. rites पितृकर्मन् n SāṅkhŚr, Mn,

पितृकार्यम् Mn, MBh, etc, पितृकृत्यम् Hariv, पितृक्रिया

obsequies

n

शिवकमेन

Buddh

चरमा क्रिया

(Pan 3.3.100) MBh 4.834, R 6.96.10

उत्तर क्रिया

साधनम् (ifc f आ) (only L) .

to perform obsequies

संकल्प

caus

संकल्पयति,

संकल्पयते

R .

obsequious adj अश्वत्थिन् MBh, R, etc _____

अश्वत्थ (ifc) Susr .

obsequiousness n इश्वर Mn, MBh, etc .

obsequiousness to Guru गुरुसेवा Mn 12.83 .

observable adj लक्ष्य MBh, Kāv, etc _____

वीक्षणीय Kāv, Kathās, वीक्ष्य L _____ अध्यक्ष

f(आ) .

not observable अनध्यक्ष o. by the eye उपारव्य .

observance n चरणम् AV 7.106.1, SBr, SāṅkhSr,

VP 3.5.13 _____ प्रक्रिया Hariv, Kathās, Rājat _____

प्रतीक्षणम् Prab _____ समयः (ifc f आ) MBh, R,

BhP .

any moral observance धर्मकृत्यम् Āpast, Hariv

any o. यमः PārGr any o. peculiar to a family कुलधर्मः

n W any pious o. श्रुतम् (if f 3-4) RV, etc any

religious o. धर्मकृत्यम् Āpast, Hariv any religious o.

performed during the acquirement of the Veda वेदश्रुतम्

Gaut, Hcat belonging to an religious o. श्रुत्य mfn TS,

Br, ŚrS customary o. धर्मः (धर्मम् इ अर्ध्यादि)

due o. of all rites and customs धर्मः Sarvad 6ff eng-

aged in any religious o. श्रुतचारिन् mfn RV, ĀsvGr, MBh

etc — त्रतस्थ mf(आ)n Mn, MBh, Kathās, Bh^P

— त्रतिन् mfn TS, ŚBr, Kaus, etc — त्रत्य

mfn TS, Br, ŚrS — त्रतोपामनम् ŚBr, KātyŚr a false

religious o. वृथात्रतम् MBh fit for any religious o.

विदथ्य mfn RV fit for a religious o. त्रत्य mfn

TS, Br, ŚrS good o. साधुवृत्ति f W a kind of o.

आमविधि m Cat — उपाङ्गुललितात्रतम् —

अक्षमयूजा Gobh 3.6.12 — एकरात्रः AV 11.7.10, MBh

13 — कल्पत्रतम् AV, Paddh — गोवत्सद्वायडी त्रतम्

BhavP — तिलकम् Kalanirn, Introd 12—(with

Jainas) देशान्काशिकम्, देशान्काशिकव्रतम्

पाकीव्रतम् Cat — पूर्णिमामनोरथव्रतम् Cat —

बुध्नादशीव्रतम् — भीमनादशीव्रतम् —

रुक्मिणीव्रतम् Cat — विशेषनियमः MBh —

वीरपत्नीव्रतम् Hariv, Kav, Pur — ज्ञानिकम् Gobh

शकटीव्रतम् Cat — शानवरम् SankhGr —

शारभरासिणीव्रतम् Cat — शिवनक्षत्रपुरुषव्रतम् Cat

शुक्रियम् SankhGr — शायव्रतम् Cat —

श्रावणिकाव्रतम् Cat — सम्पूर्णव्रतम् Cat

सुजन्मादिव्रतम् a kind of religious o. गोप्यद्वितीयाव्रतम्

~~भवप~~ गोप्यद्वितीयाव्रतम् BhavP living for a time upon

an infusion of leaves and kusa grass as a religious o.

पणिकृष्टः Vishn, Yajñ a minor o. उपव्रतम् Buddh

moral o. धर्मानिष्पत्ति f W — साधुवृत्ति f W —

सुक्रिया MW an o. for procuring health आरोम्यव्रतम्

the o. of a compact समप्रपरिरक्षणम् Kir the o. of a x

rule विधियोगः Mn 8.211 o. of duties धर्मक्रिया

Mn, Var, Kām, Śak o. of sacred precepts शास्त्राचरणम्

A o. of the law धर्मचरणम् (MBh) धर्मत्रया

(Āpast) o. of the rites appointed for the several lunar

days तिथिपालनम् W the o. of the Yoga योगाचारः

Cat o. of virtue शीलसमादान mfn Divyāv o. peculiar

to a tribe कुलधर्मः ĀsvGr, Āp, Mn, etc one who has

undertaken a religious o. सनियम mf(आ)n Vikr, Kir

a particular o. in honour of Sarasvatī सारस्वतत्रतम्

Cat a particular o. performed by harlots वैश्यात्रतम् Cat

a particular penitential o. बृहत्तपोव्रतम् Cat a parti-

cular religious o. उवाचसथः (Un 3.114) L _____

प्रवृत्तपारणम् Sak (v.l.) _____ भद्रोपवासव्रतम्

Cat _____ रामनामव्रतम् Cat _____ रुद्रव्रतम् Cat

_____ उद्दमीनारायणव्रतम् Cat _____ विद्याव्रतम्

Cat _____ शिरिव्रतम् Garudap _____ शिरोव्रतम्

MundUp _____ शीतलाव्रतम् Cat _____ षष्टिव्रतः Cat

_____ सोमरम् _____ सप्तमीस्नपनम् Cat _____

सोमशौमव्रतम् Cat _____ सौभाग्यव्रतम्, सौभाग्यशायन व्रतम्

Cat — सौभाग्याष्टकतृतीयाव्रतम् Cat —

सौरनक्षत्रम् NarasP — स्कन्दषष्ठीव्रतम् Cat —

हरिकालाव्रतम् (?) Cat — हरिपञ्चकव्रतम् Cat

a particular religious o. on the Haritalikā day हरि-

लालिकाव्रतम् Cat a particular religious o. performed

by women in the month Mārga-Sirsha सर्वज्या SkandaP

peculiar o. चारित्र्यम् W a perpetual o. (lasting for

life) नित्यव्रतम् Gobh the practice of any religious

o. व्रतवर्ग्य SBr, Mn, MBh, etc proper o. चारित्र्यम् W

religious o. उपधानम् — धर्मनिष्पत्ति^f W —

सत्कारः, सत्काराः MW — आदित्यव्रतम् —

प्रवरणम् Heat, अनुष्ठान — यमकः L, व्रत

वर्णः (वर्णम् g अध-चर्दि) (ifc f आ) L

विषयः (ifc f आ) W — व्रतम् Hariv

सुक्रिया MW the religious o. in honour of

Sarasvati goddess of learning श्रीपञ्चमीव्रतम् Cat a

religious o. made to yama यमव्रतम् Kaus' rigid o. of

prescribed rites नियमानिष्ठा MW a religious o. on the

13th lunar day (those who perform it are said to be exempted

from appearing before Yama) यमादक्षिणप्रयोगश्चैतन् Cat

the Tilaka o. तिलक श्रुतम् BhavP 2.8, Vratapr 1 special

o. तपस् n RV 9.113.2, 10, AV, etc — विशेषविधि

m W suitable for a religious o. श्रुत्य mfn TS, Br, ŚrS.

absence of observances अकर्मन् n devoted to

truth and religious o. सत्यश्रुतपरायण mfn MW fit for

religious o. प्रवरणीय mfn Hcat having common o. सहश्रुत

mf(3) n having defferent o. नानाश्रुत mfn TS the o.

of a religious mendicant इयपिथः practising religi-

ous o. नियमवत् mfn TBh whose o. are pure (said of

gods) शुचिव्रत mf(आ)n PV, TBr .

observant adj प्रचेतस् RV, AV, VS, TS .

observation n अनेक्षणम् Ragh 14.85, etc

अनेक्षा Mn 7.101, R, BhP दशनम् RV 1.116

23, SBr 14, SankhGr 5.5, MBh, etc दृष्टम्

Sāmkhyak, Tattvas (in angury or astron) (of the

sky) अभिचक्षणम् AV 9.2.21 उपलब्धि f

MBh, Susr, Tarkas, Sarvad, etc प्रतिपत्ति f MBh,

Kāv, etc उक्षणम् W .

any observation inseted by the way उपोद्घातः

Kathās any religious o. देवव्रतम् SBr, Lāṭy, etc

o. of the stars तदक्षनिभावनम् that which is beyond

the reach of o. (especially the merit or demerit attach-

ing to a man's conduct in one state of existence and the

corresponding reward or punishment with which he is visited

in another) अदृष्टम् .

observe vb 1 I अवलोक cl 10 अवलोकयति

MBh, etc — विलोक caus विलोकयति Gbh, MBh,

etc — (in astron) प्रविलोक प्रविलोकयति

Gol — प्रेक्ष प्रेक्षते (ep. also प्रेक्षति) TS,

etc — (also the stars) निरीक्ष निरीक्षते

(निरीक्षति) Var, MBh, Kāv, etc — अवेक्ष, अवेक्षते

RV 8.79.9, R, Bhag, etc — वीक्ष वीक्षते (ep.

also P) Mn, MBh, etc — समवेक्ष समवेक्षते (ep.

also समवेक्षति) MBh, R — (the stars etc) ईक्ष

cl 1 इक्षते VarBrS — निरवेक्ष — परीक्ष

परीक्षते ŚBr, etc — उत्प्रेक्ष उत्प्रेक्षते — समु-

दीक्ष समुदीक्षते R, Amar — प्रसमीक्ष प्रसमीक्षते

Mn, MBh, etc — प्रतिवीक्ष only ind प्रतिवीक्ष्य R

— निध्ये निध्यायति — संलक्ष संलक्षयति,

संलक्षयते MBh, Kāv, etc — समालक्ष MBh —

लक्ष cl 10 (Dhātup 32.5, 33.23) लक्षयति,

लक्षयते MaitrUp, Mn, MBh, etc — लक्ष cl 1

लक्षते BhP, Kathās — विलक्ष विलक्षयति,

विलक्षयते MBh, BhP — उपलक्ष उपलक्षयति,

उपलक्षमते ĀsvŚr, ŚaṅkhŚr, MBh, Suśr, etc —

प्रपश् प्रपश्यति (ep. also प्रपश्यते) RV, etc

— समनुपश् समनुपश्यति, समनुपश्यते MBh, SaddhP

— पश् only pres पश्यति, पश्यते RV, etc —

विपश् विपश्यति (rarely विपश्यते) R, BhP —

संयुश् P Ā MBh, Kāv, etc .

1 II अधी, अध्येति RV, AV — आकल् BhP,

Śis 3.73, Kathās, etc — ऊह cl 1 ऊहति, ऊहते

(Ved ओहते) RV, AV 20.131.10 — कल ^{कालमति} (~~rarely~~)

~~rarely~~ कलमते इ — ग्रह cl 9 गृभ्णाति,

गृह्णाति, गृहीते RV 1.139.10 : 145.2, VS 1.18,

ŚBr 14, MundUp, ŚvetUp, etc — (in astron) ग्रह cl 9

गृभ्णाति, गृह्णाति, गृहीते VarBrS 13.30 — चक्ष cl 2

चक्षे RV, BhP — चाप् cl 1 चाप्ति MaitrS

1.93f, Kāth, TāṇḍyaBr 5.15 — चि Ved cl 3 RV, Kāth

8.10 — चित् caus. चेतयति, चेतयते RV,

MBh 12.9890, Kathās 13.10 — चित् cl 1 चेतति

RV, SV, AV, Bhatt — नि चाम् (only ind नि चाय्या

RV, Das — निचि निचिकेति PV, AV, SBr —

निचि desid निचिकीषते RV, VS 2 — निपा

निपाति RV, AV — निशम् निशामयति, निशमयति

(ep. also निशाम्यते) MBh, Kāv, etc — पा cl 2

(That 24.48) पाति RV, AitBr — परिक्ल

परिक्लपयति Śis 8.9 — परिख्या परिख्याति MBh,

R — परिज्ञा परिजानाति, परिजानीते RV,

etc — परिमृश परिमृशाति, परिमृशते BhP —

प्रतिबुध् प्रतिबुध्यते (ep. also प्रतिबुध्यति)

RV, AV, Br, BhP — प्रतिभू caus प्रतिभावयति

MBh — प्रमि प्रमिनोति, प्रमिनुते Sāh, Nyāyad,

Comm, Susr — बुध् cl 1 बोधति, बोधते cl 4

बुध्यते (ep. also बुध्यति) RV — मन cl 8,4

(Dhātup 30.9, 25.67) मनुते, मन्यते (ep. also

मन्यति) RV, etc — मनसा गम् RV 3.38.6, VS,

Nal, R — मि cl 5 (Dhātup 27.4) मिनोति, मिनुते

MāndUp, MBh — विग्रह् विग्रह्णाति, विग्रह्णीते (Ved ✖

also विगृह्णाति, विगृह्णीते) BhP — विचिन्त

विचिन्तयति, विचिन्तयते Ken¹p — विज्ञा

विजानाति, विजानीते RV, etc — विद् cl 2 वेत्ति-

R, AV, Br — संचक्ष् संचक्षे RV, AV, R, BhP

— संचित् caus संचेतयति M¹ — समाशा

MBh, Hariv, Vet — समास समासो (acc) R

— समुपास्था समुपातिष्ठति, समुपातिष्ठते MBh

— सम्बुध् सम्बुध्यते MBh, R, etc —

स्पाश् caus स्पाशयति (ĀpŚr) स्पाशयते

(RV) .

to observe carefully सम्प्रेक्ष MBh, Kāv, etc to o.together संक्षिप्त (only pf p संक्षिप्तत्वर and 3 plpf संक्षिप्ते and संक्षिप्तिरे) RV to o. wellसम्भत् सम्भालयति Naish to well o. समनुवीक्षसमनुवीक्षते Kāv .to be observed संलक्ष pass संलक्षयते MBh, Kāv, etcउपलक्ष pass उपलक्षयते — संदर्श passसंदर्शयते MBh, Kāv, etc — परिदृश pass

परिदृश्यते

KathUp, R, etc .

to be clearly observed सम्प्रदृश्यते pass सम्प्रदृश्यते

(सम्प्रदृश्यति)

) MBh, R, Hariv .

to cause to observe अनुसरंया caus अनुसरंयाप ।

SBr

— बुध् caus बोधयति, बोधयते

RV, etc .

to cause to be observed by संरंया caus संरंयापयति

(instr) TS, SBr .

to wish to observe बुध् desid बुभुत्सति, बुभुत्सते

observe 2 I चर् cl 1 चरति rarely चरते

RV, AV, etc — अनुसेव् — (a vow) पाठ् cl

10 पाठयति (Dhātup 32.69) पाठयते AV, Mn, MBh,

Kāv, etc — (a promise) पाठ् cl 10 पाठयति

(Dhātup 32.69) पाठयते AV, Mn, MBh, Kāv, etc —

प्रतिपाठ् प्रतिपाठयति (ep. also प्रतिपाठयते)

MBh, R — अनुगम् cl 1 अनुगच्छति .

2 II उपभूष उपभूषति RV — उपप्रभूष

P RV 3.55.1 — गम् Ved cl 1 गमति cl 2 गन्ति

13432 to o. well समनुपात् समनुपात् भति Bh, R .

to be observed संघ pass संक्षिप्यते R .

observed adj 1 I अवलोकित — संलक्षित

Kāv, Kathās — उपलक्षित — लक्षित MBh,

Kāv, etc — विलक्षित MBh .

1 II अवकाशित^L — आकाशित^L —

निचित RV 2.12.131 — निरूपित Kāv, Pur, etc

प्रचेतित

प्रतिबुद्ध

BhP

प्रसमीक्षित

MBh, Susr

विचिन्त

AV, TBr

समवेक्षित R .

as observed यथादृष्टम् (In, Kathās) यथादृष्टि

(Cat) ind o. by others संलोकितम् Gobh well o.

रुनिस्वपित Hit .

to be observed

अवलोकयितम् VarBrS

समावलोक्य MW

आलक्ष्य

MBh, R, Ragh, etc

उपलक्षयितम्

MBh, Susr

अनुदृष्टम्

लक्ष्य VarBrS, Kathās—(in astron) ग्राह्य

VarBr S — प्रतीक्ष्य Sis — बोध्य Up, MBh,

etc — विचिन्तनीय VarBrS — वेद्य Ganit.

difficult to be observed दुःसंलक्ष्य Rājat to be

clearly o. विभाव्य MBh , Kāv, etc to be o. attentiv-

ely अवोक्षितव्य Susr very difficult to be o. सुदुर्लभ

R, Sch, सुदुर्लभ R, MarkP .

having observed आलक्ष्य ind p MBh, R, Ragh,

etc — अभिवीक्ष्य ind p — चिक्त्वस

f(चिकितुषी) RV 1.71.5, 125.1 & 169.1 — निरवेक्ष्य

ind Mricch 5.30 .

observed 2 I आचरित MBh 1.7259, etc —

(as a vow, austerity) चीर्ज MundUp 3.2.10, Bh 15.

91, Divyāv, BhP 5.6.2 — निषेवित Mn, MBh, āv, etc

— द्रुत RV, etc — अनुष्ठित .

2 II (as a feast) विनिर्मित R .

observed before पूर्वानुष्ठित o. without deviation

अविपुत Mn 3.2, Yājñ 1.52, BhP, etc one who has a

a vow चरितव्रत ĀsvGr 1.8.12, R 1.3.1 well- o. ^{विष्ट}स्वनु

R, BhP .

to be observed पालनीय MBh, पालय MBh,

Kathās _____ निषेवितव्य MBh, Śak, Var _____ समाचरणीय

Daś _____ अनुष्ठेय _____ संधार्य Mn 3.79 _____

वर्तितव्य R _____ उपगेय Kās on Pāṇ 3.1.86

_____ गमनीय W _____ (order, vow, etc) धार्य

Hariv .

(astron) being in accordance with an observed spot

द्वेकतुल्य mfn Suryas .

observer n 1 II चेतु m SvetUp 6.11

निचेतु RV — निचेतु m PV — निरुपक

mfn Samk — परिज्ञातु Bhag .

one who observes ग्रहीतु mfn In 1.15, Yogas

1.41 — चागितु Nir 5.25 .

a great observer

अङ्गुष्ठमन् m L, अङ्गुष्ठमन् mfn W.

observer 2 I

पालकः

MarkP

निषेवितु m

MBh, R .

an observer of faith

श्रद्धागुप्तारिन् m Divyav an

o. of religious ceremonies as prescribed in the Yajur-Veda

मानुषः MW .

one who observes a vow of fasting

उपवासव्रतिन्

mfn Naish .

observing आलक्ष्य ind p MBh, R, Ragh, etc .

observing adj 1 II उत्प्रेक्षक BhP —

चिक्त्वस् f चिक्त्वुषी I Bh, 3 — जिघ्र

ifc Sah 3. $\frac{66}{67}$ — दर्शिन ifc MBh 8.1757, R,

etc — नवेद (only RV 1.165.13) नवेदस्

RV — निरुपक Samk — पृष्ठपातिन् Rajat —

प्रतिचक्षिन् AVPaipp — श्रुतिन् — सम्बोधन

MBh — साक्षिन्, साक्षिक (ifc आ f) साक्षिकम्

ind .

observing closely उपलक्षक o. deficiencies

छिददरिन् Hariv 1265 o. with attention उपलक्षक .

observing 2 I अनुसेविन् — निषेविन् MBh,

Hariv, etc — निषेवक MBh, BhP — निषेव

(ifc) MBh — धारिन् (with gen ifc) Mn, MBh,

Kāv, etc — धार f(आ) ifc MBh, R, etc .

2 II अप्रच्युत (with abl) Mn 12.116 —

आश्रित — पान — समाचर W .

observing daily duties (?) नित्यधृत् MW o. religi-

ous duties त्रेतापा RV, VS, Br o. silence सद्य मौन

R, Hariv — मौनधारिन् Kathās o. the law धर्मि

MBh, R, etc — धर्मधृत् AV — धर्मगुप् MBh

o. the proper time अशुचि RV, AV 3.20.1, 8.73.1,

IS o. the Sastras मन्त्रशास्त्रानुसारिन् MW o. the Vedas

श्रुतिधरः W o. vows यतप्रत MBh, MarkP steadily

o. (the vow of charity) अविपुत Mn 2.249, MBh 12.

observing n 1 I अवलोकनम् Ragh 11.60, etc

— विलोकनम् Kāv, Kathās — निरीक्षणम् —

उत्प्रेक्षणम् L — उत्प्रेक्षा L — आलक्षणम्

— (the act of) उपलक्षणम् Śak 142.L —

दृशिनम् RV 1.116.23, ŚBr 14, ŚāṅkhGr 5.5, Bh, etc .

1 II चित्तम् RV 7.59.8 — निशानम्, निशानम्

Susr, L — निशानः Vop, निशाननम् Lāṭy —

प्रणिधि m MBh — विलक्षणम् W .

not observing अप्रति संख्या .

the act of observing carefully सुलक्षणा W

o. any one's actions चेष्टानिरूपणम् W .

observing 2 I पालनम् MBh, Kav, etc _____

प्रतिपालनम् MBh, R _____ समाचरणम् W .

the act of observing a religious obligation (esp. _____

that of continence) श्रुताचरणम् MW completely o.

(duty etc) व्युपकारः R o. established practices

उपयोगः L .

obsolete adj कालिबज्ज्य विकट f(आ,इ)

W .

an obsolete word अप्रसिद्धपदम् (word) whose

meaning is o. निहतार्थः Sah (निहतार्थता, निहतार्थत्वम्) .

obstacle n I विघ्नः (ep. also विघ्नम्)

Kaus', Yājñ, MBh, etc _____ प्रतिबन्धः Kalid, Śamk,

प्रतिबन्धक (ifc) MBh _____ अनुबन्धः _____

बाधः RV, etc _____ अन्तरायः _____ प्रसूहः

MBh, Kāv, etc .

II अवग्रहः PBr, etc _____ अवग्रहः Pañ 3.

3.45 _____ गण्डकः L _____ नीवरणम् Sukh 1,

निवरण _____ परिधः Ragh, Kathās _____

प्रतिपक्षः Divyāv ' _____ ' (N. of partic verses of

AV) प्रतिराधः AitBr, Vait _____ प्रतिरोधकः

_____ मन्थरः L _____ मारः Vās _____ वागरः

(L) _____ वारकः MBh _____ वारणम् KātyŚr,

MBh, etc _____ विद्यातः MBh, Kāv, etc _____ विनायकः

L _____ विष्कम्भः L _____ व्यवायः MW _____

व्याघातः R, VarBrS _____ सवारः Mr̥icch 7.⁶/₇

(v.l.) _____ सूतकम् Tithyād _____ स्तिभि, 1

m L .

not obstacle आविद्यातः Aprāt, Sādhvak, etc.

any obstacle कण्टकः R, Hit, कण्टकम् L

become an o. प्रत्यर्थिभूत mfn Kum being an o. रोधन

mf(इ) n W causing any o, विघ्नकर mfn RāmatUp, VarBrS

विघ्नकर्तृ mfn MBh, Pañcar, विघ्नकारिन् mfn R,

महो विघ्नकृत् mfn RPrāt, VarBrS, etc a great o. महाविघ्नः

महाविघ्नम् MānGr, R having an o. सावग्रह mfn

Samk meeting with an o. प्रतिबन्धिन् mfn Pān 6.2.6

moving without o. असङ्गचारिन् mfn R 5.42.4

(as a cart a vessel. a flag, etc) असङ्ग mfn MBh 2.

944, Hariv, etc not meeting with any o. प्रतिसिद्धिः न

mfn Hariv ' o. chief ' (N. of Gaṇeśa) विघ्ननायकः L

' o. king ' (N. of Gaṇeśa) विघ्नराज m Cand, विघ्नराजः

Kathās, Pañcar an o. on the way मार्गविघ्नः VarBrS

' o. remover ' (N. of Gaṇeśa) विघ्नविनाशकः Cat an o.

to विरोधक mfn (ifc) R̥h (in dram) an o. to

obtaining the desired object प्रतिषेधः Sāh an o. to

success सिद्धिं विघ्नः Pājat a slight o. विघ्ननेशः W

want of o. अविघ्नम् Ragh 1.91 without o. अविघ्नेन

instr ind R — अविघ्नतः ind Rājat —

अविघ्न mfn R, Sak — असङ्गुण instr ind

Hariv 10187, R — असक्तम् ind Hariv 9741, R 3.

75.6 | .

to be an obstacle to प्रच्छद प्रच्छादयति,

प्रच्छादयते (acc) R .

~~abandoning~~ abandoning the obstacles to conciliatory

behaviour अनुनयप्रतिषप्रहाणम् Buddh attended with o.

सप्रतिबन्ध mfn Mālav best with o. प्रतिबन्धवत्

mfn Malav creating o. प्रतिबन्धकारिन् mfn W freed ~~for~~

from o. प्रतिबन्धमुक्त mfn Śatr free from o. अनात्माध

mfn having o. विघ्नवत् mfn Śak सौपसर्ग

mf(आ) n R meeting with o. सौपसर्ग mf(आ) n R

offering no o. निर्विबन्ध mfn Bālar 7. ⁴³₄₄ presenting

many o. बहुविघ्न mfn Cān (बहुविघ्नता) the removal

of o. विघातनासिद्धि f W the state of not having o.

अप्रतीधातिता MBh 12.9138 the state of not meet-

ing with o. अप्रतीधातिता MBh 12.9138 ' throwing o.

in the way ' (obstructive) क्षिप्नु mfn (Pāṇ 3.2.140)

W without o. अवारितम् ind MBh 13.3294, 14.2686,

Mudr, Kathās _____ अनपाय mfn .

obstinacy n हठः Pañcat, Kathās _____ आग्रहः

Kathās, Sārng _____ निर्बन्धः MBh, Kāv, etc _____

शशि _____ f RV, AV _____ संस्तम्भः MaitrS, TaitBr,

Nir, MBh _____ स्तब्धि f MW _____ दुर्ग्रहः Kathās 58.

62, etc, Naish 9.41 _____ निश्चारकः (only L) _____

प्रग्रहः (ifc f आ) IBh प्रतिनिवेशः Buddh

विरोधिता VarBrS .

useless obstinacy मिश्राग्रहः A wicked o.

दुरवाग्रहः BhP 4.19.35, दुराग्रहः BhP 3.5.43 .

to show obstinacy against निर्वेद्यं कृ (instr)

MBh 13.5034 .

obstinate adj अनानुद RV — अप्रगुण

Vām 4.2.7 — पण्डवृत्ति Viddh 4. $\frac{18}{19}$ — दुर्दम्य

MBh 12.2951 — दुर्मदु L — दुर्विनीत MBh,

Kāv, etc, दुर्विनीत Kathās, 20.9 — प्रग्रहम् गतः

— प्रतिदण्ड TāndyBr — प्रतिनिविष्ट — प्रति-

गन्तिपराङ्मुख f(इ) Bhatt — प्रतीप f(आ)

BhP, MBh, R, etc — विप्रतिकूल BhP, विप्रतीप MBh

— स्तब्ध MW .

not obstinate अनपस्पृश AV — अप्रतिकूल

f(आ) — अप्रतीप — अस्तब्ध MBh 5.

1360, 12.2709 an o. fool प्रतिनिविष्टमूर्खः Bhartr .

obstinately हठात्, हठः (ifc) —

आग्रहात्, आग्रहेण abl instr ind Kathās .

obstruct vb I रुध् cl 7 (Dhātup 29.1) रुज्गद्धि

रुन्धे (रुन्धाति, रुन्धाते Be, etc, रोधाति MBh

RV (always with न) etc — विकृध् विकृज्गद्धि

R — अवकृध् P RV 10.105.1 — परिकृध्

(only ind p. परिशोधाम् TBr, परिकृश Kpr) —

आकृध् caus आशोधयति MBh, R, Hariv —

उपकृध् उपकृज्गद्धि, उपकृन्धे, उपकृन्धाति, ^{उपकृन्धाते} (also

उपशोधयति R 7.74.7) MBh, Mn. Śak — समुपकृध्

समुपकृज्गद्धि — समाकृध् P — संकृध् संकृज्गद्धि

संनद्धे SBr, etc संनद्धा caus संनोधयति

Rājat संनिकृद्य संनिकृणाद्धि MBh, Hariv

विद्वनरा Nom विद्वनयति Kāv, Rājat विष्टम्भ

caus विष्टम्भयति, विष्टम्भयते MBh, R, etc

व्याहन् व्याहन्ति Kāv, Sāh, ¹Susr व्याहन

caus व्याघातयति MBh हन् cl 2 (Dhātup 24.2)

हन्ति (rarely हते and cl 1 हन्ति Ved also

जिद्वनति, जिद्वनते Rājat .

II निबन्ध निबध्नाति Kāv, Kathās

निबाध निबाधते RV — परिष्ठा परितिष्ठति,

परितिष्ठते RV, etc — वृ cl 5,9,1 वृणाति,

वृणुते, वृणाति, वृणीते, वरति, वरते, | RV, etc — समावृ

समावृणाति, समावृणुते MBh .

III कुल् cl 1 कूलति Dhātup 15.18 — कु

cl 1 कूरति (Dhātup 22.36) — युप् cl 4

(Dhātup 26.124) युप्यति (only in pf युयोप) RV,

AV — (faces) विबन्ध विबध्नाति, विबध्नीते

to obstruct repeatedly रुध् intens रोक्यते,

रोरोहि

Gr. to o. intensely रुध्. intens रोक्यते,

रोरोहि

Gr. ^{निवचनकृ}
to the o. the speech निवचनकृ | Pan 1.4.76,

Kas to o. the way परिपन्थाय Nom परिपन्थयति Rājāt.

to be obstructed वृ pass क्रियते RV, MBh _____

शुठ

cl 1 शोठति Dhātup 9.56 .

to wish to obstruct रुध् desid रोक्यते (Br)

रोक्यति

(MBh) .

obstructed adj I रुद्ध

RV, etc — उपरुद्ध

R — संरुद्ध — प्रत्युपरुद्ध BhP — सौपरोध

MW — उपरोधिन — विधित Kāv, Var, Kathās,

etc — व्याहृत MBh, Kāv, etc — प्रतिहृत

MBh, Kāv, etc — विष्टब्ध MBh, R, Susr —

प्रतिष्टब्ध W — प्रतिस्तब्ध Susr — वारित

MBh, Kāv, etc .

II नद्ध

RPrat

निबद्ध

Kathās

परिवद्ध

R

प्रार्थित

L

बद्ध

(ifc) MBh, Kāv, etc _____ मीलित _____ PañcavBr _____

विवक्षित _____ Susr _____ व्यवहित _____ Śak _____ संचित

VarBrS _____ सागलित _____ Ragh _____ स्खलित _____ Kāv,

Pañcat, BhP .

not obstructed अतूर्त _____ RV .

becoming obstructed ग्रथनम् _____ Susr 2.11.19 hav-

ing a path that cannot be o. अतूर्तपथिन् _____ m (nom पन्थाः)

RV ' having designs that cannot be o. ' (N. of Asvins)

अतूर्तदक्षः _____ RV 8.26.1 having one's bowels o. वेक्षविट्

Susr, बद्धविट्कता having the breath o. निरुद्धकण्ठ

LW o. by परिरुद्ध R o. by difficulties विघ्नवत्

Śak o. by impediments निघ्नवत् Śak o. in its effect विघ्नवत्

रुद्ध Sarvad o. in its flow रुद्धप्रवाह Pajat o.

(in its motion) towards the shore (said of the sea)

रुद्धतराभिमुख्य Rajat state of having the bladder o.

आनद्धवसिता .

to be obstructed प्रतिबद्ध L .

not to be obstructed अरोध्य — अजस्र RV,

etc — अनर्म्नि (AV 7.7.1), अनर्व् f(आ)

अनर्व्नि RV, अनर्वण RV 8.31.12 .

having obstructed उपरुध्य ind p .

obstructing adj I प्रतिबन्धक f(इका) MBh,

Rājat, TPrāt, Sch, प्रतिबन्धेन (ifc), प्रतिबाधक

f(इका) MN — विद्वन् RāmatUp, VarBrS,

विद्वन्कर्तृ MBh, Pañcar, विद्वन्कारिन् R, विद्वन्कृत

RPrāt, VarBrS, etc — विष्णुभिन् Susr —

विष्मभकर Susr _____ निरोधिन् Gobh, Mn, etc

_____ निरोधक MBh, etc, निरोधन Susr _____

निरुन्धान RV, AV, SBr, MBh, etc _____ रोधिन्

(ifc) _____ रोधन f(ई) W _____ प्रतिरोधकर

Susr _____ प्रतिरोधिन् _____ अवरोधिन् (ifc)

Naish _____ निरोधिन् Susr _____ विनिरोधिन्

Harav _____ उपरोधिन् ifc Ragh . ~~////~~

II उपलोपिन् Susr _____ ग्राहिन् Car 6.8,

Susr _____ द्रर, द्ररि, द्ररिन् RV 1.52.3, (Say) _____

निशकृति L परिष्ठा प्रतिबन्धिन्

विष्कम्भिन् W वृत् ifc

संग्राहक f(इ) Susr संग्राहक Car .

obstructing happiness सुखप्रतिबन्धिन् Vikr 5. $\frac{15}{16}$

o. right judgement विवेकपरिपन्थिन् Kathās o. speech

बद्धवाच BhP o. the feces and urine बद्धविण्मूत्र

Susr o. the sight रुद्धालोक Hegh o. the way यामकोश

Say o. the ~~xxxx~~ urine बद्धमूत्र Susr stream-o. नदीवृत्

wishing to obstruct रुरुसु

Naish .

obstructing (the act of) n शोधः _____ परिशोधः _____

Rajat _____ अनुवधः, अनुयायः _____ ग्रहः _____ Susr _____

विष्कम्भणम् L _____ सम्वाधानम् (only L) .

the wish to obstruct रुरुसा

Harav .

obstruction n I अवरोधः Susr, etc

उपरोधः MBh, Susr, Prab, etc संनिरोधः

Susr, MBh, BhP पर्यवरोधः L सरोधः

W सम्प्रतिरोधकः Yājñ प्रत्यवरोधनम्

MBh उपरोधनम् R प्रतिरोधः

प्रतिबन्धनम् W निबन्धः L विबन्धः

Susr विबन्धन mfn Susr प्रतिष्ठम्भः

Ragh स्तम्भः (ifc f आ) Kāv, Susr, Pañcar

अवरोधम्भः L .

II असूति f Kir 2.56 — आनहुलम् —

आवरणम् Mn, Susr, Ragh — (by phlegm)

उपलेपः Susr 1.115.15 — कर्मविद्वन्ः —

नाहः — निराकृति Sah — परिष्टि RV

परिष्ठा RV, AV — प्रतिपूरणम् Car —

प्रतिद्यः — प्रतीद्यातः Mn, Bh, etc —

प्रतीनाहः Car, Susr — विहननम् L —

व्यवधानम् Ragh — व्याक्षेपः MW — संवृति

f Hyog — संग्रहः — स्तिम्भि, स्तिम्भि m L

— हलम् L, प्रतिबन्ध — हेठः L .

absence of obstruction अप्रतिबन्धः anything

which causes an o. वारः W cause of o. स्तम्भकारणम्

MW causing o. स्तम्भकार mfn (prob) MW complete o.

संशोधः Yājñ, MBh, etc — संशोधनम् MBh, Kāv, etc

curing o. विबन्धहृत् mfn Vāgbh destroying o. विबन्धहृत्

mfn Vāgbh freedom from o. अपविघ्नम् MBh 1.6875

having o. संशोध mfn MW indigestion arising from o.

विष्टब्धाजीर्णम् Susr a kind of o. of the bowels अहृत्

Susr̥ o. of a road मार्गबन्धनम्

Kām o. of a way

मार्गबन्धनम् Kām o. of activity वृत्तिनिरोधः Kām

o. of activity वेगरोधः W o. (of felicity caused)

by human vicissitude (as birth, growth, death etc)

परिणामनिरोधः W o. of function वृत्तिनिरोधः Kām the

o. of speech वाग्बन्धनम् Amar वेगरोधः W

o. of the bowels रोधः Car संस्थिति f Susr̥

o. of the breath वासरोधः BhP o. of the feces वर्चोग्रहः

Susr̥ o. of the mouth ब्यधेलम् आरुण्यप्लवः Susr̥ o. of

the nose नासानाहुः Susr o. of the rectum निरुद्धगुदः

Susr o. of the ~~solid and liquid~~ solid and liquid excretions

पुरीषमूत्रप्रतिधातः Cat o. of the urine विष्टम्भः

Susr a remedy for promoting o. विनन्द्यः Car

temporary o. by memory स्मृतिरोधः Sak, स्मृतिविपः

VarBrS .

to cause (illness) by obstruction विष्टम्भ caus

विष्टम्भयति, विष्टम्भयते Cat to produce (illness) by

o. विष्टम्भ caus विष्टम्भयति, विष्टम्भयते Cat .

removing obstructions सेतुमेदिन mfn. 1W .

obstructive adj विरोधिन् Gōbh, 1n, etc _____

क्षिप्नु (Pāṇ 3.2.14) W _____ निराकरिष्णु

Rājat _____ संस्तम्भन Vāgbh .

not obstructive अनिराकरिष्णु Pāṇ 6.2.160, Sch

संस्तम्भन

o. argument प्रतिबन्धः Sarvad an o. remedy ~~अवरोधिन्~~

Susr not being o. to अवरोधिन (gen or in comp)

Gaut, etc .

obstructor n प्रतिबन्ध m ' _____ ' निवरः

Say _____ वारन्निन m (only L) .

one who obstructs रोद्ध mfn Ragh one who o. an

affair कार्यहन्त m Hit one who o. the way परिपन्थकः

Rajat .

obtain vb I प्राप् प्राप्नोति

MBh, Kāv, etc

प्राप् प्राप्नोति (also pass) Kās

अवाप् अवाप्नोति Up, Mn, MBh, etc आप्

आप्नोति Ā R, AV, etc, MBh, Mn, etc अभ्याप्

अभ्याप्नोति SBr अभिप्राप् SBr, ChUp पर्याप्

पर्याप्नोति RV, TS, SBr उपाप् उपाप्नोति TS 6,

SBr, AitBr, AitĀr, Tup सम्प्राप् सम्प्राप्नोति Mn,

MBh, etc समवाप् समवाप्नोति, समवाप्नोते MBh, R,

etc अभिसम्प्राप् L उपलभ उपलभते

MBh, F, Mn, Mricch, etc _____ अभिलभ _____ Ā MBh, etc

_____ प्रलभ प्रलभते Kathas _____ समालभ

समालभते Hit _____ संलभ संलभते BhP _____

समुपलभ समुपलभते (ep. also समुपलभति) MBh,

R _____ प्रतिलभ प्रतिलभते MBh, BhP _____

आलभ आलभते _____ परिलभ परिलभते

Cat _____ लभ cl 1 (Dhātup 23.6) लभते (ep.

also लभति, लभते) Br, etc _____ विद् cl 6

विन्दति, विन्दते RV, etc _____ (a son) विद् cl.

6 વિન્દતિ, વિન્દતે

(with or scil. સુતમ) BhP

અભિવિદ્ ¹SBr અધિવિદ્ cl 6 અધિવિન્દતિ

આવિદ્ ^{P Ā} પ્રપદ્ પ્રપદ્યતે (ep. also

પ્રપદ્યતિ) Bh, Kav, etc અનુવિદ્ cl 6

અનુવિન્દતિ, અનુવિન્દતે RV, etc સંવિદ્ સંવિન્દતે

RV, ¹SBr, BhP સમ્પ્રતિપદ્ સમ્પ્રતિપદ્યતે R, Hariv

અભિસમ્પદ્ Ved અભિસમ્પદ્યતે ¹SBr 14, Up

આપદ્ ^{caus} આપાદયતિ BhP પ્રતિપદ્

પ્રતિપદ્યતે ¹SBr, etc ઉપસંપદ્ ઉપસંપદ્યતે

ChUp, MBh _____ उपपद् उपपद्यते (rarely) उपपद्यति

_____ सम्पद् सम्पद्यते (in some forms also P) Br,

Mn, MBh, etc _____ सम्पद् caus सम्पादयति (rarely

सम्पादयते) AV, R, etc _____ अर्ज caus अर्जयति,

अर्जयते MBh, Mn, etc _____ आसद् caus आसादयति

MBh, R, Megh, Kathās, Pañcat, etc _____ सम्पासद् सम्पासीदति

Rājat, Kathās _____ अभ्यासद् Kir 5.52 _____ उपगम्

उपगच्छति MBh, Yājñ, Kum, Mālar, etc _____

समाधिगम् समाधिगच्छति Mn, MBh, etc _____ अभिगम्

આભિગચ્છતિ RV, SBr, etc — અભ્યુપગમ Das, etc

— આધિગમ — અવગમ અવગચ્છતિ TS, AitBr

— ઉપે (ઉપ+આ+ઇ) ઉપેતિ Bhartr —

ઉપે ઉપેતિ — અભી અભ્યેતિ RV, etc — અભ્યુપે

અભ્યુપેતિ AitBr, MBh, etc — ઇ cl 2 રત્તિ ૧

અયતિ, અયતૈ RV, AV, SBr, Sak, Hit, etc —

આભિયા MBh, etc — ઉપયા ઉપયાતિ —

અશ અશ્નુતૈ RV, etc — સમશ સમશ્નોતિ, સમશ્નુતૈ

RV, etc — ઉપાશ ઉપાશ્નોતિ, ઉપાશ્નુતૈ MBh, Mn —

व्यश व्यश्नोति, व्यश्नुते

RV, AV, ŚBr, ĀsvŚr

उपसमश

RV 4.58.1

उन्मश P

RV 1.164.22, 2.23.8

आश

व्रज

cl 1

व्रजति

MBh, Kāv, etc .

II अत् cl 1 P Ā

L

अधिगा

P

(?) अभिनिह

Bcar

अभिसिध अभिसिध्यति

ChUp

अवकथ

अवकन्धे

chiefly Ved

अवसो अवस्यति

BhP

आक्री

Kām

आगश

L

आर

P Ā RV, ŚBr, AitBr, etc

_____ आरागय Nom आरागयति Lalit _____ आर्छ

आर्च्छति ŚBr, MBh _____ आविश आविशति,

आविशते _____ आशुष Ā (Sāy) _____ आसन्

P _____ उपग्रह उपग्रह्णाति _____ उपाजे

उपजयति GopBr 2.2.16 _____ उपभज Ā RV 9.102.

2 _____ उपवी P _____ उपाकृ उपाकरोति,

उपाकुरुते MBh 3.10278 _____ उपास उपास्ते

ŚBr, MBh, Yājñ, Bhatt _____ कृ cl 1, 3, 5 वेच्छति,

इर्यति, कृणोति, कृण्वति (only Ved) RV, AV, ŚBr,

Ch p, MBh, etc _____ कृञ्ज cl 6 कृञ्जते cl 4 P Ā,

cl 7 Ā RV _____ एर caus ईरयन्ति, ईरयते

RV 1.6.4, 3.60.3 _____ एष cl 1 एषति, एषते

RV 5.41.5, 66.3, 86.4 _____ कृष् cl 1 कर्षति

rarely कर्षते n 3.66 _____ गम् Ved cl 1

गमति, cl 2 गन्ति, cl 3 जगन्ति Ved & class

cl 1 (also ^Ā MBh, etc), गच्छति RV, A , etc _____

गा cl 3 जिगाति, cl 2 गाति, गाते MBh ~~22~~ 3.106

गृ, R, etc _____ गृह् cl 9 गृह्णाति, गृह्णाते, गृह्णीते

RV, etc _____ ध्या Ā RV, AV, Br _____ पुष cl 1

(Dhātup 17.5) पुषति (trans), cl 4 (Dhātup 26.

73) पुष्यति, cl 9 (Dhātup 31.57) पुष्याति RV, etc

_____ भू caus भावयति also Ā (Dhātup 34.37)

भावयते Jaim, Sch _____ भू cl 1 (Dhātup 1.1)

भावति also (Dhātup 34.37) भवते Br, MBh _____

ला cl 2 (Dhātup 24.50) लाति Kāv, Sāh, HParis

_____ ली cl 9 (Dhātup 31.31) लिनाति _____

वनुष Nom वनुषते (only वनुषन्त) RV 10.128.3

— विगाह विगाहते (ep. also विगाहति) Bhartr

— व्यवह व्यवहरति, व्यवहरते MBh — समात्मन्

समात्मन्ते Hit, (v.1.) — समाप्ति समाश्रयति,

समाश्रयते Mn, MBh, etc — समुपसद् समुपसीदति

(acc) 'Sis — साध् caus साधयति 'SBr, etc

— सृज सृजते In 8.140 — स्पृश cl 6 (Dhātup

28.128) स्पृशति (m c also स्पृशते) MBh, Kām, etc

— संश्रि संश्रयति, संश्रयते Mn 10.60 — संसन

संसनेति 'SāṅkhBr — संहा संजिहीते Malōd .

III ऋजु cl 1 अर्जति, अर्जतेcaus अर्जयतिDhātup 6.16 _____ (reward) फल cl 1 फलति (ep.also फलते) MBh _____ रक् cl 10 राकयति Dhātup33.63 (v.1. रग्, रथ्) _____ लक् cl 10 लाकयतिDhātup 33.63, v.1. _____ लग् caus or cl 10 (Dhātup

33.63) लागयति .

easy to obtain सुग् mf(आ) n RV, TS, Pāṇcatto assist to o. सैचुद् caus सैचौदयति RV to end-endeavour to o. ईह cl 1 इहते rarely इहति _____

उदिनक्ष P — आञ्ज Ā to o. a better ~~quality~~

quality गुणान्तरं नञ् Mālav 1.6 to o. a footing लभ

cl 1 (Dhātup 23.6) लभते (with पदम्) to o.

as a gift सन् cl 1 सनति, सनते, सनोति, cl 8

सनुते RV, AV, Br, ŚrS to o. as a wife सम्प्राप्

सम्प्राप्नोति Kathās to o. as one's share भज cl 1

Ā (rarely P) RV, etc to o. by activity उपविष

उपविषति RV 10.61.12 to o. by sacrificing परिशज

परिशजति RV 9.82.5 to o. completely समाप् समाप्नोति

AV, MBh, etc to o. in matrimony सम्प्राप्

सम्प्राप्नोति Kathās to o. the shape of अभिसम्भू

(acc) ṢBr _____ अभिसम्प्रपद् अभिसम्प्रपद्यते

(acc) Up to strive to o. अर्थ cl 10 अर्थयते

rarely cl 1 Ā _____ इनक्ष RV to strive to o. the

favour of आराध्य caus आराध्ययति .

to be obtained आप pass आपयते _____

लभ pass लभ्यति (ep. also लभ्यते) Br, etc

प्रतिलभ pass प्रतिलभ्यते Ṣamk _____

अवसो pass अवसीयते BhP संविद् pass

संविद्यते Buddh .

to cause to obtain आप caus आपयति ChUp,

etc _____ (anything) अवाप caus (acc) Naish 8.

89 _____ सम्प्राप caus सम्प्रापयति SBr _____

लभ caus लम्भयति, लम्भयते MBh, Kāv, etc

_____ उपलभ caus उपलम्भयति BhP 8.15.36 _____

आवेश caus आवेशयति _____ एर caus ईरयति,

ईरयते RV, AV, VS .

to cause to obtain completely समाप् caus

समापयति 'SBr .

to intend to obtain अभिलभ desid (pp लिप्सत)

MBh 1.2950 to strive to o. आप् desid इप्सति ,

इप्सते AV, 'SBr, MBh, etc _____ गम् desid जिगाप्सति

(Pāṇ or जिगाप्सते Pāṇ 6.4.16 , Siddh) 'SBr 10, ChUp

to wish to o. लभ desid लिप्सते TBr, etc _____

इप्स _____ पर्याप् desid परीप्सति Mn, MBh, etc

_____ समाप् desid समीप्सति 'SBr _____ अवकथ

desid अवरुरुत्सते Ved, TS, etc — आर्ध

desid — उदिनक्ष P — (free progress) गातुय

Nom P RV 1.52.8 & 169.5, 8.16.12 — जि desid

जिगीषति, जिगीषते (Pāṇ 7.3.57) AV 11.5.18, TS 2, ŚBr,

ŚāṅkhŚr, MBh, etc — सन् desid सिस्मानिषति,

शिषासति RV, TS, AV .

obtainable adj लभ्य

MBh, Kāv, etc _____

लब्धव्य

MBh, Samk _____

उपलभ्य

Ragh _____

प्रतिलभ्य

BhP _____

आप्तव्य, आप्त्य

RV 5.41.

9

_____ सम्प्राप्य

MW _____

उपगम्य

Mricch .

easily obtainable सुप्राप

MBh, सुप्राप्य

Kathās

very easily o. अतिसुलभ .to be obtainable स्था

cl 1

तिष्ठति, तिष्ठते

AV, etc

obtained adj I आप्त SBr, Mn, Hit, Kathās

अवाप्त सम्प्राप्त करप्राप्त Hit

अनुप्राप्त अभिप्राप्त समवाप्त MBh

समनुप्राप्त प्रापित Nyāyam, प्रापितलम्

व्याप्त MBh, Prab, Pāncat पर्याप्त

Uttarar उपलब्ध लब्धक f(इका),

लब्ध सैलब्ध Kathās अधिगत .

II अनुनीत अनुराद्ध BhP अनुवित्त

SBr 14, etc अवरुद्ध Ved, SBr, etc अवित्त

अवेत

(with acc) Pān 5.1.2.134 आत्त

(Pān 7.4.47) ChUp, Kathās, आदत्त Hariv 11811

आपन्न

आसन्न BhP इत ifc

उपगत

उपपन्न उपसंपन्न L

उपस्थित

Sak, Ragh, etc उपान्त कृत

RV 3.24.5

गृहीत दापित

Pānc 1. $\frac{144}{145}$

Rajāt 6.50

धृष्ट W नीत W

परिगत

L परिगृहीत Br, MBh, Kāv, etc

प्राणिहित

W प्रतिपन्न Kād प्रसक्त

W _____ भावित MBh, Kāv, etc _____ भूत f(आ)

L _____ लगित W _____ लात MW _____ वित्त AV,

Br _____ सैशद्ध BhP _____ समवरुद्ध BhP _____

सात RV, Br _____ हस्तगत Hariv, Ragh, etc .

not obtained अनवाप्त _____ अनधिगत _____

अनासादित .

as obtained with यथालब्ध R, Kathās completely

o. समाप्त KātyŚr, Mn, MBh, etc difficult to be o.

दुर्लभ Mn, MBh, Kāv, etc, दुर्लभक, दुर्लभ MBh 12.

11168 — दुरधिग BhP 3.23.8, दुरधिगम Kir 5.18

easy to be o. सुलभ्य R — सुग्रह Kathās

— सुवेद GopBr, सुवेदन RV — स्वाहार R

easily to be o. सुलभ f(भा) MBh, Kāv, etc ~~formerl~~

formerly o. परोपनीत W happily o. लब्धलाभ

f(भा) Karand honestly o. अयूय o. after a long time

(a son in old age) चिरलब्ध W o. by begging or

asking याचनाप्राप्त L o. by inheritance वंशागत

Kām o. from समुहित (abl or comp) Svet'p, Mn, MBh,

etc (in gram) o. from a rule प्राप्त Pan 1.2.34, Sch,

etc o. from fruits फलोद्भव Susr o. from honey

मधुज f(आ) L o. through beauty लावण्यार्जित

one who has not o. his wish अनाधिगतमनोरथ one who has

o. लब्धवत् MBh _____ उपपन्ना MBh, R, Kās on Pān

4.2.13 _____ उपयात _____ उपसम्प्राप्त MBh one

who has o. etc इयिन्वस one who has o. a boom वरलब्ध

R, लब्धवर one who has o. a desired object इष्टार्थ

MBh, R one who has o. any condition उपेत MBh, Ratnāv,

Sāh, etc one who has o. any state

उपेत

MBh,

Ratnāv, Sāh, etc one who has o. his desires समवाप्तकाम

one who has o. his object कृतकार्य Yājñ 2.189, R,

Kathās रक्षितार्थ Kathās one who has o. the

possession of super natural power लब्धधातिशय Sāmkhyas

very difficult to be o. सुदुर्जय to be o. for a BhP

little ~~लब्धव्य~~ इच्छुम् L.

to be obtained ~~प्रतिश्रुत~~ लब्धव्य ~~प्रतिश्रुत~~ MBh, Sāmk

प्रतिश्रुत BhP अवाप्य Mn 11.185, Pāncat

— अवाप्तव्य Bhag, Bagh — सम्प्राप्तव्य MBh

— आपनेय KathUp — आपः ifc —

अध्यै RV 5.44.10 — परिगन्तव्य L —

प्रतिपत्तव्य MBh — राक्ष्य RV — सैसाक्ष्य

R . .

not to be obtained अग्राह्य to be o. again

पुनःप्राप्य MW to be o. in marriage वर्य Pan 3.3.

101 , Sch desirable to be o. त्रिसितव्य MBh .

having obtained अवाप्य ind Bagh 3.33, etc

— उपलब्ध ind p — आत्म्य ind —

आपन्न — उपगृह्य ind p — उपविष्ट

ifc R, Das, etc — उपसादा ind p BhP 10.45.22 .

not having obtained अप्राप्य ind p —

अनित Ragh 9.37 having o. a livelihood आपन्नजीविक

Comm on Pan 1.2.44 having o. an asylum आश्रित्य ind

p the state of having o. one's object कृतकार्यत्वम्

Kathās .

caused to obtain लाभित MBh, Kāv, etc .

wished to be obtained जिगीषित SankhBr _____

लिप्सित R .

to be wished to be obtained लिप्स्य Vop .

obtaining उपगृह्य ind p .

one who obtains

कथय

mfn KathUp, MārKP

आपक

mf (इ) n L.one who obtains in marriage

वेत्

m Āpast.obtainingadj

I

कामिन

(ifc) Rājat, Pā

Pranand, Kārand

— अवापवत् .

II

आददि

RV 1.127.6, 2.24.13

वत्

— आदग

MBh

— आशुवाण

(Sāy) RV

— उपाजक

L

— ग्रामिन् यु० (Pāṇ 2.1.24, Vārtt 1) Mālar
4. 12

— गतवत् W/ — ग्रामिन् ग्रह (ifc) BhP 5.8 13

ग्रामिन् R 3.72.1 — नमत f(अन्ता) W

— वेदुक् TS, TBr — सनित् RV,

TS, TBr — हर f(आ-rarely ई) (only

ifc) .

all-obtaining सर्वसृत् MaitrUp o. a share

with difficulty (?) संचरभागिन् Vas o. anything

by means of spells मन्त्रस्यु० Pāṇ 3.2.58, Sch, मन्त्रेण

स्पृशति ०. food by conquest अन्नजित् (explanation

of वाजजित्) SBr ०. for one's self अहंरान् RV

5.72.2 & 8.61.9 ०. frequently (?) नेन्य W ०.

most वनिष्ठ RV — वनीयस् RV ०. wealth

रमिनिद् RV.

causing to obtain प्रतिपादक ॥ (इका) MBh.

desirous of obtaining प्रेप्सु Mn, MBh, etc

— प्रतिपित्सु Sank — प्रत्यादित्सु BhP.

desirous of obtaining a beloved object प्रियप्रेप्सु W

desirous of o. heaven स्वर्गप्रेप्सु MW. *stirling*/

striving to obtain इप्सु wishing to obtain o.

इप्सु MBh, Kāv, etc — इप्सु Mn, MBh,

Ragh, R, etc — समुपेप्सु Kāv — परिप्रेप्सु MBh

— परीप्सु MBh — आदिप्सु — जिगीषु

RV 2.38.6, MBh 1.6845, BhP 4.8.37 — दिधिषु RV

— सिधासत् (gen) सिधासनि, सिधासु RV.

wishing to obtain fruit

फलप्रेप्सु

R.

obtaining (the act of) n I लभनम् BhP

लभः Mn, MBh, etc — लब्धि Yājñ, Kathās,

Pur — लभनम् MBh, R — लभः ChUp, MBh, etc

— प्रलभः R — प्रति लभः Nir, Kāv, प्रतिलभितम्

MW, प्रति लाभः Samk — आपनम् BhP — प्राप्ति

f Mn, MBh, etc — अवाप्ति f R, Kum 5.64, etc —

आप्ति f SBr, R, MBh, etc — परिप्राप्ति f R

— पयाप्ति f L — समवाप्ति f W — अभ्याप्ति

f AitBr — उपापः — आपः — प्रापः.

II अवरोधनम् KaushUp — आक्रमः VS 15.9,

SBr 14 — आशः — आसन्ति f — उपशमः

कीरकः L, (प्रापण) —

Sak 14 — उपनयः BhP — उपस्थिति f —

गालि
~~कौटिल्य~~ f (with gen, loc or ifc) ŚBr 9, MBh, etc —

ग्रहणम् R 1.3.18, Pañcat, Kathās 91.37 — जिति

f RV 10.53.11, AV 10.6.16, ŚBr, AitBr 1.24, KātyŚr 19.5.4,

Lāṭy 5.4.19, ŚāṅkhŚr, KaushUp — परिगमः W, परिगमनम्

MW — प्रतिपत्ति f Gaut, Śaṅk — भवः L —

प्रयु f L — साधनम् (only L) — वेदः —

संसननम् Nir 12.45 — संग्रहणम् R — सम्प्रतिपत्ति

f MBh — साति f RV — साधनम् (ifc f आ)

BhP, Kāv — सेयम् .

the capacity of obtaining व्याप्यता, व्याप्यत्वम् WXX/

MW for the sake of o. सिद्ध्यर्थम् ind Yājñ not o. what

is desired अनिष्टापादनम्, अनिष्टाप्ति f ०. o.

again पुनर्लभः MBh — पुनरुपलब्धि f VXX Vikr

— प्रत्ययनस्त्वम् TBr the o. a plank (said of a drawing

person) फलकासादनम् Ratnāv o. happiness इमलभः

Suśr o. honey मधुदोहम् ind MBh the o. of a hund-

hundred शतसेयम् f RV o. (the ~~desire~~ desired)

fruit फलप्राप्ति f Ratnāv, Kās o. (the desired) result

फलप्राप्ति f Ratnāv, Kās o. the sense अर्थार्थप्रापणम्

o. streams अगसाति f (NBD) RV 1.63.6, 2.20.8, &

4.24.4 o. what is not desired अनिष्टापादनम्,

अनिष्टाप्ति f.

causing to obtain (wealth) आप्ति m.

desire for obtaining आभिलिप्सा — जिगीषा RV

1.171.3 & 186.4, MBh 3.13360

परिप्सा MBh

प्रतिपित्सा Śank.

desire of obtaining again

पुनःप्रेप्सा Kathās.

desire to obtain

इप्सा

MBh, R

उपेप्सा

MaitrS 2.9.8, ŚBr

desiring to o.

इप्सनम्

L wish

to o.

इप्सा

MBh, R

प्रेप्सा

Nir 7.17

लिप्सा

MBh, Kāv, etc

उपलिप्सा

Śāntiś

///

wishing to o.

इप्सनम्

L.

unsuccessful in the effort to obtain अनाप्त mfn.

obtainment n प्राप्ति f KātyŚr, Pāṇ, APrāt

— उपाप्ति f ŚBr, AitĀr — उपलब्धि f MBh,

Vikr, Ragh — उपलम्भः R, Śis — उपलभः BhP

— कृप्ति f Rājāt 5.463 — (of a body) लब्धः

Ragh — संग्रहः MBh, Kāv, etc — सन्निहितं f

RV.

for the obtainment of अवकाशे f only dat

अवरुद्ध्ये (gen) AitBr, SBr o. of a place स्थानप्राप्ति f

VarBrS o. of Brahman ~~o. of situation~~ ब्रह्मप्राप्ति f

VarBrS MW o. of situation स्थानप्राप्ति f

VarBrS.

to obtrude anything upon any one अतिप्रवृद्ध caus

caus अतिप्रवृद्धयति (dat) RV 8.13.6

the obtruding one's self upon a person's notice (to

prevent his surprise) नैवेद्यिका HParis.

obtrusive adj पुरोभागिन् Kālid — पुरोभाग f

(आ) MW — पुरोवर्तिन् Nīlak, on Hariv —

कथनग्रहं Kathās.

obtrusiveness n पुरोभागः Hariv, Kād —

प्रवेशः , Kathās.

~~Sēṇṇa~~

obtuse adj अप्रसर L (teeth) परिहृष्ट

Bhpr — विकुष्ठित Ragh.

~~not~~ not obtuse अविकुष्ठ Bh^p o. angular

वहिकुम्ब an o. angular triangle वहिकुम्बा Col

o. articulation (regarded as one of the Bāhya-prayatnas)

संसारः Pāṇ 1.1.9, Sch.

obviatevbपरिहृद्

MW.

obviated adj

अज्ञात

— परिच्छिन्न W.

~~XXXX~~

obviating

n

परिच्छेदः

W.

obvious adj र-प प्पार्थ Cāṇ, Yājñ, Sch —

दृष्टार्थ ḍamk — सुगम f(आ) MBh, Bhp,

etc — स्वभावसिद्धे Kāś.

having an obvious sense विर-प प्पार्थ Mn 2.33 // an

e. danger दृष्टम् (scil भयम्).

obviousness n प्रतिभानम् TS, Sch.

occasion vb विधा विदधाति, विधत्ते Mn,

MBh, etc.

to be occasioned संसृज् pass संसृज्यते,

संसृज्यते MBh.

occasion n I अवसरः Śak, etc — प्रसङ्गः

MBh, Kāv, etc — अवकाशः (ifc f आ) — समयः

(ifc f आ) MBh, Kāv, etc — कालः (ifc f आ)

RPrāt) MBh 12.2950, Mṛicch — वेला MBh, Kāv,

etc.

II अन्तरम् — उत्कः, उत्कम् L —

उपसर्गः less correctly उपसर्गः — काण्डः,

काण्डम् (ifc f आ or -इ) L — कार्यम् —

क्रमः Kathās 18.380, Hit — पर्यायः L —

पर्वण् n W — प्रकरणम् MBh, Kāv, etc —

प्रयोजनम् (११६ ifc f आ) Prāt, MBh, Kāv, etc —

प्रस्तावः Kāv, Pañcat, Kathās, Hit — श्रुति f

L — योगः Kām, MārKp — उद्देश्यम् R,

Das — त्वारः W — व्यवस्था Rājat, W —

सम्भवनः Mn, MBh, etc — स्थानम् (स्थानः Siddh)

ŚrS, MBh, etc.

absence of an adequate occasion अनिमित्तम् accord

ing to o. यथोपपत्ति ind AsvSr — सममानुसारेण ind

MW any o. of joy मरवः RV, SāṅkhGr any o. of

sorrow शोकस्थानम् MBh, Hit as o. may demand

प्रसङ्गवशात् ind MW the being the o. of वारता

(comp) Ragh, Kād the concurrent o. of an event as dis-

tinguished from its approximate cause प्रत्ययः having

no o. अनवकाश mf(आ)n having no adequate o.

अनिमित्त mf(आ)n not present on the o. referred to

अदेय mfn Mn 8.53 (in dram.) o. of for joy and

sorrow विधानम् Sāh, Pratāp o. of मुखम् (मुखः)

अध्यादि ifc f आ, इ (gen or comp) MBh

the o. of an assembly सभावसरः Vet o. of danger

भयस्थानम् MBh o. to speak कथाप्रसङ्गः on a cer-

tain o. प्रसङ्गे कुत्रापि on a suitable o. प्रस्तावानुगतम्

ind Pāncat — प्रस्तावे, प्रस्तावेषु on every o.

सर्वविस्तरम् Vet — यथावसरम् ind Hit —

पदे पदे — प्रतिपदम् ind Kāv, प्रतिपद

४ (ibc) — प्रतिनेत्रम् ind MBh — विश्वधा
विश्वधा, †

ind RV — (prob) व्यतिसृत्य ind p MBh 12.4402 on

that o. अमुना-प्रसङ्गेन, तत्-प्रसङ्गेन, पुनर-† ^{प्रसङ्गे} on the

first suitable o. यथाप्रस्तावम् ind Tātak on the o.

of प्रस्तावतः ind Kathās on the o. of a conversa-

tion कथाप्रसङ्गेन, कथाप्रसङ्गात् ind Kathās, Comm on

Kāvyād on this o. अस्मिन्नेव प्रकरणे MBh a suitable

o. प्राप्तावसरः suitably to the o. समयोचितम् ind MW

suited to the o. प्रस्तावसदृश mf(इ)n Hit —

समयोचित mfn Bh^r to whom o. has been given क्षणे दत्त

mfn BhP 3.3.21 when the o. presents itself प्रसङ्गः

(1bc) प्रसङ्गेन, प्रसङ्गात्, प्रसङ्गतः ind.

all occasions सर्वाधिकरणानि n pl MatsyaP

hundreds of o. of danger भयस्मान्नशतानि n pl MBh

MBh on all o. सर्वाधिक रजेषु ind presented (as gifts)

on 4 o. चातुष्प्राहारिक mfn Sinhās 1.59.

obviate vb

Md.

~~occasional~~

occasional adj I प्रासङ्गिक f(इ) Uttarar,

Kathās, Rājat, Sāh — प्रासङ्गिक MBh, Pat —

प्रासङ्गिक Das — आनुषङ्गिक f(इ) Sāh —

नैमित्तिक f(इ) KātyŚr, Mn, MBh, etc, नैमित्तिकत्वम्

Kap, Sch.

कान्त

II अनित्य — अनुकूल — (in logic) अने ।

— अप्रकृत — औपोद्घातिक Comm on ShadvBr.

पिण्डपात ।

occasional alms (of five ~~XXXX~~ kinds) अत्यामिक ।

Divyāv the being o. आनुषाङ्गिकत्वे Siddh on Pāṇ 11.2.2

29 any o. obligation निमित्तधर्मः W any o. penance

निमित्तधर्मः W any regularly recurring o. act const-

antly performed to accomplish some object (as Śrāddhas at

fixed lunar periods) नित्यनैमित्तिकम् (with or scil कर्मन्)

W any regularly ~~recurring~~ recurring o. ceremony constantly

performed to accomplish some object (as Śrāddhas fixed at

lunar periods) नित्यनैमित्तिकम् (with or scil कर्मन्) W

any o. rite निमित्तधर्मः W an o. rite (as observed on

the birth of a child) नैमित्तिककर्मन् n नैमित्तिकक्रिया W,

नैमित्तिकम् W an o. act of worship अनित्यकर्मन् n

अनित्यक्रिया an o. ceremony (as observed on the birth of

of a child) नैमित्तिककर्मन् n नैमित्तिकक्रिया W, नैमित्तिकम्

W an o. friend आधामित्रम् VarBrS.

occasionally प्र स डः

(ibc) प्रसेडः, प्रसुतः

प्रसुतः ind — प्रकरणतः ind Susr — प्रस्तावेन

— अनुकारम् ind — अनित्यम् ind — स्थाने

ind.

met with occasionally क्वाचित् mf(इ)n Nyāyan,

Comm on TS & Āpār to state of occurring •. कादाचित्कता,

कादाचित्कत्वम् Sāh.

occasioned adj उपस्थित — औपोद्घातिक

Comm on Shadv Br — जनित MBh 4.1236, Pāncat, Megh,

Megh, etc. — (by) समुत्थ f(आ) MBh, Kāv, etc —

//////occasioned by//////////MBh, Kāv, etc

विसारित w.

occasioned by निमित्तक (ifc) Kāp, Sch on Pāṇ 1.1.

16 — निमित्त ifc — सम्भवः (ifc) —

द्वारकम् ifc Śamk — जन्य Śis, Bhāshāp,

Tarkas, etc   o. by food as the primitive substance अन्नज,

अन्नजात   o. by which यन्निमित्तं MBh.

occasioner n प्रयोजयितृ^m Apast.

occasioning adj विधायिन् Hariv, Rājat

संयोजक (comp) Gaut.

occasioning sacrifice (said of Vishṇu) यज्ञसाधन

MBh — यज्ञकृत MBh.

occidental adjपश्चिमी

VS, AV, Br, Mn, &/

etc.

occult adjनिगूढार्थ— निभूलाय

Sis.

XN

the moment of the beginning of an occultationराहु

m.

occupancy about the business and pleasures of the

worlds प्रवृत्तिमार्गः MW e. about the business and

pleasures with the rites and works of religion प्रवृत्तिमार्गः

MW.

an occupant of heaven

रमलोकः

BhP.

occupation n व्यापृति f Car — व्यापारः

(ifc f अत) MBh, Kāv, etc — कामम् — कर्मन्

(frequently ifc) ŚBr, Mn, Bharṛ, etc — कर्तव्यम् Kāv

Rājat, Kathās, Hit — परिक्रामः BhP — विनियोगः

MBh, R, etc — संस्था W.

applying one's self to / any occupation कृत्ति, कर्त

mfn कर्त्तव्य mfn a bad o. कुव्यापारः Hyog (in

drama
Brahm.) change of o. परिवर्तकः Bhar, Dāsar, Sāh comm-

on o. संवृत्ति f Āpast engaged in any o. कृत्यवत्

mfn MBh 1.5153 ff exclusive o. with दीक्षा (comp)

free from o. अन्व्यापार mfn Prab following an irre-

regular o. शिरो २-६६ following the same o. अनुसृति

MBh, R, etc — संस्था W.

applying one's self to any occupation कर्त्तव्य, कर्त्त

mfn कर्त्तव्य mfn a bad o. कुव्यापारः Hyeg (in

^{drama}
Brah.) change of o. परिवर्तकः Bhar, Dāsar, Sāh comm-

on o. संवृत्ति f Āpast engaged in any o. कृत्यवार्

mfn MBh 1.5153 ff exclusive o. with दीक्षा (comp)

free from o. कुव्यापार mfn Prab following an irre-

regular o. शिरो-छेद following the same o. कुलमवृत्ति

mfn following what o. किं व्यापार mfn Śak free from

o. नि व्यापार mfn Kāv, etc having a favourite o.

व्यसनिन् mfn Śamk having an o. व्यापारक mfn

ifc Kusum having equal o. समकर्मिन् mfn MBh having

low o. (as a servant) नीचकर्मिन् mfn Vet having no

o. अव्यापार mfn L — निवृत्ति mfn W having o.

व्यवहारवत् mfn Mn 10.37 'here-o.' (din of battle,

fighting) वृद्धसन्ति f (only in loc sg) RV intense

o. व्यस्रता Śak, Pañcat, etc low o. असद्वृत्ति f

the o. of a beggar आचक्रवृत्ति f MW the o. of a Brā-

hman ब्राह्मणजीविका W the o. of a king राजवृत्ताम्

R the o. of a merchant वाणिक्मेन n (Pañcat) वाणिक्मे आ

(VarBrS) the o. of a Rathganaka राथगणकम् इ

उद्धा आदि the o. of a Śūdra इन्द्रवृत्ति f Mn 10.98

o. of mind मानस व्यापारः Vedāntas the o. of the

warrior-tribe क्षत्रियधर्मः Mn 10.81, Nal, R, Bhp o.

with वृत्ति f MBh, Kāv, etc, वृत्तिक, वृत्तिन् (ifc)

MBh, Kāv, etc — प्रसक्ति f (loc or comp) Mn, Kir, K

Kathās — प्रसङ्गः (loc, gen or comp) Mn, ~~MBh~~ MBh,

etc — क्रिया (Pāṇ 3.3.100) (in comp) KātyŚr, Mn,

Yājñ, etc — चर्या ŚBr 14, ĀśvGr 3.7, Mn 1.111,

MBh, etc — परिगमः (comp) Bālar, Pracand,

परिगमनम् MW — परिग्रहः Mn, R, Hariv —

व्यवहारः (loc or comp) Inser, Kāv, ~~Kā~~ Kathās o. with

external objects बहिर्वृत्ति f Kathās of what o.?

विश्वमन्त्र mfn R 3.73.9 one's own o. स्वकमन्त्र n

Kathās, ŚāṅkhŚr, Mn, etc the particular o. of any caste

वर्णधर्मः Gaut, Mn, etc the particular o. of any

tribe वर्णधर्मः Gaut, Mn, etc prohibited o. प्रसङ्गः विकल्पः

Yājñ (with Buddhists) right o. सम्यक्मन्त्रः Lalit,

Dharmas 50, MWB 44, etc sameness of o. तात्काल्यम् Sāh

9. ^a/_b seasonable o. कालचया Āpast seeking an o.

वर्तनार्थिन् mfn Hit subsistence by unusual and irregu

lar o. वि लो-द्वयति f ~~understand~~ understanding every o.

सर्वकर्मणि mfn Pāṇ, Bhāṭṭ a Vaiśya's mode of o.

वेक्ष्यति f Mn 10.83 want of o. निष्पारत्वम् bank.

निष्पारस्थितिः (L) to live by any o. संजीव

संजीवति (ep. ~~also~~ संजीवते)(instr) AV,

TS, MBh, BhP. ~~all/~~ ~~all/kind/~~

all kind of occupations सर्वकर्मणि n pl ŚrS, Mn,

etc following various o. नानानरूपसमुत्थान mfn R having

different o. भिन्नवृत्ति mfn Bhatt.

occupied adj 1 I व्यापृत MBh, Kāv, etc — ^{पार}सव्या

f(आ) Megh — आपृत BhP — व्यापारित

Kāv, व्यापारिन् BrahmapP .

II अनुग्रहित PV 1.7.15 — आलङ्कित —

आश्रित Kathās, Pañcat, Ragh, BhP — आसन्न

BhP — उपनिविष्ट KāvyaP — निविष्ट Mn, R,

Ragh — निषेवित Mn, MBh, Kāv, etc — व्याप्त

MBh, Prab, Pañcat — व्याप्त L (व्यापृत)

— समाविष्ट Mn, MBh, etc .

being occupied in व्यापारकारिन् ifc MBh the being

o. with अधिकृतत्वम् — घटना (loc or in

comp) Śāntiś 2.20 (= Nāg 4.2) Śāh 4. $\frac{14}{5}$ — विषयत्वम्

(loc) MBh deeply o. with निरत (loc, instr or

comp) Mn, Var, MBh, Kāv, etc eagerly o. आकुल

f(आ-) MBh, etc eagerly o. with (said of hand and

fingers) व्यग्र f(आ-) (instr loc or comp)

formerly o. पूर्वोपाजित Pañc having the hands o. with

व्यग्रहस्त (comp) Divyāv intently o. with व्याकुल

f(आ) (comp) Kālid, Prab — चट (loc)

Pāṇ 5.2.35 made to be o. with ग्राहित (instr) R,

(G) 1.7.14 o. about bodily state शरीरवृत्त Kathās

o. in अभिनि युक्त — अभिप्रवृत्त Bhag —

युक्त (with instr) L o. in a sacrifice यज्ञकार

MBh o. with युक्त RV, etc — सम्प्रयुक्त (comp)

Kām — प्रसक्त (loc or comp) Mn, MBh, etc —

समासक्त (loc or comp) MBh, Paṇcar — सक्त

(loc acc with प्रति or comp) MBh, Kāv, etc —

संसक्तं MBh, Kāv, etc — सम्प्रसार (अत्र)

MBh — व्यासक्त (loc or comp) MBh, Kāv, etc

— परामणम् (ifc f आ) Mn, MBh, etc —

उपविष्ट ifc MBh, Pañcat, Bhatt — उपासक

Kap — जागरक f(आ) ifc Pagh 14.85, Hcar

5.104 — तस्थिवस Ragh, Rājat — पयवस्थित

(with loc) MBh, R, Hariv — पुरस्कृत (comp) MBh,

Kāv, etc — प्रविष्ट BhP, Rājat — प्रवृत्त

Mn, MBh, etc — प्रसित (loc instr) Ragh, Siddh

भक्त ifc MBh, Kāv, etc भावित MBh,

Śamk, Pur रचित (ifc) Bālar व्यवहारे

(instr) Yājñ, Śamkhyak व्यवहारवत् (comp)

Mn 10.37 संव्यवहारः MBh, MarkP संचारिव

(comp) Pañcar सखा (comp) Hariv

समास्थित MBh, R स्थ f(आ) ifc

स्थित Mn, MBh, etc o. with the yellow (Soma)

हरिष्य (हरिष्य) RV o. with what ? निस्थ

Rājat sitting at i.e. o. with सखा (comp) Hariv

studiously o. in महोद्यम

(loc or dat) Śukas,

Rājat well o. with संवृत AV, etc .

to be occupied (esp. with compulsory work)

व्यवहारमित्येव Kull — संवेद्य AV.

occupied 2 I अध्युषित — (as a place)

श्रित Kāv, Kathās.

occupied by समुपाश्रित (instr) Rājat —

अधिश्रित — सनाथ (instr or comp) Kāv,

Pur, Pañcat, etc — नाथ f(आ) — परिपूरित

MBh, Kāv, etc — परिपूर्ण (comp) MBh, R, etc

— विचीर्ण W o. together (as a seat) समध्यासित

Ragh thoroughly o. by (as the universe by spirit)

०याप्र SvetUp, Bhag, R, etc .

occupy vb समाश्रि समाश्रयति, समाश्रयते

Mn, MBh, etc — समाध्यास् समाध्यास्ते R, Ragh —

व्यश व्यशोति, व्यशुते Ragh, Bhatt — क्षेत्रीकृ

Kad, AgP 30.22 — समाविश समाविशति MBh, Hariv, Pur

— अन्वाविश — (a place) सनाथीकृ

सनाथीकरोति VarBrS — अह cl 5 अहोति L

— आप् आप्नोति ^A — परिष्वज

परिष्वजते rarely परिष्वजति PV, etc .

to occupy a large circuit जुम् cl 1 जुम्भत

(ep. also जुम्भाति) MBh, Hariv, Bhartr 3.41, Pājat 5.269

to o. a place उपास् उपास्ते B, Mn 2.5 to o. as one's

habitation अध्यास् to o. as one's seat अध्यास् to o.

completely परिपृ caus परिपूरयति MBh, Kāv, etc to

o. one's proper place स्ववारं समास्था.

to be occupied आपृ आपृणेति BhP to be

o. in व्यापृ, व्याप्रियते, व्यापृणुते MBh, Kāv, etc

— प्रचर् प्रचरति (ep. also प्रचरते) (loc)

MBh, BhP to be o. with वृत् cl 1 वर्तते (rarely

चरति) (loc) Āpast, MBh, etc — चर cl 1

चरति rarely चरते (instr) RV 10.71.5, AV

6.117, 1, AitBr, etc — चेष्ट cl 1 चेष्टति, चेष्टते

(acc) — सञ्ज (सज्) cl 1 (Dhātup 23.18)

सजति (rarely सजते) (loc) Br, Bagh, Naish

— प्रसञ्ज pass प्रसञ्जते, प्रसज्यते

(प्रसज्जति) (loc) Mn, MBh, etc — सञ्ज

(सज्) pass सज्यते (generally सज्जते ep.

also सज्जति) (loc) MBh, Kāv, etc — प्रहृ

प्रवर्तते (dat loc or अथम् ifc) (esp. also

प्रवर्तते) MBh, Kāv, etc — भू cl 1 (Dhātup

1.1) भवति rarely भवते MBh, Kāv to be intent-

ly o. about चर् cl 1 चरते (exceptionally

चरति) .

to wish to occupy समध्यास् desid समध्यासिषते

Bhatt .

occupying ~~adj~~ (a place) adj समाश्रयिन्

Rajat — भाज (mostly ifc exceptionally with

gen) Kāv, Mār̥kP — उपनिविष्ट IBh .

occupying only one panel एकस्थ ★ AgP ०.

space लोकवाधिन् Sulbas ०. the place of स्थानीय

Āpast ०. the place of another (person) स्थानेपतित

Nyāyam , Sch ०. the place of another thing स्थानेपतित

Nyāyam, Sch .

the act of occupying a forest

वनग्रहणम् Sak the

din of o. a forest

वनग्रहणकोलाहलः, वनग्रहणकोलाहलम्

Sak o. (another's) place

स्थानपालः Nyayam relat-

ing to the act of o.

सांग्रहणम् TS, TBr .

' occupying a forest ' (a hunter)

वनग्राहिन् m

Sak .

occur vb I संवृत् संवर्तते MBh, Kāv, etc

वृत् cl 1 वर्तते (rarely वर्तति) Mn. MBh, etc

— प्रवृत् प्रवर्तते (ep. also प्रवर्तति)

VS, Br, MBh, etc — सम्पत् सम्पतति MBh, Hariv

— निपत् निपतति ep. also निपतते Mn, MBh,

gusr, etc — पत् cl 1 (Dhātup 20.15) पतति

(ep. also पतते) (loc) Pañc — समुत्पाद्

समुत्पद्यते (ep. also समुत्पद्यति) MBh, Kāv, etc

— आपद् आपद्यते SBr, Mālav, etc

समापद् समापद्यते APrāt, Sch — उपपद् उपपद्यते

(rarely) उपपद्यति — प्रतिपद् प्रतिपद्यते

PārGr, Megh — समुपस्था समुपतिष्ठति, समुपतिष्ठते

Śak .

II उपगम् उपगच्छति R, Megh, Pāncat,

etc — उपनम् उपनमति TS, TBr 1.1.2.8

— उपमा उपमाति Hit — उपागम्

उपागच्छति Yājñ 2.143 — उपे उपेति.

RPrāt, R — अस् cl 1,3,5, अस्च्छति, इयति,

त्रङ्गेति, त्रङ्ग्वति (only Ved) RV, AitBr, ŚBr,

Mn, etc — कृप् cl 1 कल्पते Bhp 3.16.12,

Bhatt — प्रभू प्रभवति (rarely प्रभवते)

ŚBr, etc प्रभू — भू cl 1 (Dhātup 1.1)

भवति rarely भवते RV, etc — समुपे, समुपैति

MBh — सम्भू सम्भवति, सम्भवते MBh, Kāv, etc .

not to occur निवृत् निवर्तते Lātṛ, Mn, MBh .

just as anything may occur यथोपपादम् ind

ŚāṅkhBr, GrŚrS just as it happens to o. यथात्ताम (ifc)

Yājñ, यथात्ताम ind Yājñ, VarBrS, etc to o. repeated-

ly पुनरुक्ताय Nom पुनरुक्तायते Bālar to o. to

प्रतिभा प्रतिभाति (acc or gen) Up, MBh, etc to o.

to the mind ~~to Dhātup 16.23~~ भास् cl 1 (Dhātup 16.

23) भासते Sāh, Vedāntas, etc to o. to अभ्याभू

(acc) SBr, AitBr to o. (to the mind) प्रथ् cl 1

प्रथते (Dhātup 19.3) (rarely प्रथति) Rājat

to o. to (as thought) विद् विदति (with acc) R

to o. to the mind of anyone भू with मनसि or चेतसि

and gen भू with gen alone Lalit where anything may o.

मथोपपादम् ind SāṅkhBr, GrŚrS which does not o.

अभिज्ञान mfn .

occurring adj उत्थित — जनित W —

दृष्ट Kāv, Pañc, Hit — प्रसङ्गिन् MBh, Pat

— मिलित Naish — सत् f(सती) RV,

etc .

not occurring अवृत्ति .

just as occurring यथोपपन्न MBh, BhP not o.

again अपुनर्भवः Car, अपुनर्भवः o. after अवधिक

(?) (comp) Das o. first प्रथमागामिन् Nir o. furth-

er on अग्रतन o. in समुत्थ f(आ) MBh, Kāv, etc

— विनिविष्ट (loc) Sāh o. in a certain place

एकदेशस्थ o. in different actions भिन्नतन्त्र

KātyŚr o. in one औपसंख्यानिक o. once in a month

(as new moon) मासप्रमित VarBrS o. repeatedly

मुकुटधारिन् Suśr o. simultaneously समायिन्

SB̄r o. together संमामिन् SB̄r .

causing to occur उपपादक

Sāh, उपपादन .

occurring n आपत्ति f — उपपत्ति f

MBh, BhP, Bhag, Ragh, etc — (the act of) उपपद्

f — समुपस्थानम् W — भावः ŚvetUp, KātyŚr,

etc — सम्भनः (ifc) .

anything occurring in the world

(औक्किक्कम्) Śak,

MarkP o. in वृत्ति f (loc comp) Lāṭy, Hariv, Kāv, etc

the o. in the Veda वेदयकेनम् Sūryas the o. only in

विषमत्वम् (ifc) Pat o. to the mind प्रतिभासः

Kpr, R, Sch referring to anything already o. भूतोपदेशः

L .

the having occurred प्रवृत्तत्वम् Jaim .

occured ^३adj I संवृत्त Kāv, Pañcat — प्रवृत्त

VS, etc — वृत्त Āpast, F, etc — द्यटित

W — प्रत्युपस्थित MBh, Kāv, etc .

II आगत Mn 2.152, MBh, etc — उपगत

— उपगत — पतित Pañc, Śukas —

प्रपन्न R — प्रापित Nyāyam — मिलित

Kāv — समापन्न Hit (v.l. समासन्न) —

समारब्ध R — समुत्पन्न Mn, MBh, etc .

not occurred

अनासादित — अनुपनते

AsvSr, Sch .

anything that has occurred

यद्वृत्तम्

Hariv, Kathās

as o.

यथावृत्त

R

duly o.

रुसंवृत्त

BhP

o. duringsleep

स्वप्नान्तरगत L

that which has o. in former times

पुरावृत्त

f(आ)

MBh, Pur .

the first that occurs यथाप्राप्त f(आ) Kād

that which o. suddenly उपक्रमः .

occurring in वृत्तिक, वृत्तिन् (ifc) MBh, Kāv, etc .

occurrence n I वृत्तम् (ifc f आ) Nir _____

वृत्तान्तः (rarely) वृत्तान्तम् SāṅkhBr, etc _____

इतिवृत्तम् R, Sāh, Vām, etc _____ वात्ता L _____

प्रवर्तनम् MBh, Hariv, etc _____ सम्प्रवृत्तम् f pl MBh

आवृत्तम् f SBr, AitBr, etc _____ आवृत्ति f

II उत्पत्ति f Jaim — उपपातः KātyŚr —

उपागमः L — कामम् — परिप्रापणम्

Pat — पातः Prab, Kathās, Dāsar — प्रचारः

MBh, Kāv, etc — प्रसक्ति f Rājat — प्रापणम्

Jaim — प्राप्ति f AV, Yājñ, Pañcat — समुष्णमः

Bhatt — सम्पातः (ifc f आ) Kaus', MBh, etc

— सम्भवः Mn, MBh, etc — स्थानम् (स्थानः

Siddh) Yājñ, Pañcat, Vajracch — स्थिति f MBh

— स्वरूपम् (ifc f आ) Campak, Uttamac, Sinhas

accidental occurrence निजातः Nir, ĀsvŚr an actual

o. भूतम् o. of a possibility प्रसङ्गः ŚrS, Mn, Śamk,

Pāṇ, Sch o. of calamity व्यसनप्राप्ति f Sāh o. of pleas-

ure हर्षोदयः W — सुखोदयः W the o. of the

world लोकवृत्तान्तः R, Śak, लोकव्यवहारः Kull on Mn 9.27

of rare o. (as a word) अल्पनिष्पत्ति mfn Nir 2.2.

ordinary o. लोकस्थलम् L pleasant o. प्रियोपपत्ति

f MW previous o. पूर्ववृत्तम् Kālid, Śamk relating to

previous o. पूर्ववृत्त mfn Hariv simultaneous o. समादेशः

MBh, Dasar .

ocean n I महासमुद्रः Var — समुद्रः (समुद्रम्)

only RV 6.72.3, ifc f आ) RV, etc — सागरः Mn, MBh,

etc — सागरवरधरः Lalit — (as expressing)

any vast body or in exhaustible mass) सागरः (often

ifc) — महाज्वः MaitrUp, R, etc — अज्वपति

m Bāler — जलधि m (Pāṇ 3.3.93, Kās) Pañcat,

Śak, VarBrS, etc, जलनिधि m MBh 3.15817, Pañcat,

VarBrS, Bhartr, Prab — जलाशयः Mn, MBh, etc, ~~जलाशयः~~

અલેકા: BhP 8.7.26, અલેન્દ્ર: L, અલેશ્વર: W —

અલરાશિ m Bhartr, Kathās 18.2 — અલદ: Gal —

અલધર: L — (sometimes four, sometimes seven ~~દેવ~~)

oceans are enumerated) વારિધિ m Kāv, Kathās, etc —

વારો નિધિ: Prab — વારીશ: L — વારિનાથ:

L — વારાશિ m L — વારિરાશિ m Kāv, Kathās, Hit,

etc — વાર્ધિ m Kāv, BhP — વારાકિન્ m (only L)

— સિન્ધુ m RV, etc, સિન્ધુનાથ: Śis — સિન્ધુરાજ:

MaitrUp, Kāv — આંધ્ર m Hit, etc — અંબાનાથ:

L, अपानिधि m L ——— अपानिधि ——— अपानिधि,

अपानिधि (Mn) m ——— अम्भोनिधि, अम्भोराशि

m ——— अम्भोधि m ——— सनम्भोनिधि m MBh ———

उदधि m RV, AV, VS, TS, R, Śak, Mn, etc ———

उदराधि m L ——— उदन्वत् m Ragh, Kum, Bhartr, etc

— पयोधि, पयोनिधि m Kāv ——— पयोधस्

m Un 4.229, Sch ——— पयोराशि ~~xxx~~ m ŚāringP ———

अम्बुराजः Nalod ——— अम्बुनाथः Hariv ———

अम्बुपति m ——— सरित्पति m Kāv, Kathās, BhP,

सरिद्वत् mfn L — सरितं नाथ, सरितां पति

— सरिदधिपति m Sukas, सरिन्नाथः L —

सरिन्नाथः L .

II अणो निधि m Balar — अवारपारः L

— अविषः Un — अन्मधिषः Un —

(the moon being produced at the churning of the ocean)

इन्दुजनकः L — इरावत् m — उवङ्गः

L — कर्मिमत m MBh 1 — कर्मिमातिन् m

Ragh 5.61 — कर्मः RV — काधि m

कंधि m L — कचडुलम् L — कीलगलधि

m L — कुटिलगेशः VarBrS — कूपारः L

— कूलंकभम् L — कृपीटपालः L —

क्षुद्रि m L — क्षौणीप्राचीरः L — जठल RV

1.182.6, जठर Say — तटिनीपति m Satr 1.50

— तरनाः L — तरेषः L — तषः Un 3.

62, Sch — तविषः Un, Sch, ताविषः L —

तवीषः L, तावीषः — ताविषः L —

तावीषः L — तिमि m L — तिमिकोशः

L — तिभि मातिङ् m W — नीचरः L, तीजः

(?) ह राजन्यादि — तोमधि m Sūryas 12, तोमनिधि

m L — तोमराज् m Hariv — तोमराक्षी m Kād

— दभः Un, Sch — दारदः L —

दीपवत् m L — धनवत् m Kāvyaḍ 3.117 —

धरणीपूरः, धरणीपूवः L धरणीबन्धः

Bālar 4.77 — क्षीरः — धुनीनाथः L —

धनः L — नदनदीभट्ट m MBh — नदभट्ट

m 'Sis' नंदराजः — नदीकान्तः L, नदीनः Kathās

नदीनाथः Kāv, नदीपति m R, नदीदाः Pañc _____

नभसः L _____ नित्यः L _____ निम्नगापति m

'Sis _____ नीरधि m नीरनिधि m Prasann _____

नीरराशि m 'Sis _____ पराङ्गवः L _____ परु m

L _____ पारापारः L _____ पारावरः Prasannar

_____ पुरणः Un 2.81, Sch _____ पेक m only L _____

प्रतीचीपतिः, प्रतीचीदाः Prasannar, L _____

प्रतीचीदाः L _____ प्रशस्त्वन् m Un 4.116, Sch

_____ प्राणभास्वत् m L _____ प्रेत्स्वन् m n 4.116, Sch

भुविरा m (?) Un 2.113, Sch — महाशयः

L — मितकृ ^m L — मीनालयः L — मीरः

Un 2.25, Sch — मृतोद्भवः L — रत्नाकरः

(ifc f आ) Kāv, etc — राघवः L — लवणजलः

MBh, लवणजलधि m (BhP), लवणजलनिधि m (R),

लवणतोयः R, लवणवारि m Sārnāp, लवणसमुद्रः

Sūryapr, लवणसिन्धु m Śis, Comm — लवणाधि m

MārkP, लवणाम्बुराशि m Kāv, लवणाम्बर m MBh, Hariv,

Kāv, लवणार्णवः (R, Pājat, BhP), लवणालयः R, लवणोद

Sūryapr, लवणोदधि m P, Pur, लवणोदकः Buddh

वः (only L) वरुणः VarBrS वरुणा-

वाराः, वरुणा/R वाङ्कः L वीचिमातिन् m

L शङ्किन् m L शैलशिखिन् L

समीचः Un 4.92, Sch सलिलनिधि m Chandom

सलिलराशि m 'Sis सलिलानकरः Rajat

(heaving) सलिलार्णवः R सलिलालयः P

सारथि m IW स्रोतश्चिः L हिरण्यदः

agitated (as the ocean) वेगवत् mfn P any of

the precious objects produced at the churningⁿ of the o.

क्षीराब्धिजः L being in the o. समुद्रभव mfn MW

' by whom the o. was drunk ' (the N. of the Muni Agastya)

पिताब्धि m L ' chief wife of the o. ' (N. of the

Ganges) समुद्रमाहिषी MBh the churningⁿ of the o.

समुद्रमथनम् Nitis — सिन्धुमन्थः MW the condi-

tion of the o. समुद्रत्वम् Pat ' daughter of the o. '

(N. of Lakshmi) सिन्धुकन्या Pancar. क्षीरोद् सिन्धुकन्या

flowing towards the o. समुद्रग mf(आ)n MarkP 'Ganges

receiver ', the o. गङ्गाधारः L, गङ्गाधारः Gal the god

of the o. समुद्रदेवः Sinhās going to the o. सागरग

mf(आ)n सागरगम mf(आ)n MBh, सागरगामिन mfn

R, Ragh, Rajat, सागरगम mfn MBh, Hariv the great o.

महोदधि m MBh, Kāv, etc having the o. as chief

(said of waters) समुद्रज्येष्ठ mf(आ)n RV ' heap of

waters ' the o. अम्बुराशि m Kum, Ragh, etc inundated

by the o. समुद्रोपप्लुत mfn BhP like the o. सागरवत

ind RV a maiden going to meet the god of the o. समुद्राभि ^{सारिणी}

Vikr nothing but o. एकार्णवः S ' o. churning stick

(a mountain) सिन्धुमन्थः RV the o. of air अणिर

n RV (o. of business) mass of affairs कार्यसागरः W

— कार्यसागरः W an o. of compassion कृपासागरः,

कृपासिन्धु m Sarvad the o. of ghee घृतसमुद्रः

Samkhyas, Sch ' o. of knowledge & (N. of various scholars

) विद्यासागरः Cat, etc ' o. of law ' (N. of Sec Wks)

धर्मसिन्धु m the o. of law-nectar (N. of work)

धामामृतमहोदधि m an o. of love प्रेमसागरः 11W

the o. of milk क्षीरांबुधि m Venīs, Bālar, Kathās 18.8

क्षीरोदधिः NrisUp, Pcat क्षीराण्वः

Hcat क्षीरोदधि m MBh 12.12778, BhP, क्षीरोदन्वा

m Prasannar क्षीरवारि m L, क्षीरवारिधि m Kathās

22.188, 114.54 क्षीरधि m, क्षीरतोयधि m R 6.

26.2 क्षीरनिधि m Fagh 1.12, Pāb 1.4.51, Siddh

क्षीरोदः (Pān 6.3.57, Vārtt) Bh, Hariv 1283

4, R, Susr, Kum, BhP क्षीरधि पयःपारावरः Kāv

मन्थोदकः L ' o. of pain ' (great sorrow, the

world) दुःखसागरः ' o. of pleasure ' (N. of a village

) सुरासागरः Kshitīs ' o. of Pasas ' (N. of a

medical wk) रसाणवः ' _____ ' (N. of various wks)

रसोदाधि m ' o. of Soma ' (N. of Vishnu)

सोमसिन्धु m L the o. of spirituous liquor सुरासमुद्रः

KapS, Sch the o. of the world संसारोद्धि m संसारोणवः

Pancar an o. of virtues गुणसमुद्रम् Bhaktām 4, गुणसागरः

MBh 3.16762, R 2, Sūkās ' o. of wisdom ' (N. of a man)

बुधिसागरः Vet ' o. of words ' (a vocabulary)

शब्दवारिधि m Cat ~~XXXX~~ — शब्दोदधि m Cat

' _____ ' (N. of a lexicon) शब्दार्थ m the o. of ~~xxx~~

worldly existence भवसमुद्रः A, भवसागरः ^{Sinhās} _____

भवाब्धिः 'Santis', भवाम्बुधिः A, भवाम्बुराशिः Bhartr,

भवाणीवः Pāncat, भवोदधिः Vcar — भवजलम्

Kāv, भववारिनिधि m Vcar ' o. favourite ' (the Ganges)

समुद्रसुभगा MW (fig) the o. surrounding the

earth परिधि m BhP only one o. एकाणीवः 15

' receptacle of waters ' the o. अम्बुधि m risen

from the o. सलिलोत्थ mfn Mricch ' son of the o.

(the moon) सिन्धुनन्दनः L ' _____ ' (the moon)

सिन्धुपुत्रः L the state of (being) the o. सागरत्वम्

Hariv जलधिना SārngP 29.12 समुद्रत्वम्

Pat submerged by the o. समुद्रोपप्लुत mfn BhP surrounded

by the o. (as the earth) समुद्रनेमि mf(इ) n VBh, Paṣh

' treasury of waters ' the o. अम्बुनिधि m ' water-reser-

voir ' the o. उदकारणवः R .

' gift of the 7 oceans ' (a partic valuable gift)

सप्तसागरदानम्, सप्तसागरविधि m cat, सप्तसागरम्

Hcat relating to the 4 o. (sāgara) चातुःसागरिकmf(ई)

n R 4.16.43 the seven o. सप्तार्णव (ibc) Ragh

surrounded by the seven o. सप्तसमुद्रवत् mfn BhP surr-

ounded with seven o. सप्तार्णव mf(आ)n BhP together

with the o. ससागर mfn Ratnāv .

to appear like the ocean समुद्राय Nom समुद्रायते

Mricch to become the o. of milk क्षीरोद om क्षीरोदति

Subh to behave like the o. of milk क्षीरोदीय Nom P Sāh

to mistake (anything) for the o. उदधीय Nom उदधी ^{यति}

Varyogay to resemble the o. सागराय Nom सागरायते

Kāv .

ocean-born adj सिन्धुज , सिन्धुजन्मन् .

ocean-deity n समुद्रदेवता Uttamac .

' ocean-gee ' (the nectar [produced of the churn-

ing of the ocean]) समुद्रनवनीतम्, समुद्रनवनीतकम् .

'ocean-girdled' (the earth) उदधिमेखला BhP.

ocean-girted (the earth) adj जलधिरशन

Rajat 1.46 .

ocean-god n उदधिराजः R .

ocean-going adj समुद्रग f(आ) VarBrS .

oceanic adj समुद्रीय III, समुद्र्य SV —

सामुद्र Kaus', Susr, MBh, etc āgbbh — सामुद्रिक

g धूमादि — सैन्धव f(इ) Buddh —

वारुण f(इ) MBh, Kāv, etc .

ocean-king n उदधिराजः R .

the ocean - like world

संसार समुद्रः

pancat,

संसारसागरः

Krishnaj

संसारोदधि

m Bhartr.

'ocean-lover' (a river) n अम्बुधकामिनी

Bham .

' ocean-reclining ' (N. of Vishnu) सिन्धुदायनः

L.

ocean-wave n समुद्रवेला W ' _____ ' (N. of an

elephant) समुद्रकलोलः Kathās .

ocean-words जलनिधिवचोसि n pl Pomakas, —

सामुद्रिकशास्त्र.

ochre n काञ्चनभूषा Npr .

a kind of ochre कनकगैरिकम् Susr —

काञ्चनगैरिकम् Susr — काञ्चनाक्षिम् (scil.

गैरिक)Susr — रक्तगैरिकम् L a kind of

yellow o. स्वर्णगैरिकम् Susr red o. वज्रधातु m L

— रक्तोपलम् ^L — रङ्गाधातु ^{m L} —

सुवर्णम् ^L, सुवर्णगैरिक — स्वर्णधातु ^{m L} yell-

ow o. द्विलाधातु ^{m L} .

Ocimum n कार्तमाहिका ^L .

a kind of Ocimum कारालकम् — कारालम्

^L — क्षुद्रकुत्सी ^L — रवरपत्रः ^L, कुत्सी

— रवरपत्रः ^L, मरुवन्ध — रवरपत्रकः ^L —

रवरपुष्पः Susr 1.46.4.11, रवरपुष्पा ^L — गरधनाः

L — गन्धपत्रः L — गन्धबहतः L — जम्बीरकः

Susr 1.46, जम्बीरः Susr — तुङ्गी L — पात

m L — बबरी L — बबरी Bhpr = बबरी,

बबरीकम् — बबरी L — मरिचः L —

मरुबकः (only L) मरुबक — वैकुण्ठः L —

सौगन्धिकम् Susr a variety of O. with red blossoms

गन्धनामम् m.

the plant Ocimum adscendens अरण्य तुलसी.

Ocimum basilicum pilosum सुमुरलः L.

Ocimum gratissimum

पुष्पपत्रिका L

कुठेरकः Susr .

the plant Ocimum gratissimum

अजकः L

कवरा (Sch on Pāṇ 4.1.42), कवरी L .

Ocimum pilosum

मुरवाजकः L वनबवरिका

L — शोफहारिन् , शोफहत m L — सुगन्धि

m L — सुप्रसन्नकः L — सूक्ष्मपत्रः —

सूक्ष्मपत्रकः L — स्थानचञ्चला L .

the plant Ocimum pilosum कृष्णपर्णी L

कुठेर: Car, Bhpr .

Ocimum sanctum कात्तमात्त: Car, Susr, कात्तमान:

L, कात्तमात्तक: Car — कुठेरक: Susr —

नाडिकम् Bhpr — (commonly called Tulasi)

काठिञ्जर: L — काठिल्लक: L — कायस्था L

— नागमती L — प्रेतरक्षसी L (v.l. अपेत-

रक्षसि, अप्रेतरक्ष^{सी}~~सी~~) — भूतपति m L —

मातुङ्कः, मालोजिकः (?) L — वनबर्बरः L .

the plant Ocimum sanctum अपेतराक्षसी, अप्रेतराक्षसी

— कृष्णमालिका, कृष्णमातुङ्कः L — कृष्णजिकः

L the pot herb O. sanctum कातराक्षसी Mn 3.272, 17h

etc .

Ocimum villosum पूति मयूरिका L

ववरीकम् — वस्तुगन्धा L — ब्रह्मगर्भा

L .

the plant Ocimum villosum अविगन्धिका .

Ocimum albarm एतच्छेदः W .

Ocimum Gratissimum अजगन्धा, अजगन्धिका.

Ocimum sacrum भारती L.

Ocimum sanctum अमृता — पणसि m W

— वातः L — वायुः L — विष्णुबलः

W — वैष्णवी L.

the month Kārttika (October-November) कौमुदः

octogan n अष्टकोणः L .

octogenerian अशीतिवर्ष VarB, S .

ocular adj नायन f(इ) Nyāyas, Sch .

the being ocular evidence प्रत्यक्षत्वम् Sarvad o.

evidence प्रत्यक्षम् — समक्षदर्शिनम् In 8.74 —

प्रत्यक्षत्वम् KātyŚr o. proof प्रत्यक्षप्रमाणम्

the fire in the body that causes ocular sensation

दर्शनाग्निं m GarbhUp .

an oculist who uses sharp instruments शालाक्यः

VarBrS .

odd adj 1 I अमुग्म f(आ) ĀsvŚr, etc Mn 3.48,

अमुङ्ग ŚBr 3.13, अमुज् ŚBr, etc Mn 3.277

अमुज् ŚBr, etc Mn 3.377, अमुग्म ĀsvŚr, & ĀsvGr,

अमुजिन् PBr — अमुग L — (in numbers

etc) विधम f(आ) Var Kāvyā — विधम.

f(आ) W — असम .

II एकभूमसू Gobh — (as the first, third,

fifth, etc in a series) ओज RPrāt, Sūryas, VarBrS.

' having an odd number of arrows ' अमुग्मशरः

Paś, अमुग् इषु m L, अमुग् व्याणः L having an o. number

of component parts अमुग्धातु KātyŚr having an o.

number of elements अमुग्धातु KātyŚr ' having an o.

number of eyes ' विषमनयन, विषमनेत्र L —

अमुग्नेत्रः L ' having an odd number of (i.e. five)

arrows असमबाणः Git, असमशरः Naish, असमसामकः

Kathās — असमाकुगः Naish, असमेपु m L 'hav-

ing an o. number of (i.e. nine) powers अमुनशक्ति

m L having an o. number of syllables अमुजाशर

ApGr * in an o. number of times अमुजकारम् ind

HirP ' having o. (i.e. seven) leaves ' अमुवछदः

Sis 6.50, अमुवपलाशः L o. or even मुष्टियुतम् L 'put

down in an o. number ' एकधनम् SBr, KatySr, etc .

2 II an odd act विषमकर्मन् n W o. shaped अपरुप

L .

odeness (of numbers) n 1 II विषमम् W .

2 II वैषम्यम् 'SrS, MBh, etc .

ode n स्तोत्रम् RV, etc .

regular oder पाठा W .

Odina pennata गृहद्रुमः L — दीर्घफला —

पीतकः L .

the plant Odina pennata अहिच्छत्रम् L .

Odina pinnata दानशृङ्गा Npr — कर्णिका

L — (bearing a curved fruit) पक्रभ्रेणी L .

चक्षुर्बहलः L , चक्षुर्बहनः L — तिक्तदुग्धा L

— नेत्रीषधी L — पुनशृङ्गा, पुत्रभ्रेणी L —

वस्तशृङ्गा L — बलचक्षुसः m L —

महलाङ्गः L _____ (whose fruit is like a ram's horn)

मैदूराङ्गः L _____ मेषवल्ली L _____ मेषविष्णिका

L _____ मेषराङ्गः L _____ वर्तिका L _____

विशालिका L _____ विषाणिका _____ विषाणी

_____ राङ्गः L _____ सर्पदंष्ट्रिका, सर्पदंष्ट्री L .

Odina wodier जिङ्गिनी Bhpr 5, जिङ्गिणी Car

3.8.3, जिङ्गिणी — प्रमोदिनी Bhpr, जिङ्गिणी

— सुनिर्यासा Bhpr — जीवन्ता AV 6.8.19

— कलुषमञ्जरी Nigh .

the shrub Odina wodier, used as a charm and as a

remedy for sore eyes (its fruit resembles a goat's horn)

अजरुङ्गो AV, अजगन्धिनी .

odious adj द्वेष्य, द्वेषणीय — द्विष्ट

Yājñ, Mn, MBh, etc — विद्विष्ट Mn, Yājñ, R —

अप्रतिरूप f(आ) R, etc — आमित्र f(ई)

RV, AV, ŚBr — (to) विरुद्ध (comp) R, Kathās .

to make one's self odious विद्वेषंगम .

odiousness n द्विष्टलम् Naish. — दुष्यता

¶ Pañc), दुष्यलम् (Bhpr) .

odoriferous adj सगन्ध W. — ^२सामोद W.

odoriferous adj गन्धवत् g रसादि Gobh, MBh,

R, etc गन्धिन् MBh 14.1398 .

an odoriferous wind prevalent in Southern and Central

India during the hot season मलयमरुत m Amar .

odour n गन्धः RV 1.162.10, AV, VS, etc (ifc

गन्धा (Bh, BhP) द्याणः, द्याणम् SāṅkhGr

4.7, Bh 3.12844 द्यैयम् Bh 2.12.14, Susr,

BhP 7.12.28 प्रातन्याम् SBr 14.7.1.24 & 3.17,

PrasṇUp 4.8, Bhartr̥ 1.7 प्राणतर्पणम् R 2.94.14,

Rājat 5.356 नान्म L परिवासः

Mālatim सुष्मः (of plants, esp, of the Soma)

RV, VS सम्मोदः Bh, (v.l.), सम्मोदगन्धः

Jātakam सौरभ्यम् Kāv, Susr, BhP .

' called after its odour 'गन्धाद्वा Susr 4 deff-

using o. every where विश्वगन्ध (only L) mfn

exhaling on o. indicative of approaching death पुष्पित

mf(अ) n Car ' having a divine o. दिव्यगन्धः having

the property of o. गन्धगुण mfn W having the same o.

समगन्ध mfn L human o. मनुष्यगन्धः AitBr

' mother of o. ' गन्धावती L ' _____ ' गन्धामातृ f

L o. and flavour गन्धारस in ३ comp ३ MBh 5.777,

6.5786 a particular fragrant o. आमौहिका Susr 2.

163.14 perceptible through the o. गन्धद्वार mf(आ)n

TAr 10 perception of o. घ्राणः, घ्राणम् SBr 14,

In, ChP possessing a fragrant o. सौगन्ध mf(ई)n MW

EE sweetness of o. सौगन्धम् MBh, Kav, etc .

containing all odours सर्वगन्ध mfn SBr, ChUp

desirous of o. (a bee) गन्धकुब्ध mfn Kām .

odourless adj विगन्ध Car .

oesophagus n अन्तर्गति f _____ अन्तर्गतिस्त्रोत्र

n .

of course ‡ I नाम ind RV, etc .

‡ II स्वरयुक्त्या, स्वरयुक्तितः ind Kathās _____

ह ind RV, etc ~~ह~~ हि ind RV, etc

' _____ ' यत् सत्यम् Mricch, Ratnāv .

off परः ind _____ परा ind _____ पराक्

ind KatySr, AitUp _____ अप ind (as a prefix to nouns
_____)

and verbs) _____ वि ind RV, etc _____ पराचैः

ind RV, AV _____ हिरुक् ind RV, AV _____ प्रचता

— सन्तुत ind RV — अव ind (as a prefix to

verbal nouns) RV, etc — इद (as implying seperat-

ion and disiunction) — अव ind (as a prefix to

to verbs) RV, etc .

offal n अन्नशेषः — अच्छिष्टाणाम् —

शान्ति .

offence n I अपराधः — दोषः rarely दोषम्

ŚrS, Mn, MBh, etc — विदोषः Lāṭy, Sch —

दुष्म Hariv, R — दूषणम् Mn, Kāv, Hit, etc,

— अपचारैतम् Śāk — अपचारः — व्युत्क्रमः

VarBrS, BhP — उल्लङ्घनम् Kathās — विकङ्घनम्

Kir, Kathās — लङ्घनम् MBh, Kāv, etc (लङ्घना)

II अपकारः — अपकारता — अपकृतम्

— अपक्रिया — असत्कारः MBh 1.6355,

असत्कृतम् MBh. 3.2981 — आगस n RV,

AV, etc _____ उपधातः MBh, R, Mn, Śak, etc _____

उपधातकः MBh 13.3610 _____ उपारः RV 7.86.6

_____ उपारणम् RV 8.32.21 _____ एनस _____ n RV, AV,

ŚBr, Mn, etc _____ किल्बिषम् (ifc f आ) RV 5.34.

4, AV, VS, etc (once किल्बिषः BhP 3.28.11) _____

क्षपण्यु _____ m L _____ क्षूणम् L _____ दृह _____ f RV,

AV _____ दुग्धम् RV 7.86.5 _____ द्रोहः Mn, MBh,

R, etc _____ धर्षणा MBh, Hariv, ~~the~~ Pañc, etc

_____ निकारः MBh, Kāv, etc _____ प्रह्वाराः Āpast,

Verāntas _____ मन्तु _____ m L _____ शैक्षम् _____ L _____

वेचत्तु _____ m L _____ विध्वंसः _____ Kir _____ विनिकारः _____

MBh _____ विप्रकृति _____ f W _____ विप्रियम् _____ MBh, Kāv, _____

etc, विप्रियाणि _____ n pl _____ विराधनम् _____ L _____

व्यभीचारः _____ MBh _____ व्यलीकम् _____ Ratnāv, Jātakam _____

शरणि _____ RV, AV _____ शाबरः _____ L _____ शैश्वः _____

MBh, Kām .

no offence अनपकृतम् MBh .

according to the offence यथापराधम् _____ ind BHP

commission of an o. विभ्रंशः ṂsvBr, Sch a great o.

महापराधः Hit guilty of an o. सागस mfn Kāv,

Rājat a minor o. उपपापम् Yājñ 3.286, उपपातक

उपपतनीयम् SāmavBr 1.5.14 _____ (as killing

kine,; forgetting the Veda, breaking a vow of chastity,

offending a Guru, selling the Soma plant, etc) उपपातकम्

Gaut 21.11, etc, ~~Baudh~~ Baudh 2.2.12-14, etc ; Mn 11.66,

etc, Hariv, etc (see also Yājñ 2.210, 3.225, 242) not

an o. of the person अपुरुषापराधः Gaut an o.

against Brahmins ब्रह्मकिल्बिषम्

RV o. against one's

self स्वापरत्वं

Hariv

an o. against Rama

रामकिल्बिषम्

MW o. against the customs क्षिया

(ह भिदादि)

Pan 8.1.60 / 2.104 o. against the gods

देवकिल्बिषम्

RV 10.97.16

देवहेतुनम्,

देवहेतुनम्

RV, VS the o. committed by a monk in giving

away his garment विप्रवासः Buddh an o. (committed only)

in the mind

भावस्स्वकितम्

Vikr

the o. of a monk

who taking advantage of an apparent transgression committed

by a fellow monk wrongfully accuses him of it लेशिकम्

Buddh an o. through which one becomes disgraced

आभिशासम्

Ap one's own o. आत्मापराधः

R

5.79.5, Hit one who has committed minor o. उपपातकिन्

किञ्चिन्

mfn Mn 11.107.117 one who commits an o. किञ्चिन् mfn

Mn, MBh, etc one who has committed an o. कृतागस

mfn AV 12.5.60 & 65, MBh, Amar, P 1.7.13 one who has

committed an o. against कृतापराध mfn (gen) Vikr,

Mālav a pardonable o. अतिवर्तनम् who as a king commits

an o. राजकि विषिण MBh 1.1703 .

to take offence रुष cl 1 रोषति (acc) FV 8.

99.4 .

offend vb 1 I अपराध अपरादराति, अपरान्धाति

— दूषय Nom दूषयति (ep. also दूषयते)

R 2.74.3, MBh 4.2228, etc — लङ्क्ष caus लङ्क्षयति

MarkP, BhP, Paś, etc — लङ्क्ष caus or cl 10 (Thetup)

33.67, 121) लङ्क्षयति Mn, MBh, etc — लङ्क्ष

caus वि॒लङ्घ॑यति 'Sis — व्यभि॑चर व्यभि॑चरति,

व्यभि॑चरते MBh, Kathās — व्यति॑चर (acc) R

अति॑चर .

1 II उपार॑ P — ऋ॒ cl 3, 5+ ऋ॒च्छति,

इ॒र्यति, ऋ॒णोति, ऋ॒ण्वति 'SBr 7 — विप्र॑कृ विप्र॑करोति

MBh, R, etc — प्रत्य॑वे प्रत्य॑वैति 'Samk .

to offend against अपरा॑ध अपरा॑द्यति, अपरा॑ध्नोति

(gen or loc) — व्यु॒च्चर व्यु॒च्चरति, व्यु॒च्चरते

(acc) MBh to o. any one अपरा॑धं कृ (gen) to o.

especially by unfaithfulness अतिवृत्

offend 2 I रुक्ष cl 10 रुक्षयति (Vop also

रुक्षापयति) Jatak .

2 II धृष caus धर्षयति (Dhātup 34.43)

Br, MBh, Kāv, etc — विलिख् विलिखति SBr

— हीङ्, हीङ् ~~xx~~ हीङति, हीङति .

to be offended मन्तूय Nom मन्तूयति, मन्तूयते

Bhatt to be o. by रुष cl 1 रोषति RV 8.99.4 .

